



1—5 mars

Debatter m. m.

	Sid.
Tisdagen den 4 mars	
Svar på interpellation av herr Elmgren ang. pressdebatten om utrikesdepartementet och dess B-avdelning	6
Svar på fråga av herr Berg, Gunnar, ang. utnyttjande av Karlskronavarvet för underhåll och reparation av isbrytare m. m.	9
Onsdagen den 5 mars	
Avskaffande av statsrådseden	14
Anslag till utrikesförvaltningen	18
Avdragsrätt vid beskattning av vissa donationer	26
Befrielse för Föreningen Kristianstadsfrukt från viss investeringsavgift	32
Fullföljdsbegränsning i taxeringsmål	34
Vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag	41
Upphävande av lagen om utfyllnad av vissa underhållsbidrag	59
Begränsning av utgifterna för den allmänna sjukförsäkringen	60
Prisnedsättning å statens järnvägar för folkpensionärer	65

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

	Sid.
Onsdagen den 5 mars	
Gemensam omröstning i fråga om promilletalet för skogsvårdsavgiften för år 1958	13
Utrikesutskottets utlåtande nr 1, om godkännande av överenskommelse med Japan ang. reglering av vissa svenska fordringsanspråk — nr 2, om ändring i ordningen för val av ombud och suppleanter i Nordiska rådet	14

	Sid.
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, om avskaffande av statsråds-	
eden	14
— nr 3, om utredning ang. ändrad ordning för val av statsrevisorer	18
— nr 4, om möjlighet för samtliga riksdagspartier att deltaga i riksdagsutskottets arbete och beslut	18
— nr 5, om ändrad ordning för kamrarnas val av talmän, sekreterare och ledamöter i talmanskonferensen	18
Statsutskottets utlåtande nr 3, ang. utgifterna under tredje huvud-	
titeln (utrikesdepartementet)	18
— nr 12, ang. utgifterna under tolfte huvudtiteln (civildeparte-	
mentet)	26
— 33, ang. anslag under statens allmänna fastighetsfond m. m.: ut-	
rikesdepartementet	26
— nr 34, ang. nedsättning av viss kronans fordran	26
— nr 35, ang. vissa lån till Föreningen för skidlöpnings och fri-	
luftslivets främjande i Sverige	26
Bevillningsutskottets betänkande nr 9, ang. ändring av 3 § 2 mom.	
förordningen om statlig förmögenhetsskatt	26
— nr 12, om avdragsrätt vid beskattning av donationer till veten-	
skaplig undervisning och forskning	26
— nr 13, om befrielse för Föreningen Kristianstadsfrukt från er-	
läggande av viss investeringsavgift	32
— nr 14, om viss ändring av förordningen ang. beräkning av stat-	
lig inkomstskatt för ackumulerad inkomst	34
— nr 15, om vidgad rätt till avskrivning av kostnader för ekonomi-	
byggnader å jordbruksfastighet	34
— nr 17, om ändrad lydelse av 98 § taxeringsförordningen, m. m.	34
— nr 23, om ändring i kommunalskattelagen, m. m.	41
Andra lagutskottets utlåtande nr 4, ang. tillvaratagande av vävna-	
der och annat biologiskt material från avliden person	41
— nr 6, ang. förslag till strålskyddslag m. m.	41
— nr 7, ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barn-	
bidrag m. m.	41
— nr 8, ang. upphävande av lagen om utfyllnad av vissa under-	
hållsbidrag	59
— nr 9, om begränsning av utgifterna för den allmänna sjukför-	
säkringen	60
— memorial nr 13, ang. överlämnande till särskilda utskottet av	
väckta motioner ang. vissa ändrade bestämmelser rörande kom-	
munernas andel av folkpensioneringskostnaderna	65
Tredje lagutskottets utlåtande nr 6, om höjning av den s. k. för-	
svarsavgiften enligt gruvlagen m. m.	65
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1, om vidgad rätt till	
fria resor för värnpliktiga	65
— nr 2, ang. normgivande bestämmelser om nytryckning av vissa	
lagar och förordningar	65
— nr 3, om prisnedsättning å statens järnvägar för folkpensionärer	65

Lördagen den 1 mars

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 21 och den 25 nästlidne februari.

Upplästes en till kammaren inkommen skrift, som jämte däri åberopat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogat läkarintyg ber jag härmed att från den 1 mars 1958 avsäga mig uppdraget att vara ledamot i riksdagens första kammare.

Stockholm den 25 februari 1958

Erik Englund

Riksdagsmannen, Fil. Dr *Erik Englund* är på grund av cirkulationsåkomma förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet under vårriksdagen 1958, varder härmed intygat.

Stockholm den 24 februari 1958

J. Tillgren

leg. läkare

På gjord proposition godkände kammaren det hinder, som herr Englund åberopat till stöd för sin avsägelse av riksdagsmannabefattningen.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1958/59 till överståthållarämbetet och landsstaten, Polisväsendet, Civilförsvaret, Brandväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 69, med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet motionen nr 319, av herr *Hesselbom*.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 68, med förslag till lag om behandlingen av häktade och anhållna m. fl., m. m.;

nr 71, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1958/59 m. m.;

nr 72, angående viss ersättning till hemmansägaren Lars Levi Andersson; och

nr 73, angående anslag till strålskyddsverksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 m. m.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Japan angående reglering av vissa svenska fordringsanspråk; samt

nr 2, i anledning av väckt motion om ändring i ordningen för val av ombud och suppleanter i Nordiska rådet;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner om avskaffande av statsrådseden;

nr 3, i anledning av väckta motioner om utredning angående ändrad ordning för val av statsrevisorer;

nr 4, i anledning av väckt motion om utredning i syfte att bereda samtliga riksdagspartier möjlighet att deltaga i riksdagsutskottens arbete och beslut; samt

nr 5, i anledning av väckt motion om ändrad ordning för kamrarnas val av talmän, sekreterare och ledamöter i talmanskonferensen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde, jämte en i ämnet väckt motion;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1958/59 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av viss kronans fordran; samt

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av vissa avtal rörande lån till Föreningen för skidlöpningens och friluftslivets främjande i Sverige för utbyggnad av turiststationen Högfjället vid Storlien;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner med förslag till förordning angående ändring av 3 § 2 mom. förordningen om statlig förmögenhetsskatt;

nr 12, i anledning av väckt motion om avdragsrätt vid beskattning av donationer till vetenskaplig undervisning och forskning;

nr 13, i anledning av väckta motioner om befrielse för Föreningen Kristianstadsfrukt från erläggande av viss investeringsavgift;

nr 14, i anledning av väckt motion om viss ändring av förordningen angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst;

nr 15, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till avskrivning av kostnader för ekonomibygnader å jordbruksfastighet;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 98 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623), m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillvaratagande av vävnader och annat biologiskt material från avliden person;

nr 6, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till strålskyddslag m. m., dels ock i ämnet väckt motion;

nr 7, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag m. m.;

nr 8, i anledning av väckta motioner angående upphävande av lagen om utfyllnad av vissa underhållsbidrag;

nr 9, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder för begränsning av statens utgifter för den allmänna sjukförsäkringen; samt

nr 13, angående överlämnande till särskilda utskottet av väckta motioner angående vissa ändrade bestämmelser rörande kommunernas andel av folkpensioneringskostnaderna;

tredje lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner om höjning av den s. k. försvaravgiften enligt gruvlagen m. m.; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till fria resor för värnpliktiga;

nr 2, i anledning av väckt motion angående normgivande bestämmelser om nytryckning av lagar och förordningar, som blivit föremål för väsentliga eller upprepade ändringar; samt

nr 3, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt för folkpensionärer att företaga resor å statens järnvägar till nedsatt pris.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 320, av herr *Lodenius* och fru *Svenson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m.;

nr 321, av herr *Aastrup* och fru *Gärde Widemar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m.; samt

nr 322, av herr *Palme* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10.05.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 4 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00

Justerades protokollet för den 26 nästlidne februari.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 88, till Konungen i anledning av dels Kung. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 maj 1944 (nr 219) om djurskydd, dels ock i ämnet väckt motion.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § förordningen den 14 maj 1954 (nr 250) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m.; nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 och 36 §§ lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar, m. m.; samt

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

Ang. pressdebatten om utrikesdepartementet och dess B-avdelning

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDEN**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Elmgrens interpellation angående pressdebatten om utrikesdepartementet och dess B-avdelning, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Elmgren, har i en inter-

pellation riktat följande fråga till mig:

»Är utrikesministern i tillfälle att lämna kammaren något meddelande i anledning av de många skrivierna i pressen om utrikesdepartementet och dess B-avdelning, föranledda av en rättegång vid Stockholms rådhusrätt?»

I anledning härav önskar jag meddela följande.

Nyligen har som bekant en rättegång förts inför Stockholms rådhusrätt, varunder såväl utrikesdepartementets numera upplösta s. k. B-avdelning som också tjänstemän i ordinarie UD-tjänst blivit föremål för grava beskyllningar. Processen hade anhängiggjorts genom allmänt åtal mot en f. d. kamrer på B-avdelningen för förskingring. Åklagaren höll sig också till denna sak. Men den åtalade och hans advokat sökte förbättra den förres ställning genom anklagelser mot andra som inte var parter i processen och sålunda inte kunde bemöta anklagelserna.

De mest uppseendeväckande av dessa går tillbaka till krigsåren och gäller påstådda missbruk från diplomatiska tjänstemäns sida vid växling av valutor. Då jag inte var utrikesminister under krigsåren och då det mesta av påtalade förhållanden ligger åtminstone ett tiotal år tillbaka i tiden kunde det synas överflödigt för mig att nu bedriva historiska forskningar i ämnet. Men på grund av den stora publicitet, som rättegången och särskilt alla beskyllningar mot UD fått i pressen, begagnar jag detta tillfälle till att söka klarlägga vissa fakta, som genom tidningsreferaten från rättegången kommit att framstå i förvanskad dager.

Jag vill först understryka att UD:s B-avdelning var en fristående organisation, tillkommen vid världskrigets början med uppgift att omhänderha de göromål, som följde därav att svenska regeringen åtog sig att vara »skyddsmakt» för en mängd krigförande länder. Chefen för B-avdel-

Ang. pressdebatten om utrikesdepartementet och dess B-avdelning

ningen tillsattes av utrikesministern men hade för övrigt en helt självständig ställning. Han var sålunda ensam ansvarig för B-avdelningens ärenden, ehuru det ibland kunde förekomma att han rådfrågade någon högre UD-tjänsteman. Ärenden från B-avdelningen behandlades alltså i en annan ordning än vanliga UD-ärenden. B-avdelningens övriga personal i Stockholm utgjordes av särskilt anställda, icke av diplomatiska tjänstemän. Somliga lokala B-avdelningar vid beskickningar utomlands utgjordes likaledes av utomstående, särskilt anställda personer, medan i andra fall ordinarie diplomatiska tjänstemän kunde få i uppdrag att sköta även B-avdelningsärenden, stundom mot särskild ersättning.

Huruvida organisationen av B-avdelningen var tillfredsställande, därom har jag inte anledning uttala mig. När jag efter krigets slut blev utrikesminister, inträdde en avvecklingsperiod för B-avdelningen och tanken på en omorganisation kunde inte rimligen uppdyka. Sedan B-avdelningen avvecklats, handläggs de enstaka skyddsmaktsärenden, som alltjämt förekommer, helt inom ramen av UD:s ordinarie organisation. De medel, som ställs till departementets förfogande av de uppdragsgivande länderna, förvaltas och kontrolleras i samma former som anslagen över statsbudgeten, ehuru de naturligtvis bokförs separat. Revisions- och kontrollmöjligheterna är sålunda lika betryggande som för vanliga budgetanslag. En ändring av formerna för denna numera ytterst begränsade medelsförvaltning förefaller helt opåkallad.

Såsom jag redan nämnt, torde det mest uppseendeväckande i den åtalade kamrerns beskylningar vara att det allmänt inom utrikesförvaltningen skulle ha förekommit missbruk i fråga om växling av valutor, i det att tjänstemännen gjort sig kursvinster, ja, enligt den åtalade kamrerns påstående gjort sig förmögenheter på svarta börs-växlingar.

Dylika påståenden har kamrern emellertid redan tidigare framfört. Det skedde i två handlingar, som han överlämnade till utrikesdepartementet den 18 juni 1956. Två dagar senare — den 20 juni

— överlämnade jag dessa handlingar till justitiekanslersämbetet för den utredning och åtgärd, som kunde befinnas påkallad.

JK-ämbetet gjorde genom en särskild utredningsman en grundlig undersökning i vad gällde UD-tjänstemäns växlingstransaktioner i Tyskland. På grund av kamrerns anklagelser behandlades dels åren 1943—1945, dels året 1947.

Vad angår den förstnämnda perioden, som framför allt gäller Berlin-beskickningen, konstaterar JK att den kurs på riksmark, som departementet tillämpade, innebar en stor möjlighet för tjänstemännen att bereda sig kursvinst. Men härefter tillägger ämbetet:

»I anledning härav må framhållas: Under förutsättning, att beskickningens kassa varit i behov av förstärkning — vilket departementet säkerligen ansett vara fallet — har kassaförstärkning genom inbetalning av mark för överföring till kronor i Sverige medfört samma kostnad för statsverket som en förstärkning genom transferering av kronor till Berlin bankvägen. Från statsekonomisk synpunkt har därför ej förelegat något hinder mot transaktionerna. Ändock måste man fråga sig, huruvida det varit riktigt, att departementet låtit sina tjänstemän verkställa marköverföringar under sådana villkor, att kursvinst kunnat uppstå. Det synes emellertid särskilt vanskligt att inlåta sig på något bedömande av denna fråga. De särartade förhållanden, under vilka beskickningen tjänstgjorde, då kriget pågick, voro i så hög grad skilda från fredsförhållandena, att vad som i fredstid bort från principiell synpunkt anses otillåtet kunnat under krigstiden te sig som en försvarlig utväg att mildra de svårigheter, som kriget orsakade. Den omständigheten, att cirka 13 år förflutit, sedan transaktionerna ägde rum, gör det också synnerligen svårt att bilda sig en uppfattning om det verkliga läget i de olika fall, då överföringstillstånd blivit lämnade. Samma omständighet medför, att ett sådant bedömande, som nyss sagts, icke är påkallat från rättslig synpunkt.»

I detta sammanhang har JK också ci-

Ang. pressdebatten om utrikesdepartementet och dess B-avdelning

terat uttalanden från tjänstemän som vittnar om de kostnader de under kriget med dess undantagsförhållanden måst vidkännas i olika avseenden utan att få dem täckta genom staten.

Vad året 1947 angår, hade den åtalade kamrern vid sin utbetalning i riksmark till vissa tyska befattningshavare tillämpat en kurs av 36 öre. Genom att påstå att denna kurs enligt departementets praxis var sedvanlig ville den åtalade göra gällande att hans växlingar till nämnda kurs var i sin ordning. Kursvinsten hade han emellertid till större delen behållit själv.

JK-ämbetet konstaterar att två markkurser tillämpats av B-avdelningen och av departementet under denna period, dels en kurs av 36 öre per riksmark, dels en kurs av 15 öre. »Det verkar emellertid», säger ämbetet, »som om kursen å 15 öre av departementet betraktats såsom en kurs i enlighet med markens värde, i motsats till kursen å cirka 36 öre.» En sådan kutym, som kamrern påstått förefinnas, anser JK *icke* ha varit rådande såvitt angår ersättningar till tjänstemän efter cirka 36 öre per riksmark. Sedan fortsätter JK efter en närmare motivering:

»Ett visst fog synes därför finnas för antagande, att vid tiden för kamrerns resa till Tyskland i departementet var rådande en kutym av den av kamrern angivna beskaffenheten, dock endast såvitt avser ersättningar åt tjänstemän efter en kurs av 15 öre per RM.

Det synes icke böra ifrågasättas, att de utgivna ersättningarna till tjänstemän efter 15 öre per RM utbetalats under sådana omständigheter, att någon tjänsteman därigenom gjort sig förfallen till ansvar.

Till sist bör framhållas, att, såsom av det föregående framgått, utredningen icke bestyrker den av kamrern lämnade uppgiften, att svensk utlandspersonal 'kunnat skaffa sig' förmögenheter på svartväxlingar av valutor.»

Slut på citatet från JK:s utlåtande. Jag vill sålunda understryka dels att dessa påstådda växlingsmissbruk redan blivit föremål för utredning av JK, såvitt

angår förhållandena i Tyskland, dels att JK icke funnit skäl till åtgärd mot någon tjänsteman.

Det torde under dessa förhållanden icke vara erforderligt att jag uppehåller mig närmare vid praxis beträffande växling. Jag vill endast göra ytterligare den reflexionen att de officiella valutakurserna under de närmaste åren efter kriget i många länder var rent fiktiva och att som en reaktion häremot såväl främmande beskickningar som enskilda resande växlade till underkurs, vilket säkerligen var känt för vederbörande lokala myndigheter.

Såsom JK för övrigt påpekat, finnes sedan flera år tillbaka i det s. k. utlandsresereglementet föreskrift om att utlägg i främmande valuta ersättes enligt den växelkurs, efter vilken valutan förvärvats. Även i andra sammanhang har departementet sökt tillse att, där det alltjämt kan bli fråga om kursvinster vid växlingar, dessa vinster icke berikar den enskilde tjänstemannen utan redovisas och beaktas vid fastställande av ersättningar och lönetillägg.

Under rättegången har framkommit påståenden om att tjänstemän vid B-avdelningen skulle ha enligt givna direktiv från avdelningens chef uraktlåtit att för beskattning deklarera vissa inkomster från B-avdelningen. Jag har sökt få reda på vad dessa anklagelser syftar på. Sammanhanget tycks vara följande.

De ordinarie tjänstemännen vid svenska beskickningar och konsulat skattar till staten för sin »hemmalön» men åtnjuter skattefrihet för utlandstillägg, som avser att täcka merkostnaderna vid tjänstgöring i utlandet. Vissa tjänstemän i utlandet vid B-avdelningen har gjort gällande — med stöd av B-avdelningens chef — att deras arvode från B-avdelningen beräknats med utgångspunkt från att det i skattehänseende skulle på samma sätt få uppdelas i två kategorier, den ena beskattningsbar, den andra skattefri. Målen har helt nyss företagits till avgörande i regeringsrätten, som därvid godkänt vederbörande tjänstemäns yrkanden.

Under rättegången har ett av måls-

**Ang. utnyttjande av Karlskronavarvet för underhåll och reparation av isbrytare
m. m.**

äganden återopat vittne, en tidigare chef för B-avdelningen under dess sista avvecklingsskede, riktat kritik mot mig personligen för att jag inte skulle ha tillräckligt beaktat hans i talrika skrivelser framförda anmälningar bl. a. mot förvaltningsåtgärder, vidtagna före hans tid som föreståndare för B-avdelningen.

I själva verket har jag låtit verkställa rättslig prövning genom JK-ämbetet av de anmärkningar som framställdes i de olika skrivelserna. Dessförinnan har jag dock i enlighet med god förvaltningspraxis givit de i saken inblandade personerna tillfälle att yttra sig över anmärkningarna.

En grupp skrivelser från nämnda vittne om B-avdelningens skötsel, vilka såvitt jag vet icke varit på tal under processen, överlämnades i juni 1953 till JK-ämbetet och ledde till en särskild undersökning. En annan grupp — skrivelser avlätna den 11, 12 och 19 januari 1954 och hänförande sig till de ersättningar som lämnats de tyska befattningshavarna vid B-avdelningen i Berlin 1947 — överlämnades av mig efter vederbörandes hörande den 18 februari 1954 till JK-ämbetet.

I den utredning, som därav föranledes, undersökte JK-ämbetet just det förfarande som tillämpats gentemot de nämnda befattningshavarna i Berlin. De hade fått vissa tillgodohavanden i kronor utbetalade i riksmark efter en markkurs till cirka 36 öre. JK ansåg att marken vid ifrågavarande tidpunkt — oavsett officiellt i något sammanhang föreskrivna eller tillämpade kurser — hade ett värde av endast 11 öre. På grundval härav har sedan genom utrikesdepartementet uppgörelse skett med olika befattningshavare vid B-avdelningen i Berlin.

Jag vill till slut blott framhålla att de mer svårartade beskyllningar mot UD-tjänstemän, som virvlat omkring i luften på grund av processen vid Stockholms rådhusrätt, alltså redan tidigare varit på min begäran föremål för prövning genom JK-ämbetet, som verkställt tre särskilda, omfattande utredningar. Justitie-

kanslerns slutsatser och rekommendationer har lagts till grund för vidtagna åtgärder.

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för hans utförliga och klargörande svar på min interpellation.

Vad jag personligen reagerat emot i denna angelägenhet är att uppgifter om en del statstjänstemäns valutatransaktioner under kriget lämnats och fått vidsträckt publicitet utan att vederbörande haft motsvarande möjlighet att försvara sig och att dessa uppgifter tagits till inräkning för att inom en viktig del av statsförvaltningen tala om en »anda» som i viss mån till och med skulle vara moraliskt nedbrytande. Jag hälsar med tillfredsställelse att utrikesministern, såsom av hans svar framgår, bringat de påtalade valutatransaktionerna under rättslig prövning. Den omständigheten att justitiekanslern efter ingående granskning av dessa valutaaffärer icke funnit skäl till åtgärder mot någon av de tjänstemän, som undersökningen avsett, förtjänar i hög grad att observeras. Det borde utgöra en tankeställare för dem som talat om en miljö, som vore nedbrytande för rättsmedvetandet.

Jag slutar med att än en gång tacka utrikesministern för det upplysande svaret.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

**Ang. utnyttjande av Karlskronavarvet
för underhåll och reparation av isbrytare
m. m.**

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Berg, Gunnar*, till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet framställt följande fråga: »Har statsrådet och chefen för handelsdepartementet observerat, att sjöfartsstyrelsen icke utnyttjar det statliga företaget Karlskronavarvet för underhåll och reparation av isbrytarna och andra styrelsen

Ang. utnyttjande av Karlskronavarvet för underhåll och reparation av isbrytare m. m.

underställda fartyg, och har statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder för att ändra på detta förhållande?»

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet LANGE, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Berg har frågat, om jag observerat att sjöfartsstyrelsen icke utnyttjar det statliga företaget Karlskronavarvet för underhåll och reparation av isbrytarna och andra styrelsen underställda fartyg samt huruvida jag har för avsikt att vidtaga åtgärder för att ändra på detta förhållande.

Vad först isbrytarna beträffar, här sjöfartsstyrelsen ansvaret för utnyttjandet och dirigeringen, medan vården sköts av marinförvaltningen. Såsom redan framgått av dagspressen har marinförvaltningen den 25 februari 1958 beslutat, att översynen av isbrytarna Atle och Thule, vilken årligen tidigare i regel utförts på Stockholms örlogsvarv, i år skall förläggas till örlogsvarvet i Karlskrona. Vidare har, efter framställning av marinförvaltningen i skrivelse den 28 februari 1958, genom generalorder den 3 mars utfärdats ändrade bestämmelser för isbrytarna i så måtto att underhållet av isbrytaren Atle i fortsättningen helt skall övertagas av Karlskrona örlogsvarv. Dessa omdisponeringar innefattar med hänsyn till omständigheterna betingade åtgärder till Karlskronavarvets fördel. För egen del ser jag gärna, att även sådana reparationsarbeten på isbrytarna, som ej hänför sig till årlig översyn och underhåll i övrigt, i förekommande fall såvitt möjligt tillføres örlogsvarven och därmed i första hand Karlskronavarvet.

Vad angår de fartyg, beträffande vilka ansvaret till fullo åvilar sjöfartsstyrelsen, är jag medveten om att sjöfartsstyrelsen med hänsyn till bestämmelser i upphandlingsförordningen i många fall känt sig nödsakad att anlita civila varv för reparation och underhåll av fartygen. I den utsträckning marinens varv i fort-

sättningen blir mindre belastade av uppdrag för försvarsmakten, torde deras möjligheter att åtaga sig arbeten för sjöfartsstyrelsen förbättras. För egen del vill jag gärna, i den utsträckning det är mig möjligt, medverka till att örlogsvarven i framtiden i ökad omfattning skall komma att tillföras dylika arbetsobjekt.

Till slut vill jag tillägga, att Kungl. Maj:t den 28 februari 1958 uppdragit åt en tjänsteman i försvarsdepartementet att handlägga ärenden, som avser aktuella sysselsättningssvårigheter vid Karlskrona örlogsvarv. Det skall ankomma på denne tjänsteman att till Kungl. Maj:t eller vederbörande myndigheter framlägga förslag till de åtgärder, som må befinnas lämpliga i syfte att minska eller avhjälpa angivna svårigheter.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för det svar, som han här gett på min enkla fråga. Jag betraktar svaret som på det hela taget mycket positivt.

Att jag över huvud taget ställt denna fråga, sammanhänger med att de åtgärder, som nu vidtas på grundval av beslut av statsmakterna, hotar att nära nog lamslå inte bara Karlskrona stad utan hela den bygd, som ligger i dess närhet och som är stadens uppland.

Jag tycker det är självklart, att de som har ansvaret för dessa beslut och dessa ingripanden, som påverkar hela området på detta sätt, också finner det angeläget att vidta åtgärder, som, så långt det är möjligt, eliminerar de svårigheter som uppstått och som kommer att uppstå. Det svar som statsrådet Lange här lämnat på min fråga visar tydligt, att man genom smidig dirigering — eller skall vi kalla det för litet hårdare regi här ifrån Stockholm — verkligen kan vidta åtgärder, som relativt snabbt leder till avsedd effekt.

I svaret lämnas en del upplysningar, som jag är ytterligt tacksam för. De gäller visserligen mest det fögderi, för vilket handelsministern svarar, men jag tar för givet att den anda, som genomsyrar

Ang. utnyttjande av Karlskronavarvet för underhåll och reparation av isbrytare m. m.

detta svar, också skall sätta sin prägel på handlandet från övriga berörda statsråds sida och även av regeringen i dess helhet. Då jag har all anledning att vara ytterligare tillfredsställd.

Jag skall inte gå in på någon vidare diskussion om dessa ting, som närmast gäller sjöfartsstyrelsen och den snabbhet, med vilken man handlade när det gällde att omedelbart dirigera de två isbrytarna ner till Karlskrona. Detta visar att saken varit på tal, i varje fall inom handelsdepartementet, och det är jag, som sagt, belåten med. Självfallet skulle jag ha varit ännu gladare, om översynen av samtliga isbrytare bestämts till Karlskrona. Men jag tar för givet, att de fortsatta överväganden, som kommer att ske beträffande Karlskronavarvet, skall leda till att antalet arbetsobjekt, i vad dessa avser sjöfartsverket, skall kunna ökas.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Det förekom i herr Bergs anförande ett litet missförstånd som jag är angelägen att korrigera.

Jag är inte mån om att få mera beröm än det jag möjligen kan vara värd. Det förhåller sig nämligen så, att de åtgärder, som nu vidtagits att dirigera två isbrytare till Karlskronavarvet för översyn, svarar marinförvaltningen för och i sista hand försvarsdepartementet och sålunda icke handelsdepartementet, eftersom marinförvaltningen fortfarande och allttjämt skall ha om hand vården av isbrytarna. Däremot skall jag, som jag nämnde i mitt svar på frågan, gärna överväga vilka möjligheter som i framtiden kan finnas att i ökad utsträckning även beträffande sjöfartsstyrelsens övriga båtar, för vilka sjöfartsstyrelsen bär ansvaret, tillse att översynen och vården i första hand sker vid Karlskronavarvet.

Herr **BERG, GUNNAR**, (s):

Herr talman! Jag vill endast tillägga att det är en händelse som ser ut som

en tanke, att beslutet om de två isbrytarnas dirigering till Karlskronavarvet kom dagen efter det att min enkla fråga ställts här i kammaren.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 68, med förslag till lag om behandlingen av häktade och anhållna m. fl., m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 71, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1958/59 m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 72, angående viss ersättning till hemmansägaren Lars Levi Andersson; och

nr 73, angående anslag till stråtskyddsverksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 320, av herr *Lodenius* och fru *Svenson*, samt

nr 321, av herr *Aastrup* och fru *Gärde Widemar*.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet motionen nr 322 av herr *Palme* m. fl.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 1 och 2, konstitutionsutskottets utlåtanden nr 2—5, statsutskottets utlåtanden nr 3, 12 och 33—35, bevillningsutskottets betänkanden nr 9, 12—15, 17 och 23, andra lagutskottets utlåtanden nr 4 och 6—9 samt memorial nr 13, tredje lagutskottets utlåtande nr 6 ävensom allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 1—3.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 74, angående medel för år 1958 till bostadslån åt domänverkets fast anställda skogsarbetare, m. m.; och

nr 75, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 maj 1953 (nr 269) angående byggnadsforskning, avgift, m. m.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 323, av herr *Ohlon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.;

nr 324, av herr *Ohlon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.;

nr 325, av herr *Eliasson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.;

nr 326, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.;

nr 327, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.;

nr 328, av herr *Olofsson, Per*, och herr *Svedberg, Lage*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.;

nr 329, av herr *Nyström* och *Gryn*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.;

nr 330, av herr *Aman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående högre utbildning av sjuksköterskor;

nr 331, av herr *Lindblom* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av den andliga vården vid sjukhusen, m. m.; och

nr 332, av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av den andliga vården vid sjukhusen, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.27.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 5 mars

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bevillningsutskottet i dess memorial nr 22 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen skall bifalla vad bevillningsutskottet hemställt i betänkande nr 5 och alltså

A) i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag angående skogsvårdsavgiften besluta, att skogsvårdsavgift enligt förordningen om skogsvårdsavgift skall för år 1958 utgå med 1,25 promille; samt

B) lämna följande motioner, nämligen

1) motionen II:135 av herr Wachtmeister samt

2) motionen II:239 av herrar Rubbestad och Börjesson utan åtgärd, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit den vid betänkandet fogade reservationen och alltså beslutat att i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag angående skogsvårdsavgiften samt motionen II:135 av herr Wachtmeister och motionen II:239 av herrar Rubbestad och Börjesson skogsvårdsavgiften enligt förordningen om skogsvårdsavgift skall för år 1958 utgå med 1,00 promille.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 64.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 160, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 107 ja och 114 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 189 ja och 178 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående medel för år 1958 till bostadslån åt domänverkets fast anställda skogsarbetare, m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 maj 1953 (nr 269) angående byggnadsforskningsavgift, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick anslag under femte huvudtiteln, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 323, av herr *Ohlon* m. fl.,

nr 324, av herr *Ohlon* m. fl.,

nr 325, av herr *Eliasson* m. fl.,

nr 326, av herr *Ewerlöf* m. fl.,

nr 327, av herr *Ewerlöf* m. fl.,

nr 328, av herr *Olofsson*, *Per*, och herr *Svedberg*, *Lage*, samt

nr 329, av herrar *Ngström* och *Grym*.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 330, av herr *Aman* m. fl.,

nr 331, av herr *Lindblom* m. fl., och

nr 332, av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl.

Om avskaffande av statsrådseden

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Japan angående reglering av vissa svenska fordringsanspråk; samt

nr 2, i anledning av väckt motion om ändring i ordningen för val av ombud och suppleanter i Nordiska rådet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om avskaffande av statsrådseden

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner om avskaffande av statsrådseden.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 8 i första kammaren av herr *Ollén* och nr 8 i andra kammaren av herr *Larsson* i Stockholm hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om att Kungl. Maj:t måtte gå i författning om statsrådsedens slopande.

Utskottet hade bl. a. erinrat om att vid innevarande års riksdag hade herr *Alemyr* i andra kammaren framställt en interpellation, i vilken han tillfrågat statsrådet och chefen för justitiedepartementet huruvida denne ansåge, att statsrådseden i sin nuvarande utformning borde bibehållas samt, därest svaret bleve nekande, vilka åtgärder statsrådet i så fall övervägde att vidtaga i saken.

Efter återgivande av statsrådets svar härå hade utskottet för egen del anfört följande:

»Utskottet finner i likhet med statsrådet och chefen för justitiedepartementet den nuvarande statsrådseden föråldrad till såväl form som innehåll. Likaså deklarerar utskottet statsrådets uppfattning att eden, i avbidan på resultatet av författningsutredningens arbete, bör ersättas med en högtidlig ämbetsförsäkran med en mera tidsenlig och enklare form än

det gällande edsformuläret. Utskottet hälsar sålunda statsrådets i interpellationssvaret angivna inställning med tillfredsställelse och förutsätter att statsrådseden nu utbytes mot en på heder och samvete avgiven statsrådsförsäkran med ett i jämförelse med den nuvarande eden moderniserat och förenklat innehåll. Utskottet hemställer därför, att riksdagen i anledning av motionerna I: 8 och II: 8 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva till känna vad utskottet ovan anfört.»

Vid utlåtandet hade reservation avgivits av herrar *Sveningsson* och *Magnusson* i Tumhult, vilka ansett, att någon ändring av den nuvarande statsrådseden i vart fall icke borde vidtagas innan författningsutredningen blivit färdig med sitt arbete och förty ansett att utskottet bort hemställa, att motionerna I: 8 och II: 8 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! I konstitutionsutskottets utlåtande angående statsrådsedens avskaffande ger utskottet till känna som sin uppfattning, att det bör hälsas med tillfredsställelse att statsrådseden bytes ut mot en högtidlig ämbetsförsäkran, detta till och med i avbidan på författningsutredningens förslag. Vi båda reserveranter till detta utskottsutlåtande har icke kunnat dela denna uppfattning.

Det är väl ändå ganska ovanligt att ett utskott — och, såsom utskottet vill, riksdagen — tar ställning i en fråga under pågående utredningsarbete. Skall så ske, brukar man allt få framlägga starkare och mera bärande skäl än utskottet har kunnat anföra i detta sammanhang. Vid dagens plenum föreligger ett par andra utlåtanden från konstitutionsutskottet, föranledda av motioner i frågor som författningsutredningen behandlar, och där anser utskottet att motionerna icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd med hänsyn till att utredningen sysslar med dessa frågor. Och hur ofta förekommer inte denna motivering här i riksdagen, att en fråga är

under behandling i en utredningskommitté och att man därför skall vänta och se? Denna princip, att avvakta ett kommande utredningsförslag, vill man inte tillämpa i detta fall.

Vi båda reservanter har icke på något sätt blivit övertygade om att brådskan med statsrådsedens avskaffande är så stor, att man icke skulle kunna invänta författningsutredningens förslag. Man har också vid utskottsbehandlingen av denna fråga kunnat konstatera, vad som är redovisat i utskottets utlåtande, att denna fråga icke tidigare under årens lopp har varit behandlad i brådskans tecken. 1921 års riksdag beslutade efter en motion här i första kammaren att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande huruvida en revision av statsrådseden borde äga rum eller eden borde utbytas mot en högtidlig ämbetsförsäkran.

Först efter mer än 16 år eller den 23 december 1937 beslutade Kungl. Maj:t att riksdagens beslut från 1921 icke skulle föranleda någon ytterligare åtgärd, icke heller bli föremål för någon vidare behandling.

Även vid 1928 års riksdag — och det är att märka att detta var senaste gången före innevarande års — var denna fråga föremål för motion i riksdagen.

Den gången hade man emellertid inte mera brått än att man sade att vi inväntar Kungl. Maj:ts åtgärd med anledning av 1921 års beslut, det ställningstagande som Kungl. Maj:t nio år senare lämnade utan åtgärd.

Först i år, 30 år efter det frågan först var uppe i riksdagen, har det väckts en motion, och i andra kammaren har det varit en interpellation. Konstitutionsutskottet anser nu frågan vara så brådskande, att man inte kan invänta författningsutredningens förslag. Man tillråder ett provisorium.

Utskottet godtar ett uttalande i ett interpellationssvar av statsrådet och chefen för justitiedepartementet och lägger det till grund för sitt ställningstagande.

Visst kan man hålla med om att formuleringen i statsrådseden icke är tidsenlig och att även innehållet är litet

gammalmodigt. Men hur skulle det kunna vara på annat sätt, när denna formulering tillkommit i början på 1800-talet eller för 130—135 år sedan?

Man kan framhålla, att avläggandet av statsrådseden är en högtidlighet, över vilken vilar gammal tradition. Den bör inte avskaffas hur enkelt och lätt som helst. Även om man gjort ändringar i andra sammanhang i edsavläggandet och mjukat upp tidigare gällande bestämmelser, så borde man dock, när det gäller landets högsta ämbete, ha kvar denna högtidlighet, över vilken det, som sagts, vilar gammal tradition.

För min del tror jag att detta med statsrådseden är en högtidlighet, som har uppmärksamats av många människor i detta land. Många skulle också uppmärksamma en ändring.

Statsråden tar nog icke numera så bokstavligt på t. ex. den meningen i statsrådseden som lyder: »Jag skall ock med liv och blod försvara det konungliga väldet . . .» Man har inte heller hört talas om att statsråden haft några stora bekymmer eller känt det som något lidande eller att deras innersta känslor blivit kränkta genom att de, för att tillträda sitt höga ämbete, fått finna sig i att avlägga denna ed. Man kan fråga: Finns det någon, som vägrat att bli statsråd på grund av denna formulering i eller förekomsten över huvud av statsrådseden?

Statsråden möter i sitt ämbete också många och stora uppgifter, att när det i denna fråga redan på 20- och 30-talen tog mer än sexton år för Kungl. Maj:t att ta ställning till en riksdagsskrivelse, man därav kan dra den slutsatsen, att statsråden icke heller nu har så mycken tid att ägna sin uppmärksamhet åt frågor av detta slag.

Man måste också uppskatta och värdera att det inte är statsråden — de borde ju ha största intresset i denna fråga — som har aktualiserat frågan, utan det tycks vara så att det är riksdagsmän som är mer irriterade över statsrådseden än statsråden själva.

Några bestämmelser om statsrådseden är icke intagna i grundlagen eller i nå-

Om avskaffande av statsrådseden

gon annan lag, varför man även kan framhålla att riksdagen i detta fall icke behöver känna så ömmande för denna fråga eller över huvud taget lägga sig i den. Regeringen kan själv, när den så finner lämpligt, börja tillämpa en annan ordning än den nuvarande. Riksdagen behöver icke i detta fall till statsråden lämna några rekommendationer.

Man kan således av flera skäl konstatera och framhålla att det är onödigt och olämpligt att riksdagen gör ett uttalande om att statsrådseden bör avskaffas.

Då jag i min egenskap av reservant har den uppfattningen att det inte är så stor brådska, att man inte har tid att invänta författningsutredningens förslag, och då jag finner det vara lämpligt att den föreliggande motionen avslås, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den till utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Den irritation, som kan råda bland riksdagsmännen över statsrådsedens utformning, kan jag överlämna åt motionärerna att yttra sig om. Herr Sveningsson har naturligtvis rätt, då han säger att det inte är brukligt, att utskott under pågående utredningsarbete kommer med förslag, men herr Sveningsson bör observera, att denna fråga ligger annorlunda till. Justitieministern har ju meddelat, att riksarkivariern redan av hans företrädare fått i uppdrag att göra en översyn av statsrådseden, och med kännedom om riksarkivariens kvalifikationer tror jag nog att den formulering han kommer att föreslå blir så värdig och högtidlig, som herr Sveningsson önskar.

Om utskottet hade gått på avslag, skulle detta ha betytt att man hade stoppat upp ett initiativ, som Kungl. Maj:t redan tagit och som utskottet menat att man mycket väl kan ta, utan att avvakta resultatet av författningsutredningens arbete. Detta är detta som motiverar tillstyrkandet om motionen. Jag finner detta skäl bärande, i all synnerhet som kam-

maren kan se av följande utlåtanden, att utskottet mer än väl tagit hänsyn till bruklig praxis, att man i större frågor inte fattar något beslut, när ett utredningsarbete pågår.

Herr talman! Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OLLEN (fp):

Herr talman! När herr Sveningsson i sin reservation liksom nu här i kammaren gör gällande, att frågan icke är särskilt aktuell eller brådskande och att man gott kan vänta och se, vad författningsutredningen kan komma till för resultat, vill jag till en början precis som herr Elmgren erinra om att justitieministern med anledning av en interpellation i andra kammaren och min motion begärt en opinionsyttring från riksdagens sida. I sitt svar till herr Alemyr i andra kammaren säger han, att både han själv och hans företrädare anser, att en reform är motiverad. Jag tycker att detta är anledning nog för att riksdagen å sin sida skall ge sin mening till känna. Om justitieministern så anser önskvärt, kan han ju lätt ta kontakt med författningsutredningens ordförande. Det är ju bara en ytterst begränsad fråga som det rör sig om.

Man märker att herr Sveningsson inte läser gamla riksdagsprotokoll, och det må vara honom förlåtet. I så fall skulle han känna till, att tro- och huldhetseden från 1866 liksom ämbetseden från 1826 varit föremål för ständiga angrepp från riksdagens sida. Redan vid 1871 års riksdag framlade en meningsfrände till herr Sveningsson — kaptan C. E. Casparsson — i den på den tiden utomordentligt konservativa första kammaren ett mycket radikalt reformprogram, som gick ut på ett avskaffande av ämbetseden och ett utbytande av tro- och huldhetseden mot en högtidlig försäkran. Han nämnde inte speciellt statsrådseden, men han gjorde ej heller något undantag för densamma. Om riksdagen alltså i dag fattar ett beslut i enlighet med herr Casparssons önskan av årgång 1871, kan man näppeligen påstå att den har förhastat sig.

Jag kan inte neka mig nöjet att citera några rader av herr Casparssons motivering beträffande tro- och huldhedseden. »Många av oss ännu levande hava bevitnat», säger han, »huru en konung blivit avsatt, en dynasti förjagad och en grundlag kullkastad utan att en blodsdroppe flutit eller knappt en arm blivit lyftad till försvar för någondera, fastän hela krigsmakten till lands och vatten, jämte en stor del av den övriga befolkningen, svurit att med liv och blod försvara det konungliga väldet.»

Osvuret är bäst, herr talman — det är också min uppfattning. Det kan också vara värt att citera vad en annan hedersman, Svenska missionsförbundets förste missionsföreståndare E. J. Ekman, yttrade i andra kammaren vid 1886 års riksdag. Han skilde i sin motion mellan bekräftelseeder — dit räknade han vittneseden — och löfteseder — dit räknade han bland annat tro- och huldhedseden — och han yttrade i motionen: »Det är rent af oförnuftigt att sätta sin själs frälsning i pant därpå, att man vill och *skall* obrottsligt uppfylla en mängd förpliktelser i framtiden, då denna framtid bär i sitt sköte så många nya förhållanden och växlingar, för att ej tala om frestelser, vilka man i alla dess mångfaldiga kombinationer icke kan förutse. Det är i högsta grad tanklöst att med ed bedyra, huru min tanke, min vilja och mitt handlande skall i en framtid, som icke är min, komma att gestalta sig, då jag på förhand icke känner de faktorer, som komma att bestämma mitt tänkande, viljande och handlande i denna framtid. Det är ock från statens sida orimligt att begära något sådant. Men just det att man fordrat saker, som ligga inom det orimligas område, har haft den sorgliga verkan, att dessa nu nämnda eder i allmänhet övergått till en tom ceremoni.»

Dessa synpunkter kanske icke förlorat all aktualitet i dag, då vi har politiker som med samma friska humör svär konungen evig trohet och samtidigt avslöjar sitt livliga intresse för republiken.

Vittneseden spelar ju ännu en roll i vårt rättsväsende. Här rör det sig också

Om avskaffande av statsrådseden

om att bekräfta ett händelseförlopp som ägt rum, och varje domare erinrar vittnet om edens vikt och betydelse — det gäller att noga hålla sig till sanningen. Det är under sådana förhållanden icke lämpligt och icke önskvärt att hålla sig med en annan högtidlig ed, förestavad av landets justitieminister, en ed som degraderats till en tom ceremoni utan förpliktande innehåll. Förre justitieministern, herr Zetterberg, har nyligen i Dagens Nyheter förklarat, att han betraktat statsrådseden som »en högtidlig ram och ett historiskt kuriosum», och jag förmodar att många blivande statsråd har hyst samma uppfattning. Allmänheten och pressen ser icke saken på samma sätt utan riktar, som nu i höstas, en från månadslång kritik mot det gycelspel man här tycker sig kunna skönja. Vad som vinnes i högtidlighet genom statsrådseden går genom denna pressdebatt omedelbart och mångdubbelt till spillo.

Vi skall, herr talman, vårda oss om det gamla, våra historiska minnen, gamla ceremonier och bruk, som knyter samman det förgångna med nutiden; ingen i denna kammare vill säkerligen bortta t. ex. riksdagens högtidliga öppnande, ett vackert skådespel, minnande om förgångna tider. Det finns blott ett krav, nämligen att det gamla icke strider eller kommer i konflikt med sanningskravet och religionsfrihetens budord.

Beträffande den högtidliga försäkran, som justitieministern lovat utforma, finns det ju dock dess bättre många för vårt folk omistliga gemensamma värden; vår fred och frihet, vår höga kultur, vår religionsfrihet, vår tryckfrihet, de mänskliga rättigheterna, som blivit internationellt fastslagna och som i 16 § regeringsformen erhållit sådana oförglömliga uttryck. Jag tror att alla vi, som upplevde andra världskriget, kände, hur varje inskränkning av vår frihet — inte minst vår tryckfrihet — betydde en förlust av sådana där oersättliga värden. Om statsråden i en högtidlig försäkran om sina förpliktelser gentemot författningen även belyser och fastslår dessa våra gemensamma värden, bör detta

Anslag till utrikesförvaltningen

kunna ge både önskvärd högtid och behållning.

Med dessa ord ber jag, her talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag vill än en gång hävda den uppfattningen, att denna fråga om statsrådsedens avskaffande inte är särskilt aktuell. Justitieministern understök — det skall vi uppmärksamma — i sitt interpellationsvar, att det var hans personliga uppfattning att eden borde bytas ut mot en ämbetsförsäkran.

Jag har redan av herr Ollén fått förlåtelse för att jag inte har studerat riksdagsprotokoll långt tillbaka i tiden, från 1800-talet. Jag tycker inte att det finns någon anledning att behöva gå så långt tillbaka i protokollen. För min del räcker det med att det är 30 år sedan frågan senast var uppe i riksdagen och att det tog 16 år för Kungl. Maj:t att ta ställning till en riksdagsskrivelse på 20- och 30-talen. Det kan man inte kalla för något stort intresse i denna fråga.

Det förvånar mig alltjämt att statsråden själva inte här har visat ett större intresse än de har, när det är så angeläget att det skall bli en ändring.

Uttalandet om att statsrådseden är ett lyckspel var väl ändå onödigt, och när man här åberopar den tidningsdebatt, som har förekommit, vill jag passa på att få till kammarens protokoll antecknat vad tidningen Aftonbladet skrev i en ledare den 18 januari i år. Man skrev på följande sätt: »Förmodligen kommer väl saken att ändå hänskjutas till författningsutredningen för att bli prövad i ett större sammanhang. Har institutet klarat sig helskinnat genom kritiken sedan 1866, lär det knappast kunna sägas att det brådskar just våren 1958.» Litet senare säger man i samma ledare om statsråden: »Några av dem må ha varit obehagligt berörda men åtskilliga, även av de mer republikanskt sinnade, kan antas ha varit gripna av stundens allvar.»

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekom-

na yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner om utredning angående ändrad ordning för val av statsrevisorer;

nr 4, i anledning av väckt motion om utredning i syfte att bereda samtliga riksdagspartier möjlighet att delta i riksdagsutskottens arbete och beslut; samt

nr 5, i anledning av väckt motion om ändrad ordning för kamrarnas val av talmän, sekreterare och ledamöter i talmanskonferensen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Anslag till utrikesförvaltningen

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för utrikesförvaltningen, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för utrikesförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59, dels ock till Utrikesförvaltningen: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 31 394 000 kronor.

Vidare hade i en inom andra kammaren av herr *Löfroth* m. fl. väckt motion

Anslag till utrikesförvaltningen

(II: 223) hemställt, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte besluta, att anslaget till Utrikesförvaltningen: Avlöningar skulle nedräknas med i motionen angivna belopp och utföras med 30 648 300 kronor.

Till stöd för sitt yrkande hade motionärerna anfört följande:

»Det ökade internationella samarbetet och tillkomsten av nya stater ställer utrikesledningen inför nya arbetsuppgifter, som kräver en vidgad representation. Med tanke på det aktuella budgetläget vill vi likväl föreslå att det i år får anstå med upprättandet av en tjänst i rådsgraden Bo 1 med placering i Marocko eller Tunisien.

Av samma skäl föreslår vi att tills vidare får anstå med upprättandet av 2 nya tjänster som kanslist i lönegraden Ao 19 vid beskickningarna i Bonn och Rom.

På avlöningsstaten föreslår departementschefen ökade anslag för prisutjämningsstillägg och särskilda förmåner i övrigt till diplomatisk och konsular personal med 800 000 respektive 200 000 kronor.

Ökat anslag begärs vidare till posten ortstillägg för administrativ personal och posten ortstillägg för pressattachéer med 300 000 respektive 40 000 kronor.

Som motivering anförs de ökade levnadsomkostnaderna utomlands. Dessa torde emellertid till stor del kompenseras med hjälp av löneplansrevisionen och övriga särskilda förmåner.

Redovisningen av dessa anslag är så oklar, att det är ogörligt för en utomstående att bilda sig någon uppfattning om medlens disposition. Vi föreslår därför att de begärda anslagsökningarna ned-sattes med 50 procent.»

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 223, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna under punkten införd personalförteckning för utrikesförvaltningen;

b) godkänna under denna punkt införd avlöningsstat för utrikesförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59;

c) till Utrikesförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 31 394 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar Ohlon, Boman, Aastrup och Malmborg, fröken Elmén samt herrar Nilsson i Göingegården, Wedén, Nihlfors och Gerhard Nilsson i Gävle, vilka ansett, att utskottet i anledning av motionen II: 223 bort avstyrka Kungl. Maj:ts förslag, i vad avsåg inrättandet av en rådstjänst i Bo 1 och en befattning som förste kanslist i Ao 19, ävensom vidtaga viss sänkning av delposten till prisutjämningsstillägg, och att därför utskottets yttrande bort i vissa angivna delar hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 223, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen införd personalförteckning för utrikesförvaltningen;

b) godkänna i denna reservation införd avlöningsstat för utrikesförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59;

c) till Utrikesförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 31 168 000 kronor.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Så här skriver statsutskottet med anledning av sin behandling av tredje huvudtiteln: »Utskottet har vid sin behandling av anslagen under förevarande huvudtitel funnit, att det material, som legat till grund för anslagsberäkningarna, i flera avseenden icke varit så fullständigt, att utskottet på grundval härav kunnat bilda sig en klar uppfattning om det föreliggande behovet i varje särskilt fall.»

Det skall mycket till, innan det partitrogna svenska folket grymtar på detta sätt. I själva verket är det många års

Anslag till utrikesförvaltningen

ackumulerad förtrytelse, som tar sig ett dylikt uttryck. Utrikesdepartementets huvudtitel har med åren blivit alltmer intetsägande. Tidigare lämnade departementschefen ordentliga motiveringar för sina förslag. De närmast efter kriget följande åren var statsverkspropositionen inom hans område oklanderlig. Men sedan har den blivit alltmer uttunnad, inkräkt, förtegen.

I 1946 års statsverksproposition upptog den egentliga utrikesförvaltningen inte mindre än 39 sidor. Sedan har utförligheten varit växlande, men från och med år 1953 antog propositionen om utrikesförvaltningen en rent av sfinxartad karaktär. Sistnämnda år ägnades 11 sidor åt detta ämne, och i år har man kommit ned till 10 sidor.

Till och med inom statsutskottets första avdelning, som dock genom föredragningar från departementet fått upplysningar om dunkla punkter, är man missnöjd med den utveckling som här skett. Men ännu värre ställt är det för oss andra ledamöter inom statsutskottet, för att nu inte tala om kamrarnas övriga ledamöter, när det gäller att bedöma föreliggande anslagsäskanden. De har att famla i blindo.

Det skulle kanske inte vara så mycket att säga om denna fåmäldhet från utrikesdepartementets sida, om inte anslagskraven stegrats för varje år som gått. Jag vill belysa utvecklingen med några siffror. Budgetåret 1949/50 anvisades på tredje huvudtiteln 23 802 000 kronor. För nästa budgetår äskas 61 289 500 kronor. Detta innebär alltså en kostnadsökning med 37 487 500 kronor, eller inemot 160 procent under en tioårsperiod. Man kan invända, att under tredje huvudtiteln har tillkommit en del nya anslag, t. ex. för internationell verksamhet. Till Förenta Nationerna, OEEC, Europarådet och egentlig internationell hjälpverksamhet utgår omkring 14 miljoner. Vidare har vi en ökad aktivitet i fråga om underhandlingar med främmande makter. Anslagsposten till detta ändamål har stigit mycket och utgör nu 1,7 miljoner; denna ökning är ju ofrånkomlig. Men även med hänsyn tagen till dessa omständigheter

är stegringen under tredje huvudtiteln anmärkningsvärt hög.

Nu kan det invändas, att den svenska skördetidens politik under efterkrigsåren bedrivits i en konsekvent och målmedveten inflations tecken, att vi haft inflation även utomlands och att denna trend helt naturligt måste medföra större anspråk i försämrade kronor från utrikesförvaltningens sida. I själva verket har avlönings- och omkostnadsstaterna efter kriget ökat med inte mindre än 22 miljoner kronor. Detta är dock en långt större ökning än som motsvarar prisstegringarna efter år 1949. Konsumtionsprisindex har i Sverige stigit med 46 procent sedan år 1949 och någonting däromkring även i utlandet, i somliga länder mer, i andra mindre.

Dessa prisstegringar förklarar dock långt ifrån hela uppgången i kostnaderna för utrikesförvaltningen. Det egendomliga med den, jämfört med andra statliga institutioner, är, att den utgör en sammansmältning av en avdelning i Kungl. Maj:ts kansli och ett stort centralt ämbetsverk. Anslagsäskandena från andra statliga verksamhetsområden granskas först av vederbörande centrala ämbetsverk och sedan av departementet, men här är det departementet självt, som ensamt har avgörandet i sin hand; jag bortser tills vidare från finansministern.

Det är framför allt detta faktum, som förklarar ansvällningen inom utrikesförvaltningen. År 1949 fanns där 466 löneplacerade tjänstemän, förra året var motsvarande antal 759, alltså en ökning med 293 befattningshavare eller 65 procent på åtta år, vilket måste sägas vara ganska raskt marscherat på detta begränsade men för all del mycket viktiga förvaltningsområde.

Den tredje huvudtiteln har svällt för varje år. Låt oss ta de sista föregående åren! År 1957 tillkom två sändebud, en förste sekreterare samt upplyftning i högre lönegrad av olika tjänstemän, bland annat ett utrikesråd, därjämte en ny tjänst i dåvarande 29 lönegraden. År 1956 tillkom fyra nya tjänster, därav en i byråchefs grad samt tre i förstesek-

reterargraden. År 1955 tillkom tre nya tjänster, därav en i byråchefsg rad samt två i förstesekreterargraden. Dessutom förekom vikariatslöneförordnanden för fem andre sekreterare i förstesekreterargrad samt ordinarieplacering av två förste sekreterare.

I år begär departementschefen en ny post i rådsgraden samt två förste kanslist i 19 lönegraden samt en arkivarie. Om den nya befattningen i rådsgraden heter det, att den bör inrättas någonstans i Nordafrika, i Tunisien eller Marocko, vilket anses vara synnerligen nödvändigt. Det lär inte hända någon katastrof, om dessa tjänsters inrättande får anstå någon tid. I Tunis, exempelvis, har vi ju redan en svenksfödd honorärkonsul, väl förtrogen med förhållandena där nere, som, såvitt jag är rätt underbyggd, väl ryktat sitt värv. Han kanske rent av är bättre anpassad för den särregna atmosfären i detta land än vad en man i karriären kommer att bli. Skulle någon av dessa befattningar oundgängligen behövas, torde de kunna fyllas från den vidlyftiga personalkader, varöver utrikesdepartementet förfogar.

Nu har inte reservanterna velat säga nej till allt vad som här föreslås, men vi har ansett att med befattningen i rådsgraden och den ena kanslistbefattningen bör kunna anstå tills vidare. Vad detta betyder ekonomiskt kommer jag till längre fram. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen på denna punkt.

På utrikesdepartementets stat finns en post, prisutjämningsstillägg, som förra året belöpte sig till drygt 5,5 miljoner kronor. Denna summa vill nu utrikesministern öka med 800 000 kronor till 6 333 000. Det lär inte ens ha varit första avdelningen möjligt att få någon ordentlig specifikation av beloppet. Anmärkas må, att under 40-talet lämnades utförliga redogörelser för hur dessa pengar disponeras. Nu nämns endast en klumpsumma, som departementets lönenämnd har att fördela. Den betydande stegringen av anslagsposten prisutjämningsstillägg tycks ge vid handen, att man räknar med en våldsam inflation

Anslag till utrikesförvaltningen

nästa budgetår, vilket må sägas vara ett förtjusande framtidsperspektiv!

Enligt förkljudande lär det finnas reserver inom denna anslagspost. Jag anser därför i likhet med de reservanter, som inom första avdelningen ej lyckats få någon rätsida på fördelningen av dessa medel, att anslaget bör nedbringas med 100 000 kronor och yrkar därför bifall till reservationen även på denna punkt.

Vad reservanterna här föreslår skulle för statsverket innebära en besparing med följande belopp: Avlöningar till ordinarie tjänstemän 18 000 kronor, Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 32 000 kronor, Särskilda löneförmåner 169 000 kronor och Rörligt tillägg 7 000 kronor eller inalles 226 000 kronor.

Man kan ställa den frågan, var finansministern finns inom utrikesförvaltningens fixeringsbild. Vi hade en debatt här i första kammaren för fjorton dagar sedan, och då yttrade finansministern, att man inom regeringen har fått arbeta efter den enkla tumregeln, att intet nytt fick släppas fram, utan att det var bara fråga om att fullfölja tidigare åtaganden. Det har gjorts ett enda undantag från den principen, tillade finansministern. Det avser åttonde huvudtiteln och gäller universitetsreformen. Man kan ställa sig frågan, var finansministern hade sin tumme, när han mötte anslagskraven från utrikesförvaltningen. Det kan väl aldrig förhålla sig så, att finansministern hållit tummen i mun, när han mötte hans excellens herr utrikesministern?

Herr talman! Utrikesdepartementet har varit ute i blåsväder på sista tiden. Jag tänker då inte så mycket på vad som hade samband med gårdagens interpellation inom denna kammare. Interpellationen gällde ju företeelser, som ligger långt tillbaka i tiden och innan excellensen Undén fattade rodret inom utrikesförvaltningen. Nej, jag tänker på vad riksdagens revisorer hade att omförmåla i sin senaste berättelse.

Egentligen är det synd, att utrikesdepartementet kommit i skottgluggen. Jag har nämligen den uppfattningen, att där arbetas med nit och skicklighet. Före-

Anslag till utrikesförvaltningen

dragningarna inom utrikesutskottet av tjänstemän från departementet är som regel föredömliga i klarhet och reda. Med detta vill jag inte ha sagt, att man inte stundom kan vara tveksam, huruvida avvägningen mellan de rent diplomatiska intressena och de kommersiella synpunkter, som utrikesförvaltningen har att bevaka, på alla ställen är riktigt tillgodosedd.

Riksdagens revisorer påyrkade som bekant en skyndsam översyn av utrikesdepartementets organisation. Revisorerna hade bl. a. — liksom tydligen också statsutskottet — fäst uppmärksamheten på departementets ekonomibyrå. Byrån bör erhålla bättre möjlighet att pröva, hur olika medel användes. Revisorerna gav också en del exempel på att resor och personalomflyttningar inte alltid planlägges på ett ekonomiskt sätt. Utrikesministern har känt sig manad att tillmötesgå revisorerna. Kanslirådet Magnander från justitiedepartementet har fått i uppdrag att utarbeta och lägga fram förslag till nya bestämmelser om förvaltningen och redovisningen av de pengar, som anvisats på tredje huvudtiteln. Han skall också lämna förslag till de organisatoriska förändringar inom personalavdelningen, som kan vara motiverade.

Jag vill, herr talman, här uttala förhoppningen, att herr Magnanders översyn även skall leda till att landets kommersiella intressen blir tillbörligt beaktade inom utrikesförvaltningen. Om utredningsmannen inte anser sig besitta sakkunskap på detta område, anser jag att det bör vara angeläget för utrikesministern att komplettera honom med en sakkunnig person i fråga om dessa ting.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Den avdelning inom statsutskottet, som handlagt detta ärende, har ägnat det en ingående prövning. Motiveringarna i statsverkspropositionen är ju något knapphändiga, som ofta är fallet när det gäller tredje huvudtiteln, varför det är svårt att enbart med stöd härav bilda sig ett säkert om-

döme om det berättigade i utökningen av utrikesrepresentationen. De föredragningar, som har hållits inom avdelningen, har emellertid övertygat majoriteten inom avdelningen och också statsutskottet i dess helhet att de förslag, som har framlagts under tredje huvudtiteln, är välgrundade. Herr Ohlon har här nyss talat om att det inte varit möjligt att få de uppgifter som han önskade. Med anledning härav vill jag säga att alla de uppgifter, som man har önskat inom avdelningen, också beredvilligt lämnats. Det finns inte någon anmärkning i det avseendet att rikta mot de tjänstemän, som har föredragit ärendet inom avdelningen.

Den föreslagna rådsgradtjänsten i Nordafrika är ett bestämt krav från näringslivets sida. Man har skaffat sig en ganska väsentlig marknad där nere, och det är nu angeläget att behålla och utveckla den. Det är därför mycket tacknämligt att denna tjänst kan tillsättas, när det nu stramar åt på världsmarknaden.

Utöver detta har utrikesministern hänvisat till den utveckling, som ägt rum i fråga om utrikessjöfarten och turisttrafiken samt den på senare år genomförda utbyggnaden av sociallagstiftningen för såväl svenska sjömän som svenska medborgare i allmänhet utomlands. Han har också hänvisat till det intensiva arbete, som bedrivs inom områdena för den internationella lufttrafiken och atomenergien. Vi har nog funnit att detta är godtagbart för att föreslå, att denna nya tjänst inrättas.

Vad beträffar de båda kanslistjänsterna har det skett en översyn av kanslistorganisationen, som har företett och klarlagt att det var behövt att dessa båda kanslistjänster inrättades. Det är också ganska naturligt att den starkt utvecklade turisttrafiken och den rörlighet, som alltmer gör sig gällande på alla områden, ställer allt större krav på beskickningarna i utlandet. Att utrikesministern och Kungl. Maj:t trots det ekonomiska läget ansett sig kunna föreslå denna utökning, är därför att hälsa med den största tillfredsställelse.

Herr Ohlon sade en obetalbar kvickhet. Han sade, att »finansministern säkert haft tummen i munnen», när han mötte utrikesministern. Kan det inte vara så, herr Ohlon, att finansministern har blivit övertygad om att kraven på utökningar av utlandsrepresentationen varit välgrundade? Jag tror att det är på det sättet. Det är mycket tacknämligt att man inom regeringen kunnat enas om att föreslå dessa utökningar.

Om nu materialet för anslagsberäkningarna inte är så fullständigt i huvudtiteln som man kunde önska, vill jag framhålla att materialet saknas alldeles i den motion, på vilken reservanternas grunder sitt förslag. Reservanternas har ju inte heller kunnat följa motionens yrkande om nedsättning av bland annat posten prisutjämningsstillägg med 50 procent utan vidare. Men reservanternas har yxat till ett annat belopp och föreslår att man skall pruta 100 000 kronor. Någon grund för denna prutning har inte framkommit i de föredragningar som har skett inom första avdelningen.

Herr Ohlon pekade på den starka ökningen av utlandsrepresentationen under de senaste tio åren och de stegrade kostnader som denna har medfört. Men det är väl ganska naturligt att man under den gångna tiden erhållit en ökad utlandsrepresentation. Förenta Nationerna har tillkommit, vi har fått representation i ett stort antal ytterligare länder, utvecklingen av handeln har varit mycket omfattande, och i stor utsträckning har vi den ökade utlandsrepresentationen att tacka för att vår handel på världsmarknaden utvecklats alltmera. Jag tror inte att det är slöseri med pengar att kosta på utrikesrepresentationen en hel del.

Det skulle kunna vara åtskilligt mera att säga om detta. Vad herr Ohlon här har anfört gällde väl inte så mycket det förslag som har redovisats i statsutskottets utlåtande, utan det var nog mera en lust att komma åt utrikesdepartementet som förestavade herr Ohlons uttalande. Jag ser att utrikesministern är här, och jag förmodar att han har för avsikt att bemöta en del av vad herr Ohlon har sagt.

Jag ber därför, herr talman, att få nöja

mig med att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Herr Gustaf Andersson förklarade sig nöjd med föredragningarna inom första avdelningen i fråga om tredje huvudtiteln. Det må ju vara hänt. Jag hoppas att han är nöjd också med vad han har fått reda på om prisutjämningsstilläggen. Eftersom denna post bara anges i en klump, skulle det vara tacknämligt, om herr Gustaf Andersson inför första kammaren ville lämna en översiktlig redogörelse rörande dispositionen av prisutjämningsstilläggen, varom tydligen statsutskottets övriga ledamöter — för att inte tala om kammarens ledamöter — svävar i ovisshet. På 1940-talet förekom i statsverkspropositionen varje år en utförlig redogörelse för hur prisutjämningsstilläggen fördelades på våra olika beskickningar, men så sker icke längre.

Nu säger herr Gustaf Andersson, att näringslivet har energiskt yrkat på att få den nya tjänsten i Tunis. Det är egendomligt att man får så olika uppgifter i dessa frågor. Jag har hört raka motsatsen. Från en näringsgren, som har speciell förbindelse med Tunis, har man fått den uppgiften, att den oavlönade konsul, som vi har där nere, sköter våra förbindelser på ett förträffligt sätt. Det är svårt för en lekman att här fälla något bestämt omdöme.

Herr Gustaf Andersson gjorde gällande att besparingen på 100 000 kronor av de 800 000 kronor, varmed prisutjämningsstilläggen skulle höjas, skulle ha varit tillräckande. Förslaget har, herr Andersson, kommit från våra representanter inom första avdelningen, som åhört föredragningarna och som med ledning av dessa kommit till den slutsatsen att det finns en möjlighet att göra en besparing här.

Jag skulle vilja inlägga en gensaga mot herr Anderssons uttolkning av våra motiv. Vi har inte velat komma åt utrikesdepartementet, utrikesförvaltningen eller utrikesministern. Något sådant är

Anslag till utrikesförvaltningen

fullkomligt främmande för oss. Tvärtom uppskattar jag — det sade jag för övrigt i mitt första anförande — det arbete som har utförts inom utrikesförvaltningen. Jag är ofta imponerad av vad som uträttas där, och jag sade ju också att utrikesdepartementets föredragningar inom utrikesutskottet som regel är mönstergilla. Inte heller mot utrikesministern har jag någon som helst anmärkning. Jag har som regel under årens lopp kunnat följa honom på så gott som alla punkter. Men, herr Andersson, vi sitter i statsutskottet, och statsutskottets hävdvunna uppgift har varit att se till att det blir reda och ordning i statens affärer. För närvarande laborerar man — trots punktskatterna — med ett underskott till och med på driftbudgeten, och då är det angeläget att allting göres i syfte att nedbringa kostnaderna för statens verksamhet. Denna sak får ses i ett vidare sammanhang, den får ses ur den synpunkten, att vi måste nedbringa statens utgifter, om vi skall få någon reda i statens finanser.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**:

Herr talman! Utskottet har framställt det önskemålet — som har understrukits av talare i kammaren — att redovisningen för de olika anslagsäskandena skulle göras mera utförlig, så att läsaren av huvudtiteln får en bättre uppfattning om motiveringen för de olika kraven. Jag kan gott förstå detta önskemål. Jag vill bara säga, att för de olika huvudtitlarna har gällt som gemensam riktlinje att man inte skulle ge sig in på utförliga motiveringar för sådana krav eller äskanden, där det var fråga om ren automatik. Så är fallet beträffande ökningen av prisutjämningsanslaget, där reservanternas föreslagit en prutning på 100 000 kronor. Där rör man sig med en utgift som har automatisk karaktär och som har räknats ut mycket noggrant. Prisutjämningsanslaget är ju beroende av prisläget i en rad främmande länder, och man kan självfallet inte i förväg bedöma prisrörelserna i andra länder så

exakt, att man inte måste ha något slags reserv.

Med denna reservation får jag nog säga, att den begärda ökningen är in-tecknad i detalj för de olika utgifter som man väntar sig. Enligt de uppgifter jag har fått har för statsutskottets första avdelning på begäran lämnats en muntlig redogörelse för de olika poster som ingår i den begärda anslagsökningen på 800 000 kronor.

Jag vill också säga, att vi givetvis skall iaktta alla möjlig återhållsamhet när det gäller fördelningen av dessa anslag. Det finns en stark garanti för att en sådan återhållsamhet iakttages. Utrikesdepartementet har nämligen en lönenämnd med bara två medlemmar från utrikesdepartementet och fyra medlemmar från andra håll — statssekreterarna i finansdepartementet och civildepartementet, som brukar föra sparsamhetens talan vid sådana här tillfällen, en ledamot av riksdagen och en representant för näringslivet. Denna lönenämnd är alltid inkopplad. Den sammanträder två gånger om året just när det gäller att fördela prisutjämningsanslaget på grundval av ingångna färska uppgifter angående prisläget i de olika länderna.

Herr Ohlson gjorde en reflexion som jag uppfattade så, att man borde stärka det handelspolitiska ekonomiska in-slaget i utrikesdepartementets personal. En liknande synpunkt har framkommit i andra kammarens debatt. Jag vill bara påpeka, att vi ju inte utbildar tjänstemännen inom utrikesförvaltningen till specialister på det rent handelspolitiska eller ekonomiska området, utan vi försöker ge dem en så allsidig utbildning som möjligt. Det är ju mycket vanligt att en tjänsteman flyttas från en post, som har mera politisk karaktär, till en post som har mera handelspolitisk-ekonomisk karaktär.

Vad slutligen beträffar motiveringen för den begärda posten i Tunisien eller Marocko vill jag endast framhålla att exportföreningen, som lämnade in en lista på önskemål i samband med budgetberedningen, har satt denna post som nummer ett. Exportföreningens uppfattning

om vad som var det angelägnaste har alltså från departementets sida accepterats vid upprättandet av huvudtiteln.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Herr Ohlon gör gällande, att föredragningarna i utrikesutskottet av utrikesdepartementets tjänstemän varit föredömliga. Han prisar dem mycket och tycker att allting är bra. Däremot anser han inte, att föredragningarna i första avdelningen varit till fyllest för att man skulle få de uppgifter man önskade.

Jag anser att det är rätt egendomligt, att herr Ohlon kan ha den uppfattningen, då han inte hört föredragningarna i första avdelningen.

Han säger också, att det är på mycket goda grunder, som reservanterna vill pruta 100 000 kronor på prisutjämningsstillägget. Ja, motionärerna hade föreslagit en prutning med 50 procent på de 800 000 kronorna och således kommit fram till en prutning på 400 000 kronor. Det är inte här fråga om någon tilläxad siffra på 100 000 kronor utan det är det belopp man räknat sig fram till, menar herr Ohlon. Men samtidigt säger han, att det inte finns någon möjlighet att kunna beräkna dessa bidrag. Jag tycker att herr Ohlons hela resonemang i det avseendet är något ologiskt. Är det så att man inte kan bedöma dessa siffror, har väl reservanterna inte heller kunnat bedöma möjligheterna att göra denna prutning på 100 000 kronor — lika litet som den minskning på 400 000 kronor, som föreslagits i motionen.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Jag ber att få uttala min tillfredsställelse över utrikesministerns anförande. Excellensen Undén erkände däri att det inom posten prisutjämningsstillägg finns reserver.

Det är alltså här fråga om hur stora dessa reserver skall behöva vara. Herr Andersson säger nu, att motionärerna föreslog en nedprutning på inte mindre än 400 000 kronor men att reservanterna nöjer sig med att pruta 100 000. Ja, det beror på att reservanterna har tagit skäl,

Anslag till utrikesförvaltningen

herr Andersson! Det är inte så konstigt som herr Andersson tror. När motionärerna skrev sin motion, hade de intet som helst material att utgå ifrån mer än en naken siffra i statsverkspropositionen. Sedan har representanter i första avdelningen hört föredragningar inom denna avdelning, och man har då funnit att här finns en besparingsmöjlighet på 100 000 kronor.

Herr Andersson försöker göra gällande att det skulle finnas en motsättning i mitt yttrande, där jag prisade utrikesdepartementets tjänstemäns föredragning i utrikesutskottet men klandrade deras föredragning inom första avdelningen av statsutskottet. Det senare har jag aldrig gjort, herr Andersson. Men det material som bragtes under statsutskottets ögon var så överväldigande, att man tydligen på den korta tid som stod till förfogande inte kunde behärska hela materialet. Av den anledningen är det önskvärt att man ett kommande år i propositionen får en mera utförlig redogörelse på de punkter där ökade anslag begäres. Här sker dock en ökning av posten för prisutjämningsstillägg från drygt 5,5 miljoner till drygt 6,3 miljoner kronor. Det är ett så pass stort anslagskrav, att det borde ha motiverats på något sätt. Efter utrikesministerns senaste yttrande i dag tror jag dock att man ett annat år kan vänta en mera utförlig redogörelse för utrikesdepartementets stat.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Ohlon begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Om avdragsrätt vid beskattning av vissa donationer

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ohlson* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 42.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 2—20

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde, jämte en i ämnet väckt motion;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1958/59 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av viss kronans fordran; samt

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av vissa avtal rörande lån till Föreningen för

skidlöpningens och friluftslivets främjande i Sverige för utbyggnad av turiststationen Högfjället vid Storlien.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av väckta motioner med förslag till förordning angående ändring av 3 § 2 mom. förordningen om statlig förmögenhetsskatt, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om avdragsrätt vid beskattning av vissa donationer

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 12, i anledning av väckt motion om avdragsrätt vid beskattning av donationer till vetenskaplig undervisning och forskning.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, II: 330, av herr *Håstad* hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag i syfte att avdragsrätt skulle införas för donationer till vetenskaplig undervisning och forskning, förutsatt att varje donations ändamål godkändes av Kungl. Maj:t.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att motionen II: 330 av herr *Håstad* om avdragsrätt vid taxering för donationer till vetenskaplig undervisning och forskning icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrarna *Kronstrand* och *Stenberg*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **KRONSTRAND** (fp):

Herr talman! Det råder antagligen enighet om åtminstone två punkter när vi diskuterar detta bevillningsutskottets betänkande. Utskottet är självt väl medvetet om behovet av ekonomiskt stöd åt vetenskaplig undervisning och forsk-

Om avdragsrätt vid beskattning av vissa donationer

ning; det är den ena punkten. Den andra är att staten inte ens tillnärmelsevis orkar med att i tillräcklig omfattning försörja dessa allmännyttiga ändamål genom direkta anslag och bidrag.

Kontentan av detta måste bli, att vi i stället behöver uppmuntra enskilda bidragsgivare att stödja verksamheten med gåvor och donationer. Jag är inte med i svängarna när utskottet motiverar sitt yrkande om avslag på motionen med att man inte kan bortse ifrån, att en avsevärd del av gåvan komme att utgöras av skatt, som skulle ha belöpt sig på beloppet i fråga. Om vi utgår ifrån att ungefär hälften av det donerade beloppet annars skulle ha utgått som skatt, blir det väl i all rimlighets namn ändå billigare för staten att få ett arbete utfört för halva kostnaden än om man skulle behöva punga ut med hela beloppet i form av statsanslag.

När vi i fjol diskuterade en motion av ungefär samma fastän något mer vittsyftande lydelse, tillät jag mig att yrka på en utredning i frågan. Jag har under den tid som gått sedan dess ytterligare stärkts i min övertygelse att detta är en riktig väg att gå. Jag har blivit övertygad härom bl. a. genom samtal med personer som är bosatta i länder, där avdragsrätt för gåvor till vissa allmännyttiga ändamål sedan länge praktiserats och med gott resultat.

I det statsfinansiella läge, vari vi nu befinner oss, har jag ansett det lönlöst att ens yrka på en utredning. Men jag har, herr talman, med min blanka reservation och detta korta anförande velat verka för att frågan skall förbli levande och att den skall återkomma vid ett senare och som jag hoppas mera gynnsamt tillfälle, vilket jag tror att den också kommer att göra.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag hade närmast tänkt avstå från att begära ordet eftersom herr Kronstrand inte hade något yrkande. Jag kan dock inte låta bli att göra en reflexion med anledning av vad han sa-

de om att staten »inte ens tillnärmelsevis orkar med» att lämna nödvändiga anslag till vetenskap och forskning. Ett bifall till motionen skulle faktiskt innebära, att om en person med stora inkomster donerar t. ex. 500 000 kronor, skulle i realiteten mer än hälften av donationen bestridas av medel som annars skulle tillkomma staten eller kommunen som skatt. Läget är ju faktiskt detta om det gäller inkomsttagare med stora inkomster. Då är det väl ändå bättre, att staten så frikostigt som möjligt och efter sin förmåga ger anslag till forskning och vetenskap och gör detta med öppna ögon så att säga, d. v. s. efter prövning i varje särskilt fall. Det måste väl vara ett bättre tillvägagångssätt än att staten med förbundna ögon ändå ytterst får betala pengarna, vilket skulle bli resultatet av ett bifall till motionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Konsekvenserna av herr Sjödahls resonemang skulle bli, att om man får en donation eller gåva på en miljon kronor, bör man avstå från att ta emot den därför att staten inte får dirigera pengarnas användning, och att man hellre skulle vilja ta emot en donation på en halv miljon kronor där staten får dirigera pengarnas användning. Även om det praktiskt skulle medföra ingen donation alls. Snart sagt varje vecka läser vi i pressen meddelanden om att den ene eller andre framstående vetenskapsmannen erhållit stora belopp — ofta hundratusentals kronor — från någon amerikansk donationsfond för att kunna fullgöra sina vetenskapliga forskningar. Oftast är det fråga om betydelsefulla problem som det gäller att få klarlagda. Att få medel härför från de svenska vetenskapliga råden eller på annat sätt har ofta visat sig vara omöjligt. Våra begränsade tillgångar har inte visat sig tillräckliga för att ge erforderligt stöd.

Som herr Kronstrand påpekade är det angeläget att vi i dagens situation söker ge vetenskapen och forskningen allt det

Om avdragsrätt vid beskattning av vissa donationer

understöd den behöver. Det är detta faktum som man måste utgå ifrån när man bedömer det problem, som aktualiserats genom motionen. Utskottet har såvitt jag förstår gått förbi detta. Utskottet har också gått förbi vad motionären påpekat om framtiden och den oro som vi alla måste hysa för att vi kan få en statsfinansiell kris. Allt talar ju för att vi i detta land kan komma in i ett läge med sämre statsfinansiella förhållanden. Då riskerar man att det kan bli en eftersläpning i fråga om den nödvändiga och successiva utbyggnaden av våra lärdomsanstalter. Om något måste vara *up to date* för framtiden är det just den vetenskapliga utrustningen. Fem års dröjsmål med inrättandet av en välbefärlig institution t. ex. betyder, att en hel generation studenter går miste om att få bästa möjliga utbildning inom sitt fack innan de går ut i det praktiska livet eller produktionen.

Visserligen har utskottet rätt så till vida, att staten under senare år, särskilt på åttonde huvudtiteln, givit ökade anslag för vetenskaplig forskning. Fortfarande ger dock staten i vårt land jämförelsevis små anslag för dylika ändamål. Jag erinrar om att i år, trots den miljard kronor som årligen förloras i vårt land genom trafikolycksfallen och trots det upprörande i att tusentals liv årligen går till spillo — mest ungdomar — föreslås inte någon ökning av anslagen till trafiksäkerhetsforskningen. Trafiksäkerhetsrådet har begärt två miljoner kronor, som man anser vara nödvändigt för att kunna få till stånd erforderlig grundläggande forskning. Trots att trafiksäkerhetsrådet väl motiverat sin begäran om ökat anslag föreslår departementschefen oförändrat anslag eller 100 000 kronor.

Vi vet av praktisk erfarenhet, att det är en omöjlig och verklighetsfrämmande tanke att staten helt skulle kunna tillgodose behovet av stöd till den vetenskapliga forskningen. I intet land är så förhållandet. Att man måste sätta sättpotatisen innan man börjar tänka på skörd är en sanning, som en politisk regering har mycket svårt att efterleva.

Man talar gärna om skördetid, men vill helst att någon annan skall ordna utsädet. Men då bör man väl i alla fall underlätta för dessa andra att göra det. Här har staten en utomordentlig möjlighet att bredda vägen för gåvor och donationer till stöd av den viktiga vetenskapliga forskningen, som dock skall grundlägga morgondagens välstånd.

Det är vetenskapen av i dag som formar vardagen av i morgon. Sanningen i detta har vi i våra dagar blivit varse. Den mest teoretiska grundforskningen inom fysikens område på 1910-talet, den som rörde atomernas byggnad, har givit oss underlaget för framtidens viktigaste kraftkälla, atomkraften. Staten hade på den tiden inte något som helst intresse för denna sak, utan det är främst tack vare enskildas gåvor och understöd vi har kommit så långt på detta område som vi har gjort.

Att den vetenskapliga forskningen går så snabbt framåt i våra dagar har vi främst att tacka de stora donationsfonderna för, i dagens läge främst de fonder som finns i Amerika. De få fonder som vi har i vårt land har antingen skapats utomlands, såsom Nobelfonden och Wenner-Grenfonden, eller på en tid, när skattetrycket inte var så högt som nu, såsom den Wallenbergiska fonden. I våra dagar är det på grund av skattetrycket omöjligt att få sådana fonder till stånd utan skattebefrielse. Detta har man insett i USA, och där har man skattefrihet för sådana donationer. Detta leder till att ständigt nya donationer till statens hjälp där kommer till stånd. Vid mitt senaste besök i Amerika, förra sommaren, fick jag just en av de sista dagarna uppleva tillkomsten av en ny donationsfond på bortåt tre miljoner svenska kronor, som skänktes av en framgångsrik affärsman just för stöd åt den vetenskapliga forskningen.

Är det inte en god affär för staten — jag vänder mig nu till herr Sjö Dahl — att få låt oss säga två miljoner kronor för understöd åt den vetenskapliga forskningen, även om man fördenskull måste efterskänka ett skattebelopp på en miljon kronor? Staten har ju i alla fall för-

Om avdragsrätt vid beskattning av vissa donationer

tjänat en miljon kronor, ty förr eller senare hade staten i alla fall måst lämna statsanslag för uppgiften; det är detta som är det väsentliga. Därigenom kan man även mången gång bidra till att den vetenskapliga forskningen utan mera omfattande utredningar och prövningar kommer i gång åratals tidigare än den eljest skulle ha gjort. Det är värdefullt att få utsädet satt så tidigt som möjligt, på så sätt får man bästa skörden.

Under återopande av vad jag här har anfört vill jag hemställa om bifall till motionen nr II: 330 av herr Håstad om avdragsrätt vid beskattning av donationer till vetenskaplig undervisning och forskning.

Häri instämde herr *Arrhén* (h).

Herr **SJÖDAHL** (s):

Herr talman! Herr Edström har vågat sig på något som ingen i utskottet har vågat sig på, nämligen att yrka bifall till motionen. Inte ens de två reservanterna har gjort detta, utan de har avgivit en blank reservation.

Vad kan vara orsaken till detta herr Edströms ställningstagande? Jo, herr Edström är starkt intresserad av den vetenskapliga forskningen. Men vem är inte det i denna kammare! Det är väl ingen diskussion om att inte den vetenskapliga forskningen är något utomordentligt nyttigt och gagnarikt, något nödvändigt, som vi måste hjälpa på allt sätt som vi över huvud taget orkar med. Skillnaden mellan herr Edström och mig — liksom mellan herr Edström och utskottet — ligger på ett annat plan. Om en enskild donerar exempelvis en miljon och får skattebefrielse för detta belopp, så betyder det att stat och kommun sannolikt får bidraga med låt oss säga 650 000 kronor i form av en inkomstminskning. Alltså, den enskilde skänker en miljon, av vilken större delen — eftersom det får antas gälla ett belopp i toppen på en stor inkomst — eljest skulle ha gått till stat och kommun i form av skatt. Herr Edström framhåller att samhällets möjligheter att stödja vetenskap och forskning är otillräckliga. Han före-

slår därför, att en donation till två tredjedelar skall bestridas av stat och kommun med deras otillräckliga inkomster. Herr X skall bestämma att det allmänna skall stå för två tredjedelar av en viss gåva. Det är tycker jag, inte en god demokrati, att den enskilde rikemannen på detta sätt skall få bestämma vartill en inte oväsentlig del av statens begränsade tillgångar skall gå. Det är i en demokrati riktigare, att vi samfällt prövar hur långt vi har möjlighet att sträcka fällen och att vi lägger pengarna där vi anser att de bäst behövs.

Jag kan erinra om att utgifterna under åttonde huvudtiteln, hur besvärligt läget än är, har ökats med 230 miljoner kronor. Den hör till de favoriserade huvudtitlarna. Till större delen gäller det en automatisk ökning, men också denna kommer ju den vetenskapliga forskningen till godo, och även den icke automatiska delen går i stor utsträckning till samma ändamål. Under åttonde huvudtiteln har man vidare anmält att det kommer en proposition rörande utbyggnad av universiteten för att dessa bättre än förr skall kunna tjäna undervisningen och den vetenskapliga forskningen. Den reformen kommer också att kosta pengar, och den får vi ju fatta ställning till under denna riksdag.

Skillnaden mellan herr Edströms och utskottets inställning är, utom vad jag förut har sagt, också den, att herr Edström uppmanar riksdagen att med förbundna ögon, utan att veta vartill pengarna går, medge en skattelättnad och låta den enskilde bestämma, medan utskottet vill att staten skall pröva utgifterna i jämförelse med alla andra utgifter och avvåga det hela på ett sätt som är lämpligt för samhället i stort.

Jag undrar om inte herr Edström efter denna debatt borde gå hem och sätta sin potatis!

Herr **EDSTRÖM** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker att det är tråkigt att jag skall behöva säga vad jag nu säger till bevillningsutskottets ordförande, men han tycks inte ha läst

Om avdragsrätt vid beskattning av vissa donationer

att det står i motionen, att avgörandet av om avdragsrätt skulle föreligga på sätt, här är skisserat, skulle läggas i Kungl. Maj:ts hand. Kungl. Maj:t skulle alltså i alla fall bestämma, huruvida avdragsrätt skulle erhållas eller inte. Under sådana förhållanden är det ju klart, att Kungl. Maj:t också har inflytande över vilket ändamål som skall kunna godkännas. Den enskilde får ej ge dessa gåvor utan prövning, Kungl. Maj:t har kontrollen i sin hand. Därför faller herr Sjödahls alltför långt gående replik helt och hållet till marken.

Herr KRONSTRAND (fp):

Herr talman! Jag ber att få komplettera herr Sjödahls anförande med ett påpekande, att det är mycket få personer här i Sverige som har en så stor inkomst att de av denna kan ge en gåva på en eller två miljoner kronor. I realiteten kommer det att röra sig om mycket mindre belopp.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Om dessa donatorer inte ger av sin inkomst utan av sin förmögenhet, kommer de ändå alltid att använda den rätt de har att dra av det från sin inkomst. Så mycket känner säkerligen de förmögna till av de svenska skattelagarna, att de använder alla avdragsmöjligheter som finns; det kan herr Kronstrand vara förvissad om.

Herr Edström påpekar nu, att det ligger i Kungl. Maj:ts hand att pröva saken. Ack, vad herr Edström är kungatrogen! Herr Edström vill att riksdagen skall helt kopplas bort och Kungl. Maj:t bestämma, i vilken utsträckning skattemedel faktiskt skall få användas för donationer. Riksdagen håller emellertid mycket bestämt på att den icke lämnar åt Kungl. Maj:t rätt att bevilja utgifter — utom i undantagsfall, där man inte kan undvika det. Men här vill herr Edström, att riksdagen skall avstå sin bestämmanderätt över statens utgifter till Kungl. Maj:t.

Jag hoppas att Kungl. Maj:t skall vara glad över den något devote beundrare, som Kungl. Maj:t har vunnit i herr Edström. Men riksdagen som sådan har ingen som helst anledning att känna någon glädje över att en riksdagsman vill beröva riksdagen en del av dess makt och av dess finansiella inflytande.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Innan vi avslutar behandlingen av detta problem skulle jag vilja ställa några frågor till herr Sjödahl, som kan vara av intresse i detta sammanhang.

Man kan ju till en början fråga sig, vad anledningen är, att man på så många ställen i världen tillämpar ett system, som helt jävar den argumentering herr Sjödahl här för, alltså hos de stora folken, som dock har betydligt större tillgångar och resurser än vi men som det oaktat hittills icke velat avstå från de möjligheter, som detta system, vi här talar om, innebär. Ty det väsentliga i saken är väl, som herr Edström nyss framhöll, att det är på denna väg, som man kan förvänta en möjlighet att få fram nya initiativ, sådana som kan föra den vetenskapliga utvecklingen vidare. Man klandrar ingen, om man säger, att det knappast är troligt, att t. ex. ett riksdagsutskott skall ha den detaljerade kännedom om de vetenskapliga problemen och deras innebörd och möjligheter, som erfordras för att kunna ge ett stöd i rätta stunden.

Jag vill också understryka herr Edströms påpekande, som redan finns inneslutet i motionens argumentering, att Kungl. Maj:t skall ha rätt att i sådana här situationer verkställa den nödiga prövningen. Jag anser att denna metod innesluter den rimliga garantien för en rätt användning av penningmedlen, som man kan ställa i en parlamentarisk demokrati, vilken bygger på den principen, att Kungl. Maj:ts regering äger riksdagens förtroende.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till herr Edströms yrkande.

Om avdragsrätt vid beskattning av vissa donationer

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Herr Sjödahl uppförstora de besvärligheter, svårigheter och nackdelar som kan vara förbundna med att riksdagen i detta fall inte får så mycket att säga till om. Dessa olägenheter är såvitt jag förstår mera formella än sakliga. Redan nu är det ju så, att Kungl. Maj:t framlägger förslag om understöd av vetenskaplig forskning, och riksdagen godkänner sedan dessa förslag. I dessa nya fall skulle det visserligen bli så, att Kungl. Maj:t godkänner utan att riksdagen efteråt fattar beslut om varje detalj. Men det gäller ju statsekonomiskt sett relativt blygsamma saker, även om de är betydelsefulla för utvecklingen. Vinsten skulle däremot bli att forskningens utveckling skulle gå mycket snabbare.

Jag kan inte heller förstå annat än att när understöd ges på detta sätt, innebär det oftast att givaren själv avstår från allt detaljbestämmande. Oftast ges donationerna generellt för allmänt vetenskapligt ändamål inom visst område, så att de kan användas för många olika forskningsobjekt. Donationsnämnderna, där staten i allmänhet har inflytande, ser till att användningen sker på rätt sätt.

Jag kan fortfarande inte finna annat än att herr Sjödahls invändningar i realiteten är av ringa betydelse.

Herr **SJÖDAHL** (s):

Herr Arrhén ställde frågan, varför inte vi i Sverige skulle kunna tillämpa samma system som i vissa andra länder. Han tänkte väl då närmast på USA. Men där har ju den högre forskningen i väsentlig grad byggts upp med stöd av enskilda donationer. Staten och delstaterna har i mycket större utsträckning än hos oss hållit sig horta från dessa frågor.

Vi har ett helt annat system. Här är det stat och kommun som sörjer för att den vetenskapliga forskningen får resurser och inte som i USA i stor utsträckning enskilda donatorer.

Därtill kommer att vissa stater har ringa direkta skatter. Vi har ju i vårt

land större direkta skatter än på många andra håll, men våra indirekta skatter är mindre, vilket gör att den samlade skattebördan snarare är mindre hos oss än på många andra håll. Det är emellertid klart att genom systemet med stora direkta skatter kommer donationer att för stat och kommun betyda mycket mera i ett land med ett finansväsen som Sveriges än för stater där den väsentliga delen utgörs av indirekta skatter.

Vad beträffar det parlamentariska Sverige har detta byggts upp tack vare riksdagens makt över finanserna, tack vare riksdagens makt över utgifter och inkomster. Det är tack vare detta som parlamentarismen har kunnat skapas och det är tack vare detta som den kan upprätthållas. Den har ju varit utsatt för påfrestningar även under herr Arrhéns och min livstid vid ett par tillfällen. Riksdagen bör hålla sin hand över utgifter och inkomster, ty därpå beror dess makt och därmed demokratien i detta land.

Herr **ARRHÉN** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara, herr talman, till herr Sjödahl säga, att herr Sjödahls skildring av förhållandena i USA tillhör det förgångna. Det var möjligen så i herr Sjödahls ungdom, men nu har utvecklingen gått i en annan riktning. För närvarande har man i USA den kombination av systemen som vi skulle vilja ha även hos oss. Nu lämnar de federala myndigheterna väldiga anslag till forskningsverksamheten, samtidigt som också det andra systemet tillämpas.

Beträffande till sist herr Sjödahls reflexioner om vår parlamentariska demokrati och riksdagens makt och allt det där, så var naturligtvis alltsammans riktigt. Det jävar emellertid inte vad jag sade i mitt förra anförande, nämligen att principen är, att regeringen bygger sin makt på det förtroende, som den har i riksdagen. I det här fallet blir alltså frågeställningen: Skall vi i detta sammanhang lita på herr Sjödahls omdöme eller på omdömet i Kungl. Maj:ts kansli? Efter de manifestationer vi i dag har hört

Om befrielse för Föreningen Kristianstadsfrukt från viss investeringsavgift

herr Sjödahl göra sig skyldig till, är jag mera böjd för att lita på Kungl. Maj:ts kansli!

Herr **EDSTRÖM** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill komplettera vad herr Arrhén sade med att påpeka, att i Sverige har exempelvis högskolan i Göteborg liksom även högskolan i Stockholm främst kommit till stånd tack vare enskilda donationer. Det är i detta fall bara en gradskillnad mellan USA och Sverige. För närvarande är det så att amerikanska staten ger ofantligt stora bidrag till den vetenskapliga forskningen, proportionsvis mer än hos oss.

Eftersom herr Sjödahl talade om finanser och ekonomi vill jag erinra om att tack vare den vetenskapliga forskningen är i dag genomsnittliga vårdtiden på våra sjukhus endast hälften av vad den var för tio år sedan, vilket bättre än något annat belyser den medicinska forskningens inverkan på folkhälsan och vad den betyder för landets finanser.

Sedan säger herr Sjödahl att han vill hålla vakt om riksdagens makt över landets ekonomi och finanser. Jag tycker, att riksdagens makt över ekonomi och finanser varit mycket dålig under senare år. Det är regeringen, som har makten över finanser och ekonomi. Riksdagen säger bara ja till dess förslag.

Herr **SJÖDAHL** (s):

Jag vill endast säga att det är alldeles riktigt, att Göteborgs liksom Stockholms högskola vuxit upp på grundval av enskilda donationer. Men jag har själv som medlem av Göteborgs högskolas styrelse ivrat starkt för att man skulle i stället få ett universitet där och att staten därmed skulle övertaga de utgifter, som de enskilda donatorerna inte längre orkar med.

Utvecklingen har alltså gått dithän, att för att man skall kunna hålla det hela i gång måste staten inskrida, både när det gäller Stockholms högskola och det nuvarande Göteborgs universitet.

Så sade herr Arrhén någonting med den logik, som är honom särdeles egen, att här gällde det om man skulle lita

mera på herr Sjödahls omdöme än på Kungl. Maj:ts omdöme. I riksdagen — och den är jag inte diktator över, gudskelov — åstadkommer varje man och kvinna för sig med sin röst vad riksdagen samfällt bestämmer. Det skulle vara ohyggligt om vi skulle behöva lita på en enda man. Tänk om vi skulle lita t. ex. på herr Arrhén!

Vad jag i stället har satt emot Kungl. Maj:ts omdöme är riksdagens omdöme, utövat bl. a. av statsutskottet. I det ögonblicket tänkte jag inte på att statsutskottet också inbegriper herr Arrhén!

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om befrielse för Föreningen Kristianstadsfrukt från viss investeringsavgift

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 13, i anledning av väckta motioner om befrielse för Föreningen Kristianstadsfrukt från erläggande av viss investeringsavgift.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 116 av herr *Gustaf Elofsson* m. fl. och II: 134 av herr *Nilsson* i Bästekille m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att Kristianstadsfrukt, ekonomisk förening, skulle befrias från erläggande av investeringskatt med 98 400 kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 116 av herr *Gustaf Elofsson* m. fl. och II: 134 av herr *Nilsson* i Bästekille m. fl. om befrielse för Föreningen Kristianstadsfrukt från erläggande av viss investeringsavgift icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Om befrielse för Föreningen Kristianstadsfrukt från viss investeringsavgift

Reservation hade anmälts av herrar *Gustaf Elofsson* och *Nilsson* i Bästekille, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Det företag, som här söker befrielse från investeringskatt, hör ju till dem som startade sin verksamhet då man från statsmakternas sida uttalat, att någon förnyelse av investeringskatten inte skulle ske. Sedan visade det sig emellertid, att investeringskatt på nytt infördes, men då hade detta företag redan startat, och det fanns ingen återvändo. Detta är anledningen till att man nu önskat slippa investeringsavgiften, som skulle belöpa sig till 98 400 kronor för detta företag.

Det är ju ganska märkvärdigt, herr talman, att man från statens sida har gett detta företag 50 000 kronor i statsunderstöd men sedan tar tillbaka dessa pengar och 48 400 kronor därtill. Är det på detta sätt man skall hjälpa företagen, då är det sannerligen inte stor anledning att tacka för bidraget från statens sida.

Motionen har ju mött starkt motstånd i bevillningsutskottet, och jag skall inte heller, herr talman, söka förmå kammarens ledamöter att biträda den; jag vet att det är omöjligt. Men jag kan ändå inte underlåta att säga, herr talman, att olusten är ganska stor. Fruktodlarna har ju under en följd av år fått höra uppmaningen: »Ni måste ordna lagerhus, så att ni kan hålla frukten fin under en längre tid fram på vintern och därmed klara avsättningsproblemen.» Detta har man gjort nere i Kristianstad genom att bygga ett fruktlagerhus, som är det modernaste i vårt land, och jag tror mig våga säga: i hela Norden. Bygget har kostat mycket pengar, och svårigheterna för fruktodlingen var i fjol stora. De urusla fruktpriserna ledde till en ganska stor förlust, och därför hade man tänkt sig, att om man kunde slippa betala denna investeringsskatt på 98 000 kronor, så skulle det ändå vara ett gott handtag för föreningen som sådan.

Jag beklagar bara, att man från bevillningsutskottets sida har ställt sig så avvisande som man gjort. Jag skall som

sagt, herr talman, inte yrka bifall till motionen, då jag vet att det inte finns någon möjlighet att nå resultat. Med dessa ord har jag endast velat belysa, hur generös man ibland är från statsmakternas sida, när man ger ett statsbidrag och sedan tar igen det dubbla beloppet.

Herr CARLSSON, OSCAR, (s):

Herr talman! Då ordföranden i bevillningsutskottets första avdelning ej är närvarande, ber jag att få säga några ord om utskottets inställning till denna fråga.

I de förevarande motionerna har, såsom herr Elofsson nämnt, hemställts om befrielse från erläggande av investeringsavgift med cirka 98 400 kronor. Man motiverar denna hemställan med att Föreningen Kristianstadsfrukt igångsatt byggnadsarbetet vid en tidpunkt, då man trodde att någon investeringsavgift för 1957 inte skulle utgå. Det bör därför erinras om att riksdagens beslut rörande investeringsavgift för 1957 till samma belopp som för 1955 och 1956 fattades vid höstsessionen 1956 på grund av proposition nr 188 och bevillningsutskottets betänkande nr 57. Det bör också uppmärksammas, att föreningen hos Kungl. Maj:t anhållit om befrielse från erläggande av den investeringsavgift för 1957, som det här talas om, men att Kungl. Maj:t genom beslut den 22 februari 1957 funnit, att ansökan icke skulle föranleda någon åtgärd. Jag utgår från att Kungl. Maj:t noggrant prövat ärendet, då detta beslut fattades.

När herr Elofsson säger, att man har lämnat ett statsbidrag på 50 000 kronor, som nu tas tillbaka plus ytterligare ett belopp, så bör vi kanske inte heller glömma bort att föreningen också har fått en statlig lånegaranti på 1 150 000 kronor, varå ingen investeringsavgift utgår.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Ang. fullföljdsbegränsning i taxeringsmål

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 14, i anledning av väckt motion om viss ändring av förordningen angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst; och

nr 15, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till avskrivning av kostnader för ekonomibygnader å jordbruksfastighet.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. fullföljdsbegränsning i taxeringsmål

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 98 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623), m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 10 januari 1958 dagtecknad proposition, nr 32, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

dels förordning om ändrad lydelse av 98 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

dels ock — under förutsättning av slutligt godkännande av det av 1956 års riksdag såsom vilande antagna förslaget till ändrad lydelse av § 22 mom. 2 regeringsformen — lag angående tillägg till lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Propositionen hade hänvisats, såvitt avsåg förslaget till lag angående tillägg till lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, till behandling av lagutskott och i övrigt till bevillningsutskottet.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förordningsförslaget innebar bland annat, att fullföljd av talan i skattemål från kammarrätten till regeringsrätten skulle begränsas i viss anslutning till vad som nu gällde vid fullföljd av talan till högsta domstolen. Fullföljdsbegränsningen skulle ernås genom en beloppsspärr,

summa revisibilis, differentierad med hänsyn till målets ekonomiska betydelse för den skattskyldige.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

A. Motionen II:402 av herrar *Sjölin* och *Strandh*, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta

1. att avslå i Kungl. Maj:ts proposition nr 32/1958 framförda förslag om begränsning av rätten att fullfölja taxeringsmål till regeringsrätten m. m.

2. att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att den utredning, som föreslagits för granskning av kammarrättens arbetsformer, även måtte anförtros uppgiften att undersöka, vilka ytterligare åtgärder som kunde företas i fråga om taxeringsprocessen i syfte att nedbringa besvärshäufigheten, liksom ock att vidare undersöka, om fördelar kunde vinnas vid en koncentration av skattemålen handläggning på viss eller vissa avdelningar inom regeringsrätten;

B. motionen II:403 av herrar *Sjölin* och *Strandh*.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 32, i vad propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, samt med avslag å motionen II:402 av herrar *Sjölin* och *Strandh* i detta avseende, för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 98 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

B. att följande motioner, nämligen

1) motionen II:402 av herrar *Sjölin* och *Strandh*, i vad motionen icke behandlats under A., samt

2) motionen II:403 av herrar *Sjölin* och *Strandh*,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade anförts

I. av herr *Spetz*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte med anledning av motionen II:402 av herrar *Sjölin* och *Strandh* avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 32, i vad propositionen hänvisats till bevillningsutskottet,

B. att motionen II:403 av herrar *Sjölin* och *Strandh* måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

II. av herrar *Söderquist*, *Vigelsbo* och *Magnusson* i Borås, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Som framgår av redogörelse i förevarande betänkande från bevillningsutskottet ökar antalet till regeringsrätten inkommande mål år för år. Då antalet avgjorda mål inte kan öka i samma takt, måste resultatet självfallet bli att balansen oavgjorda mål ökar. I propositionen och även i betänkandet påstås, att det huvudsakligen är skattemålen som ökar och att ökningen i balansen också beror på dessa mål. Detta är, om man ser på siffrorna för de senaste åren, direkt felaktigt. Tvärtom synes såväl antalet inkommande skattemål som balansen av dessa i stort sett ha stabiliserats sedan år 1953. Medan sålunda ökningen i totalt inkomna mål från år 1949 — från och med vilket år propositionen redovisar detaljsiffror — och till år 1957 uppgår till 53 procent, har skattemålen endast ökat med 28 procent. Tar man år 1953 som utgångspunkt, visar motsvarande siffror en ökning av totalt inkomna mål till regeringsrätten med 18 procent men *en minskning* av antalet skattemål med 5 procent. Siffrorna återfinnes i propositionen på s. 9 och 10 och i utskottets betänkande på s. 7 och 8.

Det är alltså andra mål som främst belastar regeringsrätten, och bland dem framträder, av naturliga skäl med en ständig ökning, målen om körkortsindragningar.

En begränsning av fullföljdsrätten för

Ang. fullföljdsbegränsning i taxeringsmål skattemål löser sålunda icke problemet med regeringsrättens arbetsbörda. Här för kräves helt andra åtgärder, vilket utskottet också pekar på men anser kräva ytterligare utredning. Nu är det dock så att utredning redan skett beträffande vissa mål, och beträffande andra mål pågår utredning, vars resultat kan väntas rätt snart. Härtill kommer att ett beslut om begränsning av fullföljdsrätten för skattemålen icke kommer att medföra någon som helst verkan för regeringsrätten förrän tidigast år 1961. De skattemål, som kommer att beröras av begränsningen, är sådana som inkommer till prövningsnämnderna efter den 1 januari 1958. Huvudparten av dessa besvär till prövningsnämnderna kommer i sommar, men så snart det gäller mera invecklade besvär blir de icke avgjorda av prövningsnämnderna förrän under första halvåret 1959. Besvären i kammarrätten får beräknas ta minst 2 å 3 år, ofta det dubbla, och först därefter, alltså år 1961 eller år 1962, kommer de första målen till regeringsrätten.

Om inte andra åtgärder vidtages och vidtages snabbt, torde balansen i regeringsrätten år 1961, alltså innan fullföljdsbegränsningen ens börjat visa några verkningar — om trenden förblir densamma — ha stigit till någonstans i närheten av 9 000 mål, vilket väl får betraktas som fullkomligt katastrofalt.

Nu har finansministern förklarat sig beredd att sedan ståndpunkt tagits till fullföljdsbegränsningen av skattemål upptaga spörsmålet, huruvida vissa andra mål kan avskiljas från regeringsrätten. Detta är enligt mitt sätt att se en bakvänd ordning. Först borde ju en rad andra målkategorier kunna avskiljas, såsom framhållits av regeringsrättens flesta ledamöter. Om så sker och regeringsrätten med nuvarande organisation kan avgöra bortemot 4 000 mål per år, medan inkommande skattemål utgör omkring 2 300, skulle balansen vara avarbetad på 2 å 3 år.

Det är emellertid inte dessa synpunkter som i första hand tvingar mig att yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag. Det för mig avgörande skälet är rättssä-

Ang. fullföljdsbegränsning i taxeringsmål

kerheten. Den var vi väl alla i utskottet angelägna om att skydda, men vi kunde inte enas om vad rättssäkerheten innebar.

För min del måste jag se problemet så, att varje inskränkning i rätten att i högsta instans få sin taxering prövad innebär att ett antal skattskyldiga, som skulle ha fullföljt sina besvär, berövas sin rätt. Det är nämligen så, att bortemot en tredjedel av i regeringsrätten anförda besvär föranleder ändring av taxeringen. Det finns ingen anledning förmoda att de mål, som skulle komma att avvisas, skulle skilja sig härutinnan från dem, som finge prövas. Följden av en begränsning till en viss summa revisibils skulle kunna bli den, att det ena av två likartade mål avvisas och kammarrättens beslut står fast, medan beslutet i det andra, där tvisten rör något tiotal kronor högre belopp, ändras i regeringsrätten. Detta kallar inte jag rättssäkerhet.

Det är inte beloppets storlek som är av betydelse ur rättssäkerhetssynpunkt. Ett relativt högt engångsbelopp, som det tvistas om, kan vara av väsentligt mindre betydelse för en skattskyldig än ett mindre belopp, som i fortsättningen blir gällande för flera år för en annan skattskyldig, t. ex. när det gäller frågan om värdet av bilförmån eller beskattning av traktamenten, som vi brottats med i bevilningsutskottet.

Nu invändes här säkerligen, att sådana mål skall få fullföljas enligt någon av de båda föreslagna dispensreglerna, prejudikat- eller intressedispensen. Men, herr talman, då försvinner tidsvinsten och arbetsbesparingen blir problematisk, när målet först skall prövas av tre och sedan av fyra regeringsråd.

Så görs det gällande, att rättssäkerheten fordrar att regeringsrättens utslag inte dröjer alltför länge. Frånsett att längsta tiden för prövning av en taxering åtgår i prövningsnämnd och kammarrätt — ofta som jag nämnde fyra, fem år — anser jag mig nu ha visat att det finns möjligheter till en relativt snabb avarbetning av balansen i regeringsrätten. Men jag är dessutom av den bestämda uppfattningen, att det för rätts-

säkerheten är bättre att en skattskyldig, som har rätt, också får rätt, även om det dröjer två år, än att hans mål icke ens blir upptaget till prövning och han därmed förlorar sin rätt. Varför då inte i stället resolut befria regeringsrätten från de mål, som lämpligen kan avgöras av andra instanser, och sedan avvakta — såsom kammarrätten anför — dels erfarenheterna av den sist vidtagna ökningen av regeringsrådets antal, dels resultatet av ändringen i taxeringsförordningen när det gäller de båda första instanserna? Det hade väl varit logiskt att också ägna kammarrättens organisation en översyn, innan en så drastisk och omstridd åtgärd vidtoges som en fullföljdsbegränsning av skattemålen. Meningarna om denna åtgärd är ju minst sagt delade, icke minst inom regeringsrätten själv. Såsom framhålles av fyra regeringsråd är det inte bara så, att fullföljdsbegränsningen berövar vissa skattskyldiga rätten att föra sina taxeringsmål under Kungl. Maj:ts prövning, utan man försämrar möjligheterna för regeringsrätten att leda beskattningspraxis. En sådan ledning är nämligen beroende på att ett tillräckligt antal skattemål blir föremål för regeringsrättens prövning.

Det synes, som om det verkliga skälet — måhända också det enda skälet — för det framlagda förslaget om en fullföljdsbegränsning är panik inför arbetsbalansen. Begränsningen av skattemål har tillgripits som en nödfallsåtgärd, som ingen är nöjd med eller ens anser önskvärd.

Nu anser jag mig, herr talman, ha visat andra möjligheter att avarbeta denna balans — möjligheter som helt enkelt, oavsett hur dagens beslut blir, måste utnyttjas snarast, långt innan resultatet av detta beslut ett stycke in på 1960-talet, d. v. s. först om fyra, fem år, börjar visa sig. I den mån dessa andra möjligheter utnyttjas, bortfaller skälet för den föreslagna fullföljdsbegränsningen av skattemål i regeringsrätten.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till den av mig vid utskottets betänkande fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Hansson, Nils*, (fp).

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Mycket av vad herr Spetz här anført skulle jag för min del kunna instämma i. Han har påpekat, att balansen av ärenden i regeringsrätten är mycket stor. Jag skulle kunna tillägga, att det utan att några som helst åtgärder vidtas skulle kunna ta ända till tio år, innan denna balans blir vad som kan kallas en normal arbetsbalans.

Det är därför tämligen uppenbart, att åtgärder måste vidtas. Nu har inte statsmakterna underlåtit att vidta åtgärder i den förflutna tiden. Under åren 1946—1956 ökade man de tjänstgörande regeringsrådens antal från 6 till 15 och gjorde därigenom regeringsrätten mera arbetsduglig; den kunde arbeta på flera avdelningar och därigenom hinna med ett större antal mål. Men trots denna kraftiga personalförstärkning, som — om vi tänker på de tjänstgörande ledamöterna — innebär mer än en fördubbling, d. v. s. från 6 till 15, har balansen inte kunnat avverkas i den utsträckning, som man hade önskat.

Nu är det ju sannolikt att man genom vissa förändringar av mera intern natur i regeringsrättens arbete skulle kunna göra något för att främja en ännu snabbare avverkning av målen, kanske också genom någon statlig åtgärd. Men skall man få en mera varaktig begränsning av de balanserade målen, så måste man vidta samma åtgärd, som vi för länge sedan har ansett oss böra vidtaga då det gäller högsta domstolen. Även där är det rättsliga tvister, som blir avvisade, där har man också en revisionssumma och en prövning huruvida fullföljd skall beviljas eller inte. Det var åtskillig strid om det, när systemet infördes för omkring 40 år sedan, men denna strid har alldeles tystnat. Det är inte någon som längre talar om att rättvisan trampas under fötterna, därför att en hel del mål inte får fullföljas till högsta domstolen. Man har ansett tillräckligt att dessa mål prövas i underdomstol, häradsrätt eller rådhusrätt, och

Ang. fullföljdsbegränsning i taxeringsmål sedermera i hovrätt. Det är ett begränsat antal mål som förs vidare upp i högsta domstolen. I allt det tal om rättsröta, som mer eller mindre ovederhäftigt förs här i landet, har jag inte hört, att man har dragit in någon diskussion om att alla mål inte får föras upp i högsta domstolen. Nu är det samma sak då det gäller regeringsrätten. Man har fastslagit en revisionssumma, som är rörlig. Den skall avse en tiondedel av inkomsten med ett visst lägsta belopp, som måste överskridas, nämligen 500 kronor. Underskrides detta belopp, skall besvären avvisas. Vidare har man en bestämmelse om en viss högsta summa. Avser besvären ett högre belopp än 5 000 kronor, skall de alltid få tas upp till behandling. Enligt beräkningar skulle denna revisionssumma betyda, att mellan en fjärdedel och en femtedel av de mål, som tidigare skulle ha fått tas upp till prövning, nu skulle avvisas, medan däremot den stora massan av mål, mellan 75 och 80 procent, skulle upptagas till prövning i regeringsrätten. Under sådana omständigheter är det väl sannolikt, att man får en sådan flora av olika slags mål att man får ett tillräckligt underlag för en rättstillämpning, som vi alla kan lita till när det gäller dessa mål. Tack vare denna begränsning skulle vidare inte bara skattemålen, som det här närmast gäller, utan även andra mål, som förs upp i regeringsrätten, kunna snabbare behandlas.

Man räknar alltså med att man skulle kunna vinna snabbare avgöranden. Nu tar det, som herr Spetz nämnde, fem eller sex år efter avgörandet i taxeringsnämnd, innan ett mål kommer upp till avgörande i regeringsrätten. Det är ju orimligt. Under denna tid kan det hopas mål, som förs upp till högre instans, därför att man inte har något prejudikat från den högsta domstolen i dessa frågor. Det är uppenbart att ju snabbare man kommer fram till avgörande, ju mer kommer antalet mål att begränsas, därför att klagörande prejudikat kommer att vinnas tidigare.

Utskottet har därför, med ett undantag, herr Spetz, kommit till den uppfatt-

Ang. fullföljdsbegränsning i taxeringsmål

ningen, att det är bättre ur rättsvårdande synpunkter att något begränsa antalet mål som förs upp i regeringsrätten för att därigenom få ett snabbare avgörande av målen. Regeringsrätten kan vidare spela en mer vägledande roll för rättstillämpningen än eljest. Man menar alltså, tvärtemot vad den ende reservanten anser, att rättsvården och rättsutvecklingen skulle främjas genom att begränsa antalet av dessa mål. I kammarrätten avgöres ungefär 10 000 taxeringsmål per år, och av dem är det 2 000 som hittills fullföljts till regeringsrätten. De skulle nu begränsas till omkring 1 500. Nu säger man att ändringar förekommer i ganska stor utsträckning av de mål som kommit upp i regeringsrätten. Men av de 10 000 mål, som avgöres av kammarrätten, är det 95 procent som står fast, medan endast 5 procent ändras. Detta enligt kammarrättens egen undersökning, som återfinnes i propositionen.

Om man inte lämnade dispensrätt utan höll strikt på dessa revisionssummor skulle det vara fara på färde, men nu är det föreslaget att när någon fråga av mindre ekonomisk räckvidd anses äga prejudicerande betydelse skall den föras upp i regeringsrätten. De tre ledamöter i regeringsrätten som skall sitta och granska dessa frågor släpper fram alla mål där detta erfordras för att man skall få klara prejudikat, men de mål där fullföljd inte behövs, därför att det redan finns tydliga avgöranden, är avsedda att stoppas. Jag tror inte att det är någon fara alls för rättsvården här i landet. Det kommer i längden att visa sig att denna reform liksom den av högsta domstolen varit en klok och riktig reform och har varit till gagn för rättsvården och inte tvärtom.

Jämfört med detta betyder ju den ekonomiska sidan av saken rätt litet. En å två miljoner kronor får staten betala i räntor beroende på den långa tidsutdräkten innan avgörandena faller i regeringsrätten. Ju mer tiden kan förkortas, dess mindre blir dessa utgifter för statsverket. Vad som framför allt är av vikt här är emellertid inte dessa sparade miljoner,

även om de är värdefulla för staten, utan det viktigaste är att man får ett snabbare avgörande för de rättssökande och att man tidigare får prejudicerande utslag till gagn för rättsutvecklingen här i landet.

Vidare säger herr Spetz att det finns en del mål som inte berörs av denna reform, nämligen de som rör nöjesskatt, körkort och annat dylikt. Detta har också utskottet uppmärksammat, och det har skrivit rätt bestämt och krävt att regeringen snarast möjligt prövar frågan, om nöjesskattmålen kan avföras från regeringsrätten eller inte. Det kan naturligtvis ifrågasättas om man kan helt avföra dessa mål från regeringsrätten, men utskottet har begärt en prövning av denna sak, och riksdagen begär detsamma om den följer utskottets förslag, vilket jag hoppas.

Detsamma gäller körkortsmålen och en hel del andra mål. Särskilt körkortsmålen antal ökas, beroende på att det blivit fler bilister här i landet. Om man även där skulle kunna genomföra någon överflyttning eller någon begränsning vet utskottet inte, men utskottet anser att det är nödvändigt att man ordentligt prövar denna sak.

De bör vid avgörandet av denna fråga inte råda någon tveksamhet i kammaren om att regeringsrättens samtliga ledamöter utom en står bakom det förslag som här lagts på riksdagens bord. Det kan ju vara möjligt att denne ende har rätt, men den starka majoriteten inom regeringsrätten har ansett att man utan några risker kan gå fram på denna väg. Inom utskottet har alla medlemmar varit av samma mening utom en, att man borde kunna slå in på denna väg.

Jag vill erinra om att detta icke träder i kraft förrän den nya taxeringsordningen är prövad. Det sker från och med det år då de nya taxeringsnämnderna arbetar efter sina bättre metoder och är utrustade med mer personal än förut. Detta håller man undan för undan på att bygga upp. Den nu ifrågasatta ändringen inträder från och med det år då prövningsnämnderna kommer att tjänstgöra som skattedomstolar och inte längre är

de där halvt lekmanamässiga prövningsnämnderna som herr Spetz på sin tid kämpade för att behålla. Trots detta, herr Spetz, har riksdagen bifallit ett förslag till omorganisation av prövningsnämnderna så att de blir verkliga skattedomstolar. På det sättet får man två skattedomstolar, prövningsnämnden och kammarrätten, som kan pröva alla mål, och sedan kan det stora flertalet av överklagade mål föras vidare upp i regeringsrätten, medan man stoppar dem, för vilka man inte kan finna något skäl för att genom prejudikatdispens eller intresedispens låta dem föras dit.

Jag tror att rättsordningen inte skadas med detta förslag utan tvärtom hjälps, därigenom att man får snabbare beslut och tidigare kan ge vägledning för taxeringsförfarandet i alla Sveriges bygder.

Jag ber därför ur denna synpunkt, ur den rättsvårdande synpunkten, för att regeringsrätten skall kunna bättre fylla sin uppgift, att få yrka bifall till utskottets här föreliggande förslag.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Med min blanka reservation till detta utskottsbetänkande har jag endast velat ge tillkänna, att jag inte alldeles utan vidare ansett mig kunna sälla mig till dem inom utskottet, som velat tillstyrka propositionen.

En hel del av de betänkligheter, som herr Spetz givit till känna, har gjort också mig fundersam. Alldeles särskilt har jag känt olust inför det förhållandet, att kammarrätten inte före ikrafträdandet av den nya förordningen är så organiserad, att den fullt tillfredsställande skulle kunna tjänstgöra som den slutinstans i vissa skattemål, som den nu är avsedd att bli.

Jag hade alltså önskat, herr talman, att organisationen av kammarrätten hade varit klar på denna punkt innan den här författningen trätt i kraft. Och jag hade hoppats att den motion, som föreligger i riksdagen i år om kammarrättens organisation hade kunnat behandlas före denna fråga eller i varje fall något så

Ang. fullföljdsbegränsning i taxeringsmål när samtidigt med den. Då nu så inte skett, har jag emellertid funnit mig i att ansluta mig till dem, som ansett sig kunna tillstyrka propositionen. Jag har gjort det därför, att jag hyser den bestämda förhoppningen att statsmakterna mycket snart kommer att få under behandling frågan om kammarrättens organisation och att ett beslut beträffande den saken också mycket snart kommer att bli fattat.

Jag har, herr talman, inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Herr Sjödahl gick helt förbi mitt påpekande att den stigande arbetsbördan i regeringsrätten fram till 1961—1962 måste kräva andra åtgärder än det beslut som vi skall fatta här i dag. Herr Sjödahl framhöll bara att utskottet i sin motivering hade sagt någonting om att det ju finns möjlighet att avskilja vissa mål. Jag har på grundval av de siffror som finns gjort upp ett diagram, men jag är tyvärr rädd att kammarens ledamöter inte kan se det här. Diagrammet visar att den totala ökningen av antalet inkommande mål till regeringsrätten har en trend som sticker i väg rakt i höjden, under det att dit inkommande skattemål bildar en stabiliserad linje. Här finns alltså möjligheter, ja, jag skulle vilja säga att det är självklart att man här kan ordna det på det sättet att regeringsrätten kan komma att avgöra skattemålen på så kort tid som vi alla önska. Regeringsrätten skulle alltså kunna komma med prejudikat inom rimlig tid och därigenom leda beskattningspraxis. Men jag vill ännu en gång påpeka att det icke är i regeringsrätten som den längsta tiden går åt, utan det är i prövningsnämnderna och kammarrätten, alltså innan målen kommer till regeringsrätten.

Jag kan anföra ännu en siffra för att styrka mitt påstående. Medan skattemålen under 1940-talet uppgick till ungefär två tredjedelar av de till regeringsrätten inkommande målen så utgjorde de vid det senaste årsskiftet ungefär hälft-

Ang. fullföljdsbegränsning i taxeringsmål

ten, och om något år kommer de säkerligen att vara mindre än hälften av alla de mål som går till regeringsrätten.

Beträffande herr Sjödahls jämförelse med begränsningen av målen i högsta domstolen vill jag säga att processgången är så olika vid de allmänna domstolarna och vid skattedomstolarna, att det är omöjligt att göra någon jämförelse på den punkten.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag vill bara bestyrka vad herr Söderquist har sagt att vi om någon tid, när vi fått in vissa remissutlåtanden — även från kammarrätten — kommer med ett betänkande om kammarrättens organisation. Vad detta skall innehålla kan jag ju inte profetera om, men jag vill bara säga att denna fråga ligger i blickfältet för bevillningsutskottet.

Beträffande vad herr Spetz här framförde vill jag säga att det ju är alldeles uppenbart att minskar man målen på ett visst fält kommer detta att påverka hela arbetskapaciteten. Vad som här föreslås är att målen genom revisionssumman skall kunna begränsas inom ett visst fält, inom skattemålsfältet, men vi har ju å andra sidan också påpekat önskvärdheten av att man kunde genomföra en liknande begränsning på andra håll. Då inget förslag därom förelåg och ingen prövning blivit verkställd i högsta instans, kunde vi inte annat än begära att denna prövning snarast möjligt ordnades. Man kan ändå inte komma ifrån att en minskning av de där fem—sex åren som det nu dröjer — varav två å tre år ligger i regeringsrätten — skulle vara till gagn för rättstillämpningen, inte bara på skattefältet utan över huvud taget på alla de fält där regeringen arbetar.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Det är kanske litet vågat av mig att ta till orda här, eftersom jag inte tillhör bevillningsutskottet och inte har deltagit

i den mera ingående diskussionen. Att jag ändå begär ordet beror på dels att jag vill att herr Spetz inte skall känna sig för ensam — herr Sjödahl konstaterade ju att herr Spetz var den ende i utskottet som reserverat sig — dels på att jag i snart 30 år har varit sakkunnig i skattefrågor åt min länsstyrelse.

När herr Sjödahl nu säger att han tror att besvärsgrensningen snarast skulle verka befordrande för rättsvården och rättssäkerheten så vill jag säga att min uppfattning är den helt motsatta. Herr Spetz har redan betonat att antalet skattemål hos regeringsrätten har stabiliserats, och han har understrukit vad alla nu vet, nämligen att i det allra närmaste vart tredje skattemål som föres fram till regeringsrätten blir föremål för en revision. Detta bör ju ändå säga ganska mycket. Detta är en orsak till att jag helt vill stödja herr Spetz.

Men det viktigaste skälet för mitt ställningstagande i detta ärende är min övertygelse att vårt nuvarande skattesystem står och faller med tilltron till den kontroll som utövas besvärsvägen.

Av den anledningen, herr talman, ber jag att få instämma i herr Spetz' yrkande om bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Spetz vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Spetz begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 17, röstas

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Spetz vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppsnesing; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillvaratagande av vävnader och annat biologiskt material från avliden person; samt

nr 6, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till strålskyddslag m. m., dels ock i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 268 i första kammaren av herr *Ewerlöf* m. fl. samt nr 339 i andra kammaren av herr *Hjalmarson* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna införda förslag till

1) lag om ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag den 26 juli 1947; samt

2) lag om ändringar i lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till ånkors och invaliders barn.

De i motionerna framlagda lagförslagen avsågo ett slopande av det allmänna barnbidraget till äldsta barnet i varje familj och en differentiering av barnbidragen beträffande övriga barn. Sålunda hade bidraget föreslagits utgå med 400 kronor för år till andra barnet, med 500 kronor till tredje barnet och med 600 kronor för varje ytterligare barn. Beträffande första barnet i s. k. ofullständiga familjer hade föreslagits införande av ett icke behovsprövat särskilt barnbidrag om 400 kronor per år för barn, som enligt de föreslagna reglerna icke skulle bliva berättigat till allmänt barnbidrag.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner I: 268 och II: 339 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Mannerskantz* och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 268 och II: 339, måtte för sin del antaga de i reservationen intagna lagförslagen.

Herr **MANNERSKANTZ** (h):

Herr talman! Denna fråga rör de allmänna barnbidragen. Högern har i en partimotion yrkat att man skall ta bort barnbidraget för det äldsta barnet men samtidigt differentiera bland de återstående så att de verkliga flerbarnsfamiljerna snarare får en förbättring än en försämring.

Den huvudsakliga bakgrunden till motionerna och till den reservation, som är knuten till utskottsutlåtandet och som

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

sammanfaller med motionerna, är den, att statsfinanserna nu är så dåliga att man enligt vår mening inte kan fortsätta att ge ut så mycket pengar som staten för närvarande gör. Vi menar också att det inte heller för barnfamiljerna är önskvärt att man fortsätter på detta sätt. Vi motsatte oss i fjol den höjning av barnbidraget som kom till stånd. Det är nämligen så att de stora statliga utgiftsöverskotten för närvarande är den kanske förnämsta anledningen till hotet mot vårt penningvärde. Om det blir fortsatt inflation torde det vara just barnfamiljerna som kanske mest drabbas. Det behövs då inte många procents försämring av det svenska penningvärdet förrän ett av de här barnbidragen har gått till spillo. Vi har med andra ord kommit in i en situation då det knappast hjälper vad vi än gör om vi inte ändrar på den allmänna utgiftspolitik. Fortsätter vi att ge ut stora bidrag till människor, inklusive barnfamiljerna, kommer de inte att få den nytta av bidragen som det har varit avsett. De blir urholkade. Enda sättet att få stopp på den inflationistiska utvecklingen här i landet är att staten begränsar sina utgifter.

Jag lade under remissdebatten i år märke till att flera talare var eniga om att det är nödvändigt att minska statens utgifter, och jag hörde också sådana uttryck som att det borde kunna gå att minska dem. Det är faktiskt på det sättet, herr talman, att man kan minska litet här och litet där, men man kan inte åstadkomma några avgörande minskningar, några sådana som påverkar hela den finansiella utvecklingen och finanspolitiken här i landet, med mindre än att man minskar på anslag som är mycket stora. Det är verklighetsfrämmande att tro att man kan åstadkomma nödvändig effekt genom att peta på ett anslag här och ett anslag där av mindre omfattning.

Den svenska socialpolitiken måste i sin helhet tas under omprövning under den närmaste tiden. Även den har påverkats av den allmänna inkomstutvecklingen. Nu när realinkomsterna för så gott som alla människor har stigit och

stigit ganska starkt är inte behovet av direkt penningunderstöd till friska människor, som kan försörja sig och som försörjer sig, på långt när lika stort som vad det var för decennier sedan, då inkomstläget även reellt sett var mycket lägre och det kunde finnas visst fog för att hjälpa de sämst ställda människorna här i landet.

Men förhållandena har ju ändrat sig påtagligt — något som också meddelas allt som oftast från regeringsbanken. Då kan det knappast vara förståndigt, att man låtsas om ingenting hänt när det gäller utgiftssidan i statsbudgeten. Det är ett av de skäl, som vi reserverar här vill anföra, när vi nu vill minska kostnaderna för barnbidragen. Vi föreslår att minskningen skall ske på sådant sätt, att de, som har mycket stora familjer, inte skall känna något av den.

Jag vet att det under alla de år, då det resonerats om barnbidrag, sagts att det är just när man får det första barnet, som den stora förändringen inträder i familjen, och att det därför är fel att inte ge barnbidrag åt dem, som har bara ett barn. Å andra sidan har inkomstläget, som jag nyss sade, förändrat sig så, att det knappast för någon är någon stor svårighet att försörja ett barn. Vi menar att statsmakterna också skall taga hänsyn till detta.

Varför det är så viktigt att åtgärder vidtages nu, är att statens affärer är direkt dåliga. Jag skulle ha velat fråga finansministern, därest han varit inne i kammaren, om han inte skulle vara tacksam för att slippa låna upp pengar till de löpande driftutgifterna för nästa budgetår. Det är något, som egentligen inte kan accepteras, att staten i en tid, då produktionslivet dock ännu fungerar normalt och tiderna ännu är goda, inte skall kunna försörja sig och åtminstone täcka driftutgifterna.

Man kan spetsa till saken ytterligare och säga, att dessa pengar till barnbidrag — åtminstone den översta delen av det anslag som äskas — inte finns och inte heller kan skaffas på ett godtagbart sätt. Det betyder med andra ord, att många miljoner kronor måste lånas upp

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag i detta fall för att ges ut till barnfamiljer och av dessa begagnas till direkt konsumtion. Det kan inte vara det riktiga sättet, och jag tycker för övrigt också att det är otillfredsställande, att andra lagutskottet skall sitta och ta ställning till sådana stora ekonomiska frågor utan att behöva ta hänsyn till just hur statens finanser är beskaffade. Det ankommer ju på statsutskottet och bevillningsutskottet, men inte på andra lagutskottet. Däri ligger ett otillfredsställande förhållande i hela vår riksdagsbehandling av kostnadskrävande åtgärder.

Nu tror jag inte, herr talman, att det är stor idé att utbreda sig för mycket i denna fråga, ty jag har inte någon förhoppning att — även om jag framför aldrig så övertygande argument — omvända kammaren i denna fråga. Men jag skulle tro, att det inte kommer att dröja så värst många år, förrän regering och riksdag ställes inför den ofrånkomliga nödvändigheten av att bringa balans i statsfinanserna. Det är därför inte alldeles ur vägen, tycker jag, att man framför dessa synpunkter och att man gör det ännu medan det är tid att rätta till saker och ting. Det är ju bättre att göra det nu, medan det ännu finns en möjlighet att få balans i statens finanser, än att vänta tills det blir nästan ogörligt och vi kanske är i samma situation här i landet som man var i vårt östra grannland, där man helt enkelt inte hade pengar att betala ut barnbidragen med och där folk fick vänta på utbetalningarna. Egentligen är vi ju i samma situation, fastän riksbanken här i landet i strid mot sin egentliga skyldighet har varit så mycket hyggligare än Finlands riksbank.

Vi har för vår del tänkt att man inte i det långa loppet kan fortsätta med att i beskattningshänseende låta barnfamiljerna vara så hårt pressade som de nu är. Den frågan kommer väl så småningom att behandlas på herr Sjödahls rotel i samband med vår motion om återinförande av högre ortsavdrag för barnfamiljer. Vi har visserligen inte vågat oss på detta i någon stor skala ännu, utan vi föreslår ett blygsamt ortsavdrag på 500 kronor, och numera är väl faktiskt

den allra största delen av barnfamiljerna i det inkomstläget att de verkligen kan utnyttja ett sådant barnavdrag.

Beträffande dessa ortsavdrag kan man naturligtvis diskutera olika sätt att lägga upp systemet, och jag vet att t. ex. herr Wahlund har en modell, som man naturligtvis kan diskutera sig samman om i en framtid, allt efter som saken aktualiseras. Över huvud taget kan man naturligtvis tänka sig många olika alternativ i fråga om utformningen av både barnbidrag och barnavdrag, men man måste ju till slut bestämma sig för någonting, och vi har nu för vår del föreslagit den anordning som anges i vår motion. Om man är beredd att diskutera detaljer kan man ju tänka sig andra lösningar än den som vi har föreslagit, blott dessa är av den beskaffenheten att de verkligen åstadkommer de stora utgiftsminskningar som är nödvändiga just i dagens läge.

Jag tror inte, herr talman, att jag på detta stadium bör uppta tiden längre. Jag slutar med att yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottsutlåtandet, och jag gör detta under hänvisning till att vi icke har de pengar som det gäller. Vi har icke råd att betala ut så stora pengar. Ju förr vi rättar våra utgifter efter de inkomster som är möjliga att få in, desto gynnsammare är det för penningvärdet och för alla dem som är beroende av detta, och det är väl nästan alla här i landet, inklusive barnfamiljerna.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Herr Mannerskantz tyckte att dessa frågor, som rör relativt mycket pengar, inte blir behandlade i den ordning som rätteligen borde ske. Eftersom andra lagutskottet inte har att ta ställning till anslagsfrågor och heller inte till bevillningar, menar herr Mannerskantz, borde man behandla frågor av den här beskaffenheten, vilka otvivelaktigt rör sig om stora belopp, i annan ordning än i ett lagutskott. Det är möjligt att den anmärkningen gäller för i år, men i fjol, när frågan om barnbidra-

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

gen behandlades, förhöll det sig på det sättet, att frågan hänsköts till ett sammansatt stats- och andra lagutskott, just för att det utskott inom riksdagen som behandlar anslagsfrågor skulle få tillfälle att vara med även vid behandlingen av frågan om höjningen av barnbidragen. Det är möjligt att vi har ägnat frågan alltför liten uppmärksamhet eller uppskattning i år, då vi inom andra lagutskottet har ansett att den nu inte har en sådan innebörd att det skulle vara nödvändigt att besvara statsutskottet med den föreliggande motionen.

Vid behandlingen av frågan om en höjning av barnbidragen föregående år förelåg det nämligen samma yrkande, att barnbidraget för första barnet skulle bortfalla. Det förelåg också ett yrkande om att bidraget skulle utgå med ett lägre belopp för första barnet och att höjningen skulle avse endast följande barn i familjen. Men det sammansatta stats- och andra lagutskottet ansåg att hela uppbyggnaden av barnbidragssystemet, som ju i mycket stor utsträckning återföll på de gamla barnavdragen vid beskattningen, hade en sådan innebörd att man borde låta barnbidragen utgå med samma belopp för samtliga barn inom familjen, och detta förslag från andra lagutskottet godkändes av riksdagen. Att riksdagen på denna punkt skulle ha en annan uppfattning under år 1958 än den hade föregående år hade vi i varje fall inom andra lagutskottet inte någon som helst anledning att tro, och den omständigheten att högern motionerar två gånger i rad eller att flera än herr Mannerskantz har talat om frågan kan ju inte i och för sig utgöra något underlag för ett antagande att uppfattningen nu skulle ha svängt så långt att man skulle vara beredd att acceptera en försämring för barnfamiljerna.

I motionen redovisas hur det förhåller sig med antalet barnfamiljer och antalet barn per familj. Förslaget innebär att 883 000 familjer skulle få en försämring i fråga om barnbidragen. 40 000 familjer skulle få i stort sett samma hjälp som hittills med uppfostran av barnen. De

skulle visserligen få 100 kronor mindre i sammanlagt barnbidrag, men de skulle, om bevilningsutskottet och kammaren sedermera godkände förslaget om ett särskilt barnavdrag vid beskattningen, få i stort sett samma totala belopp som hittills. 22 000 familjer skulle få en liten förbättring. De skulle erhålla 2 100 kronor i sammanlagt barnbidrag mot nuvarande 2 000 kronor. Därtill skulle de få det extra tillskott som kan komma genom avdrag vid beskattningen, om nu en sådan ordning på nytt infördes i våra skatteregler.

Det fanns ingen förståelse inom andra lagutskottet för de synpunkter som framföres i motionen. Vi var fullt medvetna om att det ekonomiska läget i vårt land är ganska pressat, men vi hade inte någon känsla för att detta i första hand borde gå ut över barnfamiljerna. Visserligen får jag ge herr Mannerskantz en honnör, inte för att han är någon framträdande representant för de socialvårdande synpunkterna, utan för att han är en tapper tennsoldat när han försvarar ganska orimliga ståndpunkter.

Jag har den bestämda uppfattningen att det vore ett steg tillbaka i tiden, om riksdagen nu på grund av de svårigheter, som vi har i ekonomiskt avseende, skulle låta det första beslutet i fråga om besparingar gå ut över barnfamiljerna. Totalt är det här fråga om ett ganska stort belopp. Om högerns förslag skulle bifallas av riksdagen, skulle den totala besparingen röra sig om betydligt över 300 miljoner kronor.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets utlåtande.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Utöver vad utskottets ärade ordförande här har sagt ber jag att få yttra några ord med anledning av herr Mannerskantz' anförande. Hans och högerreservanternas förslag att slopa barnbidraget till det första barnet i varje familj och bygga ut ett skattesystem med ett visst barnavdrag i stället har fått en ganska obarmhärtig belysning av siffrorna från en utredning, som varit

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag publicerad i tidningspressen och som väl lästs av de flesta av kammarens ledamöter. Herr Mannerskantz yttrade här, att hans förslag innebär att man tar från ettbarnsfamiljerna för att de verkliga flerbarnsfamiljerna skall få det bättre. Utöver de upplysningar, som herr Strand gav, vill jag peka på det oriktiga i denna uppgift från herr Mannerskantz. Det är ett faktum att reservanternas förslag betyder att i varje inkomstläge blir familjer med upp till tre barn vanlotta-de jämfört med familjer utan barn. Det är först i inkomstläget över 30 000 kronor som familjer med minst fyra barn vinner på den föreslagna kombinationen av barnbidragens omläggning och införandet av barnavdraag.

Med dessa fakta för ögonen förstår man vilket värde, eller rättare sagt obefintligt värde, som detta förslag har för folkets breda lager, där inkomstnivån för 40 procent av inkomsttagarna ligger under 6 000 kronor om året. Faktum är ju att cirka två tredjedelar av alla minderåriga barn i detta land växer upp i familjer med mindre än 15 000 kronor om året i inkomst. Men här motionerar nu högern om och dess representanter i utskottet reserverar sig till förmån för besparingar av 255 miljoner kronor netto på barnfamiljernas bekostnad. Det är ett ganska häpnadsväckande utslag av befolkningspolitiskt intresse. Ty högern gör ju ändå gällande att den har ett befolkningspolitiskt intresse. Samtidigt som man väckt motion om denna omläggning av barnbidragen har framskjutna högermän motionerat om åtgärder i befolkningspolitiskt positiv riktning, att vidtagas så snart det statsfinansiella läget det medger — i denna kammare har motionen väckts av herr Arrhén. Såvitt jag kan se kan detta bara betyda två saker: antingen anser man att barnbidrag till första barnet icke är en befolkningspolitiskt positiv åtgärd, eller också förmenar man, att så visserligen är fallet, men att vi inte har råd att betala dessa bidrag i nuvarande samhällsekonomiska läge. Herr Mannerskantz tryckte också mycket på det samhällsekonomiska läget, Jag vill då påminna om att vi nu i tio år haft råd att

utbetala barnbidrag även till det första barnet och samtidigt har vi kunnat sänka skatterna, enbart under de senaste fyra åren med bortåt 1 miljard kronor.

Herr Mannerskantz menar kanske, att det inte är ett befolkningspolitiskt intresse att ge barnbidrag till första barnet, ty barn skaffar sig folk i alla fall med eller utan barnbidrag. Det är säkert riktigt. Men ett barn per familj räcker inte för att uppehålla vårt nuvarande befolkningstal. Om det första barnet betyder en inte minst ekonomiskt besvärlig omställningsprocess för två unga människor — när modern får lämna sitt förvärvsarbete och man måste göra nyanskaffningar för det första barnet — verkar detta knappast uppmuntrande på lusten att skaffa syskon till den förstfödda. Enligt de siffror, som institutet för marknadsundersökningar (SIFO) kommit till, är det 65 procent av de familjer som tillämpar barnbegränsning som anfört ekonomiska skäl för att de gör detta.

Enligt det förslag som herr Mannerskantz presenterat i reservationen får en trebarnsfamilj 900 kronor i barnbidrag i stället för nu 1 200 kronor, och denna minskning på 300 kronor drabbar i så fall familjens samlade ekonomi och därmed i lika hög grad alla de tre barnens konsumtion. Det är alldeles ovedersägligt, att det överväldigande antalet barnfamiljer i vårt land får en försämring av sin ekonomi, om reservanternas förslag skulle genomföras, och det vore sannerligen inte någon befolkningspolitiskt positiv gärning att följa reservanternas i detta stycke.

Jag ber därför, herr talman, att som förstakammarledamot få yrka detsamma som andra lagutskottets ordförande om bifall till utskottets förslag.

Herr WAHLUND (cp):

Herr talman! Jag hade inte tänkt yttra mig här i dag — herr Mannerskantz och jag har ju diskuterat denna sak tidigare i kammaren — men då herr Mannerskantz direkt adresserat sig till mig, vill jag säga några ord.

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

Kanske jag skall börja med vad statsrådet Lindström sade. Hon uppehöll sig vid den befolkningspolitiska sidan av det här problemet och hade uppmärksammat den motion som avgivits av herr Arrhén med flera, där det konstateras att det svenska födelsetalet är det lägsta i världen och att vi nu kommit ned ungefär till den nivå, där den svenska folkstammen nätt och jämnt kan reproducera sig själv. Jag vill inte på alla punkter godkänna motiveringen i herr Arrhéns motion, men jag vill säga de ärade kammarledamöterna, att den motionen är förtjänt av att läsas. Vi har anledning att se pessimistiskt på framtiden, då det gäller befolkningsutvecklingen. Herr Hjalmarson var i går inne på den saken i radio, och på den här punkten håller jag med högern, men det är ju klart att det inte är lämpligt för högern att komma dragande med de befolkningskvantitativa argumenten i sammanhang med den föreliggande motionen, där man vill sätta barnfamiljerna på undantag.

Nu skall jag hjälpa herr Mannerskantz mot statsrådet Lindström; sedan får jag se om herr Mannerskantz själv vill använda sig av min argumentering. Det är faktiskt så att det första barnet inte är så viktigt ur befolkningskvantitativ synpunkt, därför att 50 procent av de första barnen är födda inom nio månader efter äktenskapets ingående, och då förhåller det sig i stort sett så, att det är barnet som åstadkommit äktenskapet och inte äktenskapet som åstadkommit barnet.

Herr Mannerskantz sade, och det påtalades också av statsrådet Lindström, att de *verkliga* flerbarnsfamiljerna får det bättre om högern får som den vill. Statsrådet Lindström uppehöll sig vid de inkomstmässiga aspekterna på saken, men vi skulle också kunna titta på de belopp som skall utgå enligt högermotionen, jämförda med de belopp som utgår i barnbidrag enligt gällande ordning — jag återkommer till skattesidan senare. Det visar sig då, att de flerbarnsfamiljer som skulle få det bättre enligt högerns förslag skulle vara familjer med fem eller flera barn. Dessa familjer utgör blott un-

gefär en procent av barnfamiljerna i vårt land och omfattar omkring 3, 4 procent av barnen. Det är det fåtal s. k. »verkliga» barnfamiljer som enligt högern skulle »få det bättre».

Nu säger herr Mannerskantz liksom det står i högermotionen, att högerförslaget ändå är bra för barnfamiljerna, emedan det är risk för inflation, och fördelen av att penningvärdet bevaras måste för barnfamiljerna vara av större värde än den förlust som borttagandet av barnbidraget för det första barnet innebär för dem. Här tar man alltså 333 miljoner kronor från barnfamiljerna men säger till dem: »Ni skall inte vara ledsna, ty det blir bättre för er, om vi tar ifrån er pengarna.»

Hur man kan föra det resonemanget, vet jag inte. Skulle man inte kunna resonera på samma sätt när det gäller folkpensionärerna och säga dem att vi vill inte höja pensionerna utan snarare minska dem, men det är bara till fördel för dem, ty därigenom förhindrar vi inflation. Vi är väldigt snälla mot er, när vi prutar på edra folkpensioner! Men så gör inte högern beträffande folkpensionärerna, men man gör det beträffande barnfamiljerna — vad det kan bero på vet jag inte, men man kan ju ha sina funderingar.

Ja, säger herr Mannerskantz, men vi måste minska statens utgifter. Ja, det vill vi alla. Men, tillägger herr Mannerskantz, det måste bli avgörande minskningar, och då får man ta till anslag som är stora. Nå men, herr talman, är det verkligen fråga om *reella* utgiftsminskningar då högern vill pruta på barnbidragen? Ja, det är det, om det gäller det fåtal barnfamiljer, som befinner sig så lågt i inkomstgrupperna, att de inte betalar skatt. Som framhållits i motionen är det emellertid ytterst få barnfamiljer som inte vid beskattningen skulle helt kunna tillgodogöra sig en rätt till barnavdrag. Med andra ord, de flesta barnfamiljer betalar skatt, och det betyder att denna fråga i grunden inte är ett utgiftsproblem utan ett skatteproblem. Så var det när barnbidraget kom till. Man sade då: Vi avskaffar ortsavdragen i beskattningen

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag och ersätter dem med barnbidrag för att åstadkomma en rättvis skatteutjämning efter försörjningsbörda.

Det är alldeles riktigt som högermotionärerna säger att Sverige är det enda land där man inte differentierat skattebördan efter barnantalet. Men vi har ju i stället barnbidragen som uppfyller denna funktion. Och dessa är, det vill jag understryka, herr talman, t. o. m. otillräckliga som skattedifferentiering efter försörjningsbördan. Barnbidraget är ju 400 kronor, men skillnaden i skatteförmåga mellan en barnlös familj och en 1-barnsfamilj är större än vad som skulle motivera en skatteskillnad på 400 kronor. Ett barn beräknas kosta i genomsnitt två tredjedelar av vad en vuxen kostar. Det betyder att en barnlös familj, alltså två äkta makar med 9 000 kronors inkomst, skulle ha samma skattekraft som en enbarnsfamilj med 12 000 kronors inkomst. En barnlös familj med 15 000 kronors inkomst skulle ha samma skatteförmåga som en enbarnsfamilj med 20 000 kronors inkomst.

Barnbidragen motiveras alltså i första hand med den av oss alla erkända principen att skatten skall gå ut efter skatteförmågan. Det är beskattningsfrågorna, ej utgiftsfrågorna, som borde utgöra det dominerande inslaget i den här diskussionen. På denna punkt föreslås nu i högermotionen, att vi skall återinföra ett ortsavdrag för barn, förslagsvis upptaget till 500 kronor. Det betyder att högers ortsavdrag inte kommer någon till del, som inte betalar skatt. Hur ställer sig då saken i skatterayonerna? Säg att vi börjar med en marginals katt på runt 10 procent. Det skulle alltså innebära en skattelindring för dem som befinner sig i de lägsta skattesatserna, på runt 10 procent av 500 kronor, d. v. s. runt 50 kronor. Men vi vet ju att beskattningen så småningom kommer upp till 50 procent i marginals katt, och då betyder högers förslag om skatteavdrag 250 kronor i skattelindring. Ett sådant system som gynnar de höga inkomsttagarna och missgynnar de lägre kan inte godkännas av andra partier än högern.

Från centerpartiet har vi från början

sagt att vi tänkte oss barnbidragssystemet så utformat, att det blev ett avdrag för varje barn på *skattsedelns slutbelopp*. För de lägre inkomsttagarna, som inte betalar skatt, skulle direkta barnbidrag utgå. Det blev vi enhälliga om i en utredning, där Elon Andersson var ordförande och herr Håstad var representant för högern. Men sedan kom saken upp i befolkningsutredningen, och där sades att detta system skulle bli för besvärligt att administrera — det vore enklare att koppla loss barnbidraget från beskattningen och låta bidraget utgå kontant. Vi sade från vår sida att vi höll på vår gamla ståndpunkt, men eftersom detta kunde betraktas som en bokföringsfråga, kunde vi acceptera det nya systemet.

Ett avdrag på skattsedelns slutbelopp vill jag gärna vara med och diskutera med högern om, men ingalunda ett ortsavdrag, som stiger progressivt med inkomsten. I avvaktan på vidare resone-mang på denna punkt vill jag rekommendera herr Mannerskantz att läsa centerpartiets ursprungliga partimotion. Den innehåller alla erforderliga fakta.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Bara en liten replik till herr Wahlund. Jag är fuller väl medveten om att det är riktigt som herr Wahlund sade, att flertalet första barn föds tidigare än nio månader efter vigseln och alltså har föranlett eller påskyndat denna. Men jag sade inte heller, att barnbidraget till det första barnet har varit betydelsefullt eller stått i blickfältet vid tillblivelsen av detta barn. Jag sade att kostnaderna för det första barnet kan verka så överraskande, så chockerande på de unga föräldrarna, att det inte uppmuntrar dem till att skaffa de syskon till det första barnet, som de kanske skulle önska annars och som behövs för att hålla befolkningstalet uppe. Enbart för reproduktion av föräldrarna krävs ju två barn, och 2—3 erfordras om man skall ersätta även dem, som dör ogifta. Men först vid familjestorlekar på minst fyra barn och familjeinkomster på minst 30 000

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

kronor har högerns förslag några fördelaktiga verkningar, och det vill jag här understryka ytterligare.

Herr WAHLUND (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill endast säga att vad jag yttrade på den här punkten icke var avsett som replik till fru Lindström.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Utskottets ärade ordförande meddelade kammaren att det i år inte har varit någon annan uppfattning om barnbidragens storlek än i fjol. Ja, herr talman, det är det som är felet. Den ekonomiska situationen har ju försämrats; om jag säger att den är katastrofal, är det ingen större överdrift. Jag menar alltså, att man väl måste ta hänsyn till vad som händer. Om kammarkollegium sagt någonting år 1686 och vidhåller sitt yttrande, som det heter i den gamla historien, är det väl inte säkert att det gäller i dag. På samma sätt kan man väl säga att vad andra lagutskottet sade för många år sedan och vad det sade i fjol inte kan vara gällande vad som än inträffar. Nu har ju den saken inträffat, att finansministern i sin finansplan sagt, att han inte kan få debet och kredit att gå ihop. Det är väl någonting att ta hänsyn till, och därför menar jag, att det är alltför lättvindigt att ta på denna fråga på det sätt som herr ordföranden här gör. Därför att andra lagutskottet hade en uppfattning i fjol, skall utskottet därför ovillkorligen ha samma uppfattning i år? Det sker ju saker och ting på denna jord, och det får man inte vara okänslig för.

Såväl herr Wahlund som utskottets ordförande och statsrådet Lindström försöker bevisa att det genom vårt förslag blir sämre för barnfamiljerna. Ja, herr talman, jag har aldrig försökt att bevisa motsatsen. Det blir sämre under den närmaste tiden, men det blir sämre för dem i alla fall, om vi får en kraftig fortsatt inflationsutveckling. Anledningen till att det blir svårare för barnfamiljerna än för folkpensionärerna är,

att barnfamiljerna ju är så pass stora konsumenter; det är en massa munnar som skall mättas, kläder som slites och mycket annat som drar med sig stora utgifter. En gammal och stillsam folkpensionär lever enklare. Han har inte samma konsumtionsbehov som en stor barnfamilj har, och däri ligger ju en stor skillnad, som jag tycker att det skulle vara ganska lätt för professor Wahlund att inse.

Jag skulle dessutom kunna fråga: När vi nu står inför så stora utgiftsökningar just för folkpensionärerna och eventuellt för annan pensionering, är det inte då också en anledning att se till att inte finanserna är i ett sådant skick, att dessa utgifter kommer att få farliga verkningar för vårt kostnadsläge i allmänhet här i landet. Därför måste man väl också ta hänsyn till framtida utgiftsökningar.

Utskottets ordförande fann det betänkligt att det första besparingsbeslutet vid denna riksdag skulle gå ut just över barnfamiljerna. Jag vill inte mästra herr Strand, men jag har faktiskt i denna kammare tidigare i år föreslagit åtgärder, som skulle minska utgifterna med, som jag tror, 20 miljoner kronor, och det har också varit ett par andra förslag i den riktningen. Detta är alltså inte den första besparingsåtgärden, men det är den största hittills. Samtidigt vill jag emellertid framhålla, att vi nu kommer med ett program, som sammanlagt gör att finansministern får sina bekymmer minskade med ett belopp av ungefär 800 miljoner kronor. Att detta är den största enskilda posten, kan jag ju inte bortresonera, men den utgör inte hälften av det som skall åstadkommas. Sorgligt nog blir det väl inte så mycket av detta belopp, som kan användas till skattesänkningar. Vi hade tänkt oss att en del av beloppet, ungefär 75 miljoner kronor, skulle hamna hos barnfamiljerna för att något neutralisera verkningarna av de andra förslag, som vi har framlagt.

Jag måste reagera en smula mot den allmänna tanken, att barnbidragen skall användas som ett medel för att köpa oss

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag flera barn här i landet. Jag tror liksom herr Wahlund, åtminstone i princip, att det första barnet nog ändå kommer ramlande. Jag tror alltså inte att man med barnbidraget till det första barnet köper några fler barn här i landet. Det kommer nog ändå vare sig det är på det ena eller andra sättet. Jag som är bosatt på landet vet ju, att moralen där tycks finnas kvar i mycket större utsträckning än i de stora städerna. På landsbygden går det alltså i gammal god ordning.

Det är alltså inte en befolkningspolitisk sak, att man drar in barnbidraget till det äldsta barnet. Det kan ju tänkas vara det just för dem som tvekar, om de skall skaffa sig en stor barnkull. Jag vågar mig inte på att säga vare sig det ena eller det andra, men jag vill formulera det så, att det finns större sannolikhet för det. Men det är nog också andra saker som åstadkommer att det blir en större förnyelse av den svenska befolkningsstammen, bland annat den omständigheten att det nu finns många, som hellre vill hålla sig med andra saker än barn — det är ett slags materialistisk syn som här kommer fram — de vill åka bil, de vill ut och resa och vill inte göra några andra uppoffringar för den stora glädje som dock ägandet av barn innebär och som väl alla i denna kammare, som har barn, kan betyga.

När statsrådet Lindström säger, att skatterna under de senare åren har sänkts med ungefär en miljard, skulle jag i all underdanighet vilja bestrida detta. Sänkningen är endast formell, inte reell, eftersom både reallönestegringen och den inflationistiska utvecklingen har verkat mycket kraftigare än de små skattesänkningar som åstadkommits. Och det finns ju inte många människor, som på sin skattsedel kan märka att de fått färre kronor att betala; snarare har det väl blivit tvärtom. Det enda man kan säga är, att skatthöjningen hade blivit ännu större om inte de relativt ringa sänkningarna i skattesatserna ägt rum; det torde vara sanningen.

Jag skulle tro att den kombination mellan barnavdrag och barnbidrag dock är den lämpligaste formen. Det kan väl inte

gärna vara en slump, att en sådan kombination är det vanligaste i västerns länder. Inte är vi så oerhört mycket klokare än alla andra nationer, att vi kan ha monopol på visheten i detta avseende. Jag tycker för min del, att det är klokt att litet grand ta hänsyn till erfarenheterna från andra länder.

Hur sedan själva utformningen av en sådan kombination bör ske, det skall jag också be att så småningom få uppta resonemang med professor Wahlund om. Jag är mycket tacksam för att han nu har sagt, att han inte har någonting emot detta.

Herr **ARRHEN** (h):

Herr talman! Samtliga som uppträder i denna debatt tycks tillhöra de oförberedda talarnas klubb, och även jag får nog delvis ansluta mig till detta sällskap. Jag trodde nämligen inte, att denna fråga skulle bli föremål någon större uppmärksamhet i dag.

Det konstitutiva i här föreliggande problem är att man, när man går de befolkningsstatistiska siffrorna just nu in på livet, iakttar, hur antalet av dem, som vi kallar åldringar, växer — alltså antalet människor, som passerat gränsen 65 eller 67 år, vilkendera man nu i detta sammanhang skall välja — under det att ungdomsgenerationerna minskar. Samtidigt pågår emellertid i detta hus, herr talman, en ekonomisk planläggning för framtiden av den innebörden, att man avser, att på dessa krympande ungdomsgenerationer lägga ekonomiska bördor av en storleksordning, om vilken vi t. o. m. svävar i okunnighet, men som med säkerhet kommer att innebära en väsentlig merbelastning. Det är med hänsyn till denna pågående politiska utveckling, som de reflexioner, vilka jag tillåtit mig att framföra i motion nr 157 i denna kammare, har ett påtagligt intresse.

Också en del andra faktorer måste i detta sammanhang tillerkännas primat, ehuru herr andre vice talmannen nyss karakteriserade det tänkesättet såsom »orimliga ståndpunkter», vilket i mitt

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

tycke är ett rätt kuriöst uttalande. Pensionsvärdesförsämringen fortskrider dag för dag, vilket gör alla beräkningar om skattesänkningar, skatthöjningar och levnadsstandard nu jämfört med tidigare till ytterst tvivelaktiga spekulationer.

Dessa fakta har säkert hos många i detta hus under de allra senaste dagarna föranlett en begynnande tankeverksamhet. Jag har i varje fall gjort den erfarenheten. Så har det t. ex. påpekats, att problemet om statsbidragen är förtjänt av att upptagas till ny bedömning med hänsyn till kommunernas besvärligheter i detta sammanhang. Statsbidragsbestämmelserna är fortfarande desamma, som när vi för tio, femton år sedan beslöt dem, men i dagens läge utgör de till mycket stor del enbart kulisser. De saknar verkligt innehåll, och hela statsbidragssystemet i sin nuvarande utformning hotar att snarare stjälpa än hjälpa kommunerna. Jag vet, att dessa problem kommer att upptas till betraktande i olika sammanhang vid det fortsatta politiska arbetet i detta hus under den närmaste tiden.

Någon talare — jag hann inte anteckna vilken, men det synes ha varit herr Wahlund — klandrade oss inom högern, för att vi föreslagit besparingar på barnbidragsfronten och menade, att orimligheten i sådana förslag lättast belyses därav, om man gör det tankeexperimentet, att pengarna i stället tagits från folkpensionärerna. Den jämförelsen är mycket haltande. I ena fallet gäller det nämligen människor, som tagit steget ut ur produktionsprocessen och på grund av omständigheterna står vid sidan av vägen, i andra fallet rör det sig om unga människor i produktivt arbete. Det är den stora skillnaden, som gör, att jämförelser av den arten inte håller streck. Jag har i min motion, herr talman, tillåtit mig att bl. a. skriva, att den befolkningsstatistiska strukturen hos ett folk inte minst är av betydelse, då det gäller skatter och andra bördor, som den nuvarande aktiva generationen pålägger, med avsikt att den skall bäras även av efterkommande. Den meningen komprimerar just det problem, som jag nyss berörde.

Jag har vidare sagt, att det för mig är förenat med starka olustkänslor att över huvud taget göra några ingrepp, när det gäller barnfamiljerna men att det statsfinansiella läget, vilket jag blev underkunnig om, när jag skrev motionen, till synes tvingar till dylika ingripanden.

När det här bollas med begreppen fyrbarnsfamiljer och fembarnsfamiljer och däröver, kan jag tillägga, att man skall ha klart för sig, att dylika rara fåglar visserligen ännu finns i vårt land men i mycket litet antal. Vi har bara 40 000 fyrbarnsfamiljer i ett folk på nära 7,5 miljoner människor och bara 22 000 familjer med fem barn eller däröver. Den absoluta tyngdpunkten ligger på ettbarnsfamiljen, som är den största kategorien. Den näst största kategorien är tvåbarnsfamiljen och sedan kommer efter ett mycket stort intervall trebarnsfamiljen, den familjetyp som borde vara den normala. Av trebarnsfamiljer har vi bara 112 000 men av ett- och tvåbarnsfamiljer sammanlagt 799 000. Det är fakta i målet, vilka vi inte kommer ifrån.

Vidare vill jag göra den erinringen, när det gäller förstabarnsfamiljen och dess problem, som det talats om här, att jag aldrig har varit anhängare av att barnbidrag skall utgå till ettbarnsfamiljer. Det beror bl. a. på, att jag under 30-talet gjorde en större undersökning, som för mig, inom parentes sagt, innebar ett fasligt knäpande och som jag sedan publicerade i en bok, som — högst få människor torde ha läst, om jag skall vara uppriktig! Den gick emellertid ut på att med ett stort material påvisa, hur befolkningspolitiken var upplagd i så gott som hela världen, åtminstone i de s. k. civiliserade länderna. Undersökningen visade, att intet land i hela världen lämnade barnbidrag åt det första barnet. Det är inte alla länder, som använder befolkningspolitiken som ett medel att få fram ett större barnantal, men där man gör det, anser man, att man vinner större effekt genom att börja med att ge bidragen först från och med det andra barnet.

Beträffande det första barnet vill jag säga, att med den standardökning, som ägt rum här i landet under de senaste

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

årtiondena, bör familjerna kunna bära den kostnad, som det för med sig. Fru statsrådet talade nyss om den chockartade händelse, som inträffar, när det första barnet kommer. Ja, men då blir den chocken i varje fall fördelad över nära ett års tid. Jag kan inte erinra mig annat än att man hade mycket god tid på sig att övervinna den eventuella chock, som man kände inför förvissningen att bli barnafader för första gången. En klok människa förbereder den situationen och har i de flesta fall också möjligheter att göra det.

Herr talman! För mig är alltså det hela i mycket hög grad sammankopplat med frågan om den smygande penningvärdeförsämringen. Det är denna penningvärdeförsämring, som kommer att göra de barnbidrag, som vi talar om här i dag, till en chimär, till ett slag i luften, om vi inte kan bemästra det större problemet, nämligen att hålla penningvärdet fast. Den saken borde vara självklar, och våra huvudsakliga ansträngningar bör i dagens läge vara inriktade åt det hållet. Kanske detta, herr talman, också var anledningen till att fru statsrådet nyss slutade sitt anförande med att säga, att hon som *förstakammarledamot* tillstyrkte andra lagutskottets utlåtande; det är möjligt, att hon som statsråd hade annan mening.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Det finns ett gammalt ordspråk som säger: »Att vara sparsam är en dygd men att vara snål är merendels att bedraga visheten.» Det kom jag att tänka på, när jag lyssnade till herr Mannerskantz. Herr Mannerskantz går ut från att staten sparar dessa 333 miljoner kronor. Det är ju inte säkert, att det blir på det sättet, herr Mannerskantz. Herr Mannerskantz nämnde själv att barnbidragens uppgift är att medverka till att barnen får bl. a. mat och kläder, andra ting att förtiga. Det innebär också att vi får en produktion för dessa 333 miljoner. Då vi nu talar om att spara dessa 333 miljoner kronor, herr Mannerskantz, så betyder det en minskad pro-

duktion och en minskad konsumtion. Det kan helt enkelt uppstå arbetslöshet, som minskar herr Mannerskantz sparade 333 miljoner med åtskilliga miljoner i form av utbetalade arbetslöshetsunderstöd. De arbetslösa får bara ett understöd, som inte räcker för att skapa en konsumtion. Därmed rullar vi tillbaka, herr Mannerskantz, dit där vi var förut, vilket föranlett oss att vidta åtgärder för att upprätthålla den produktion, som är i gång.

Herr Mannerskantz är ju så intresserad av att spara. Då tycker jag att det finns mera betydande områden som man kan ge sig in på än det sociala välfärdsområdet. Jag vill erinra herr Mannerskantz — och det gjorde jag även vid utskottsbehandlingen — att vi står i begrepp att besluta om en utgift på 2,7 miljarder kronor. Vi har också fått vara med om att man när det gäller försvaret bara för ett år sedan kämpade hårt för att riksdagen skulle besluta flera hundra miljoner kronor till fartygsbyggen, som man året efter föreslår skall reduceras, och inte nog med det, utan man skall också ta bort halva flottan. Jag anser att det på detta område finns en arbetsuppgift för herr Mannerskantz och hans partivänner när det gäller möjligheterna att spara pengar, ty jag förstår inte, hur vi skall kunna ha förtroende för en militärledning, som ena året kräver 3 miljarder för militära ändamål och andra året säger att den har gjort något galet och att halva flottan därför skall tas bort. Jag tycker att herr Mannerskantz kan sätta in en ordentlig stöt där för att spara pengar, och jag tror att det där finns stora möjligheter att spara; jag tror att man mycket väl kan spara in en miljard kronor utan att försvaret blir försämrat. Den uppgiften överlämnar jag och mina partivänner till herr Mannerskantz att klara upp.

Jag vill sedan återkomma till vad som här sagts, nämligen att högerns motion om en reduktion av barnbidraget inte kan innebära någon hjälp för barnfamiljerna. Motionen går ju klart och tydligt ut på att endast fyrabarnsfamiljerna får behålla bidraget, och för alla familjer med lägre antal barn reduceras bidraget.

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

Skall man tala om att man vill hjälpa barnfamiljerna, får vi i varje fall ha den pretentionen, att motionärerna klargör vem det är de vill hjälpa och inte bara säger — som nu sker i pressen — att de vill hjälpa barnfamiljerna. De bör alltså tala om, hur den hjälpen kommer att fördelas i framtiden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru CARLQVIST (s):

Herr talman! Det har här sagts många, kanske onödiga ord om besparingar av barnbidragen. Men jag skulle vilja fråga högerens representanter, varför de vill att besparingarna alltid skall gå ut över barnfamiljerna och varför dessa alltid skall drabbas först av besparingsåtgärder. Jag är också övertygad om att man från högerhåll inte vill förstå de stora påfrestningar, som barnfamiljerna är utsatta för. Ej heller vill man beakta den stora betydelse, som barnbidragen har haft för barnfamiljerna under alla de år dessa uppburit bidrag. Jag vill här nämna i vilka avseenden barnbidraget varit av värde för oss under de år vi haft det. I dagens samhälle märker vi ingen skillnad när det gäller barnens klädsel, såsom vi gjorde förut. Barnbidraget har för barnfamiljerna betytt en mera hygienisk bostad, bättre kostnadsvanor och därmed har vi också fått friskare barn, och detta betyder att vi har fått en friskare ungdom som sedan går ut i förvärvslivet.

När man från högerens sida talar om vilken stor betydelse reduceringen av barnbidraget har för barnfamiljerna ur skattesynpunkt, har jag mycket svårt att förstå detta resonemang, ty barnbidraget kommer på posten till modern i form av kontanta medel som hon kan använda till barnens och familjens bästa. När avdraget däremot sker på skattsedeln, har man ingen eller i varje fall mycket liten känning av att man fått en skattelättnad.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Min ärade broder Axel Svensson från andra lagutskottet säger, att det blir en mycket större konsumtion, om man ger ut pengar från statens sida, och att det blir mindre konsumtion, om staten inte ger så mycket bidrag. Jag vill säga att detta är en farlig nationalekonomisk tes som han här för fram. Ett sådant försök gjordes för några år sedan i staten Alberta i Kanada, där det blivit majoritet för ett underligt parti, som skulle dela ut 3 000 kronor kontant till varje vuxen människa. Vederbörande skulle få använda pengarna till sin konsumtion och på det sättet skulle näringslivet komma i gång. Jag tror att det hela höll på ett helt år, och sedan höll staten Alberta på att göra konkurs, och den kanadensiska federala staten fick lov att hand om alltsammans.

Jag vill varna för att tillämpa ett sådant system. Jag tror tvärtom att det är så, att om staten sköter sina finanser väl och inte behöver ta ut så mycket i skatt, kan de enskilda människorna antingen spara mera eller konsumera mera. Men nu är det så, att de pengar, som ges åt barnfamiljerna, användes direkt i den allmänna omsättningen, och jag tror inte att konsumtionen därigenom blir större.

Sedan vill jag ta upp den fråga, som berördes inom utskottet och som jag trodde inte skulle behöva tas upp utom utskottets slutna rum. Det frågas nämligen, varför högern inte kan pruta på försvaret utan endast vill göra besparingar, som drabbar barnfamiljerna. Det samma säger fru Carlqvist: Varför skall alltid besparingarna gå ut över barnfamiljerna? Ja, herr talman, det gör de inte, det säger jag för tredje gången i dag. Vi har ett rikt register av besparingsförslag. Att en stor post råkat komma på barnbidragen är ju ett faktum, men vi har föreslagit många andra besparingar, och vi kan inte hjälpa att detta är ett av de största anslagen på hela statsbudgeten och att besparingsförslaget därför också blir en stor post.

Jag säger angående försvarsväsendet, att det inte är riktigt som herr Svensson

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag påstår, att försvarsledningen sagt, att den måste ha tre miljarder kronor, och sedan säger att det var tokigt och att den kunde klara sig med 2,7 miljarder. Det är ju inte försvarsledningen som sagt detta. Den har fått ett åläggande av politikerna som sagt: »Ni får 2,7 miljarder, och så får ni göra det bästa möjliga av det.» I så fall är det väl en förvanskning att säga att överbefälhavaren uttalat att det här går bra. Det har han inte sagt. Han säger att det inte går lika bra, som om han hade haft 300 miljoner till.

Jag är annars den förste att medge att även på fjärde huvudtiteln skall sådana rationaliseringar och kostnadsminskningar göras som är möjliga utan att effekten av vårt försvar minskas. Jag har på min tid här i huset vid åtskilliga tillfällen föreslagit sådana reduceringar. Bland annat har jag föreslagit att krigsmaterielverket inte skulle skapas och senare att det borde avskaffas. Jag har en gång i tiden föreslagit att försvarets civilförvaltning inte skulle komma till. Där blev det en överorganisation, tror jag. En hel mängd sådana saker har varit uppe under årens lopp. Jag är för min del beredd att väcka alla sådana förslag, där det inte går ut över effektiviteten. Men vad hjälper det, hur stora barnbidrag vi än har, om vi ökar risken för att bli erövrade och för att inte få behålla vår möjlighet att här i fred och ro käxa om barnbidragens storlek? Då har vi inte vunnit mycket med det hela.

Jag skulle tro att fru Carlqvist gör en oriktig beskrivning, när hon säger att barnbidragen har åstadkommit att barnen nu är bättre klädda och friskare. Jag tror att detta beror på näringslivets och produktionens allmänna utveckling. En ständigt ökad produktion har gjort att vi för hela folket har fått ett allt större välstånd som varit det väsentliga och betydligt mycket mer än själva barnbidragen. Jag tror således att löneökningarna har vägt tyngre än de höjningar av barnbidragen som vi har gjort, och jag tror att de skulle betyda ännu mycket mer, om vi kunde behålla ett fast penningvärde, ty då blev det bättre värde på vad människor får i sina avlö-

ningskuvert. Dessutom är det väl så, att om man kunde ta ut mindre i skatter och i obligatoriska avgifter, bleve det också mer över att klä barnungarna med. Den tiden, då barnen inte kunde äta sig mätta, är väl så långt avlägsen att i varje fall fru Carlqvist inte kommer ihåg den — det skulle jag nästan tro.

Herr talman! Här har gjorts en del försök att bevisa att det inte skulle vara klokt att följa reservationen. På mig har detta inte verkat övertygande, och därför ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Jag tror inte att herr Mannerskantz underskattar värdet av de beslut som statsmakterna fattat för att befrämja konsumtionen, men vi har så lätt för att glömma, herr Mannerskantz. Det är inte mer än 25, högst 30 år sedan vi befann oss i en lågkonjunktur, som slutade med att näringslivet praktiskt taget kollektivt kallade på statsmakterna för att få hjälp, så att hjulen kunde snurra runt i våra fabriker. Den gången kom man i håg staten, och staten vidtog åtgärder för att få produktionen i gång. Det är således inte på det sättet, som herr Mannerskantz säger, att det här har kommit av sig självt och att ungarna på det viset har blivit fetare och mera välklädda. Nej, det beror också på samhälls åtgärder, och det är den progressiva kraften hos arbetarrörelsen som har pressat fram den högre produktiviteten. Det skall vi inte glömma bort, herr Mannerskantz. Jag tror att vi skall vara glada, om staten kan ta ett tag, när det verkligen behövs och när människor, till och med herr Mannerskantz, kan behöva hjälp för att hålla det hela i gång.

Nu skall vi inte ha någon försvarsdebat i dag. Den kommer väl vid ett senare tillfälle, herr Mannerskantz. Jag vet inte, varför herr Mannerskantz skulle missförstå mig i dag, ty han gjorde det inte i utskottet, och jag sade ungefär detsamma där som här, nämligen att jag tycker, att om vi skall vara sparsamma, skall vi vara det över hela fältet, och då skall vi inte bara titta på det som

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

herr Mannerskantz är intresserad av, utan vi skall även titta på det som andra kan vara intresserade av och där vi har en känsla av att det kan sparas. Detta kan ju den där besparingskommissionen syssla med, som herr Mannerskantz partivänner motionerade om en gång i tiden, när den kommer till.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Jag får nog instämma i vad herr Arrhén sade, att det har blivit en betydligt större debatt i denna fråga än någon hade väntat sig. Eftersom detta konstaterande kom från en partivän till herr Mannerskantz, tar jag det såsom ett uttryck för att högern inte själv räknat med att vi skulle ta motionen på allvar, när den behandlades. Det har emellertid i debatten kommit fram nya synpunkter, som inte har diskuterats i utskottet. I utskottet har man inte fört någon debatt som har gått ut på att barnbidragen skulle i ekonomiskt avseende vara en faktor, när man skulle bekämpa den alltjämt pågående inflationen, eller att barnbidragen skulle vara en bricka i spelet om försvarskostnaderna. Det är synpunkter som har kommit upp först i dag.

Herr Mannerskantz har sagt, att man visserligen under de senaste åren beslutat om rent formella skattesänkningar, som möjligen kan summeras till en miljard, men i verkligheten har det inte blivit några märkbara skattesänkningar. Skattesänkningarna har inte fått större verkningar, eftersom inkomsthöjningarna ju också beskattas. Resultatet har blivit att man på skattsedeln icke fått ett mindre antal kronor att betala i skatt, och därför har man inte märkt skattesänkningarna. Det ligger mycket i det. Men när herr Mannerskantz vill beteckna dessa skattesänkningar som mera formella än reella, skall han också tänka på att det inte har skett någon reell höjning av barnbidragen, sedan de tillkom. Tvärtom har det skett en ganska avsevärd försämring, eftersom vi inte orkat med att höja dem upp till det belopp —

460 kronor tror jag det var — till vilket de rätteligen borde ha höjts år 1957. Vi stannade vid 400 kronor. De först beslutade barnbidragen hade alltså ett högre realvärde än de i dag gällande barnbidragen har.

Herr Wahlund ställde en fråga som jag tycker är berättigad: »Hur skall man kunna diskutera nödvändigheten av att sänka barnbidragen och tro sig få folk att förstå nödvändigheten av detta, samtidigt som man liksom tävlar om att höja folkpensionerna?» Herr Wahlund frågar vad som är motivet. Man kan ha sina funderingar. Herr Wahlund ville tydligen inte tala om resultatet av sina egna funderingar, och jag har ingen anledning att i det avseendet göra någonting annat än följa hans goda exempel. Men visst kan man fråga sig, vad det är som gör att exempelvis folkpensionerna anses kunna höjas ganska avsevärt utan att det blir några risker för penningvärdet och att ett bibehållande av de nuvarande barnbidragen medför risk för att penningvärdeförsämringen kommer att äta upp inte bara en del, utan hela barnbidragshöjningen, medan det finns utsikt för att det ordnar sig, om man slopar barnbidraget för det första barnet. Jag ställer den frågan till herr Arrhén.

Vi har i olika sammanhang under årens lopp haft ekonomiska debatter, och därvid har många vidtagna åtgärder och många underlåtna åtgärder diskuterats. Utvecklingen har liksom fört med sig, att vi har prövat snart sagt allt vad oppositionen under åren fört fram såsom alldeles nödvändigt. Vi har infört den rörliga räntan, och den har tills vidare bara rört sig uppåt och har nått en ganska avsevärd höjd. Vi har tvingats att ta till kreditrestriktionerna. Jag kan inte våga påstå att vi genom dessa åtgärder har nått så långt, att vi kan känna oss säkra på att behärska situationen och upprätthålla ett stabilt penningvärde i fortsättningen. Men jag håller med herr Arrhén om att vi ännu inte försökt använda barnbidragen som ett medel att hålla penningvärdet konstant. Jag tolkar också herr Arrhéns yttrande på det sättet, att man prövat vissa åtgärder och

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

högern nu vill föra in en ny faktor i spelet, för att se om den ändå inte kan fälla det slutliga avgörandet och bringa oss i den situationen, att vi verkligen får grepp om den ekonomiska utvecklingen.

Jag har tillåtit mig att i mitt förra anförande beteckna herr Mannerskantz' ståndpunkt i detta avseende såsom ganska orimlig. Jag har sagt, att om riksdagen fattar ett beslut i enlighet med motionen, blir detta det första beslutet i besparingssyfte. Jag har inte sagt att det är det första yrkande om besparingar som har framlagts. Jag kan inte erinra mig, hur många av högerns yrkanden om besparingar som har blivit behandlade, och följaktligen har jag inte heller någon statistik över hur många som har blivit avslagna, men jag förmodar att det är alla som behandlats. Jag unnar det här föreliggande förslaget precis samma öde.

Herr talman! Jag har ingen anledning att ändra mitt tidigare framställda yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Det egendomliga synes här vara, att talare efter talare stiger upp och betygar sin hängivenhet för barnbidragen, under det att våra omsorger och bekymmer grundar sig på den föreställningen, att vi befarar, att den fortskridande penningvärdeförsämringen kommer att medföra, att barnbidragen liksom de sociala bidragen över huvud taget blir av noll och intet värde eller åtminstone av betydligt mindre värde än i dag. Vi har nyss hört fru Carlqvist sjunga barnbidragens höga visa. Man kan givetvis dela hennes synpunkter, men det är ju inte den saken vi talar om. Vi står helt enkelt i en tvångssituation och om vi inte vill erkänna den, om det inte har trängt igenom ännu, så kommer detta förhållande att tränga igenom inom den allra närmaste framtiden. Hur tror ni, mina damer och herrar, att det kommer att se ut redan nästa år när vi skall fylla det väldiga glapp i driftbudgeten, som redan konstaterats och som beräknats till

omkring 2 000 miljoner kronor? Penningvärdet kommer att påverkas på ett förkrossande sätt, när det blir fråga om att även täcka den serie av andra utgifter, som vi har projekterat och som jag här inte närmare skall ange. Rutschens utför är redan i gång och fara är, att det vi i dag talar om snart nog blir av mindre värde än just nu.

Jag kom nyss också att tänka på en upplevelse, som jag hade i min hemort för ett par veckor sedan. Värderas verkligen de sociala bidragen av de enskilda? Vilken roll spelar de i samhället för den enskildes försörjning? Jag träffade nämligen, som sagt, folk ute på sta'n, som meddelade, att det tycktes vara en allmän opinion bland skolungdomen i staden, enligt vilken de här nya bidragen på 34 kronor i månaden var pengar, som föräldrarna icke skulle ha hand om utan som eleverna skulle ta hand om såsom en förstärkning av sina fickpengar. Vad skall man göra åt det? Frågades det. Ja, snälla vänner, sade jag, jag brukar i sådana fall själv säga ifrån, hur jag vill ha det och jag kan inte ge er annat råd än att ni får uppträda på samma sätt. Om det inte går får vi väl utlysa sammanträde i föräldraföreningarna på respektive håll, så att de stackars föräldrarna kan ta varandra i hand och säga att vi är eniga om detta, och sedan får ni traska hem och tala om det för barnen. Detta exempel kan i någon mån utgöra ett bidrag till att belysa situationen på detta område. Vi måste komma bort från 1800-talsbakgrunden, när vi resonerar om dagens socialpolitik. Vi bör ha dagens bakgrund klar för oss. Det är mot den det hela bör avteckna sig.

Den historieskrivning, som herr Svensson, Axel, här nyss presterade beträffande vad som hände 1932, gick i gammal hederlig schablonstil av visst märke. Det bör dock sägas i en debatt som denna, att hans version av vad som hände vid det tillfället icke är den historiskt vedertagna nu 25 år efteråt. Jag tycker, att det nästan är komprometterande, att man ens skall behöva göra denna erinran.

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

Herr Strand gav i sitt senaste anförande uttryck åt en förmodan, att vi inom högern inte tog den här saken på allvar. Han nämnde, att inledningen i mitt första anförande i debatten här kunde tydas i den riktningen. Det gäller i så fall mig personligen. Jag är inte medlem av andra lagutskottet. Jag hade verkligen inte observerat att ärendet stod på dagens föredragningslista. Jag kan emellertid försäkra herr Strand, att jag tar de här problemen med mycket djupt allvar. Jag tror, att diskussionen här rört sig om problemställningar, som redan nu är de centrala och som kommer att bli det alltmera i fortsättningen.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag vill endast säga till herr förste vice talmannen att jag är förvånad över att han föll för frestelsen att formulera sina uttalanden så, att jag skulle ha sagt att barnbidragsminskningen skulle klara hela vår ekonomi. Jag har inte sagt detta. I mitt första anförande antydde jag, hur meningen var, nämligen att vi måste gå in för en allmän begränsning i utgiftspolitiken över hela fältet och dymedelst ta bort den inflationsfaktor som statens utgiftspolitik utgör. Däri ingår bidragsminskningen endast såsom en del, och jag skulle vilja säga såsom en ganska ringa del, om man finge sätta sig och regera och bestämma över alltsammans, ty här är mycket att göra på administrationens område och även på många andra områden. Jag kan alltså inte godkänna påståendet att jag sagt att en minskning av barnbidraget skulle klara statsfinanserna.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag hade från början inte tänkt ge mig in i denna diskussion, men det förekom ett par uttryck här som jag inte anser bör stå oemotsagda.

Det har sagts att dessa barnbidrag inte skulle spela någon roll vad det gäller det första barnet i familjen. Hur är det med den saken? Jag utgår ifrån att här i kammaren sitter många som tillhör en

barnavårdsnämnd, flera kanske tillhör en sjukkassestyrelse, och det finns kanske sådana som tillhör en mödrahjälp-nämnd. Jag skulle vilja fråga eder: Vad har ni för erfarenheter på detta område, ni som verkligen är insatta i dessa saker? Är det inte så, att dessa nygifta par många gånger har de största svårigheterna under de första åren? Varför har vi t. ex. bosättningslån? Jo, det är för att hjälpa just denna kategori, som det här är fråga om. Den, som i många år sysslat med dessa ting ute på fältet, vet, att det inte ligger till så, som det här gjorts gällande ifrån högerhåll, nämligen att det skulle vara onödigt att lämna bidrag till första barnet. Det är tvärtom en åtgärd av högsta angelägenhetsgrad, att dessa familjer blir hjälpta.

Vi skall inte resonera om hur en sak måhända borde vara. Vi vet att många ungdomar, som kanske gifter sig relativt unga, har mycket ont om pengar vid den tidpunkten. Kanske barnet kommer rätt tidigt, och de skall skaffa allt vad som tillhör ett hem och dessutom skaffa utrustning för barnet. Detta är verkligheten sådan den är; sedan får man gärna önska att den borde vara annorlunda.

Herr Arrhén sade, att familjerna borde klara det första barnet utan dessa barnbidrag. Jag vill inte på något sätt insinuera, men det är ändå så, att inte alla relativt nygifta familjer har t. ex. en adjunks- eller lektorslön till sitt förfogande. Vi har fortfarande en mycket låg medelinkomst här i landet, och även de med låg inkomst skall kunna klara sig.

Herr Arrhén sade vidare, att en stor del av dessa bidrag ibland går till fickpengar. Jag kan inte bedöma riktigheten av detta påstående, men måste nog säga, att herr Arrhén delvis har rätt i att fickpengarna ofta får för stora proportioner. Jag vet inte, om det berör barnbidragen, men man bör väl ändå inte grunda sitt omdöme på undantagen. Det är väl *regeln*, som skall vara utslagsgivande, och håller man sig till regeln, tror jag nog att dessa unga familjer, som det här är fråga om, får vända på kro-

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag norna många gånger, när de skall söka få ekonomien att gå ihop.

Sedan tror jag, herr talman, att denna debatt ändå haft viss nytta med sig. Jag minns de debatter, som förekom på 1930-talet om dessa frågor och hur jag satt och lyssnade, framför allt till herr Mannerskantz' anföranden. Förhållandena har inte ändrats så mycket sedan 1930-talet; det är den gamla högern i alla fall, hur man än försökt att modernisera den — detta under förutsättning att herrar Mannerskantz och Arrhén är representativa för högern i denna kammare. Är det så, vill jag djupt beklaga, att man ändå inte i någon mån har kunnat se på tingen ur den nya tidens aspekter.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ELIASSON (cp):

Herr talman! Jag tror att den ganska ingående debatten i denna fråga inte skadar med hänsyn till de tongångar, man kan höra här, men framför allt med tanke på de diskussioner, som förekommer utanför detta hus. Man talar om att dessa barnbidrag användes på det ena eller andra sättet. Det förefaller mig, som om man på vissa håll lever i den föreställningen, att dessa barnbidrag skall vara något slags sociala bidrag eller en form av fattigvård. Man måste väl ändå komma ihåg, att när barnbidragen kom till, var det för att ersätta de skatteavdrag, som inte kunde utnyttjas av många barnfamiljer, helt enkelt därför att deras inkomster var för små. Detta var i hög grad fallet för barnrika familjer ute på landsbygden, som inte hade möjlighet att få en verklig utjämning i försörjningsbördan, därför att deras inkomster inte räckte till. Då införde man alltså i stället barnbidragen, och detta faktum måste man hålla i minnet. Man kan inte säga att det på något sätt innebär en favorisering, om bidrag nu utgår till första barnet, ty om vi inte haft barnbidragen i dag utan behållit avdragen, hade säkerligen dessa ortsavdrag för barnen varit högre och på så sätt kompenserat dessa familjer.

Jag begärde ordet, herr talman, närmast för att säga att det är klart att ett statsfinansiellt läge, som är bekymmersamt, tvingar oss att överväga besparingsmöjligheter på olika områden. För min del kan jag inte finna att femte huvudtiteln skall vara undantagen från en sådan prövning. Varje post i vår budget måste prövas, vare sig det gäller försvaret, sociala reformer eller något annat. Men när man nu från högerhåll vill slopa bidraget till första barnet, visar det att det är framför allt beträffande barnfamiljerna man vill göra besparingar. Det sker i en tid, då vi är ganska optimistiska beträffande möjligheterna att genomföra pensionsreformer. Jag skulle tro att de flesta människor i vårt land har klart för sig de möjligheter som finns att i framtiden få del av de goda pensionsförmånerna. Dessa möjligheter, vare sig de gäller folkpension eller tilläggspension, beror i sista hand på om det i detta land finns några människor, som producerar olika nyttigheter. När herr Mannerskantz därför talar om vad näringslivet producerar är det nödvändigt att komma ihåg att det behövs folk för produktionen, och det får vi inte, om det inte finns människor som föder barn.

Det är väl ändå så att barnbidragen också i någon mån har ett familjepolitiskt syfte. De gör det lättare att bära de ekonomiska påfrestningar, som en barnfamilj får vidkännas. Även om man inte skall bedöma frågan om barn i familjerna enbart med hänsyn till de ekonomiska villkoren, får man inte se bort från den synpunkten.

Om man accepterar den synpunkten men ändå vill pruta på barnbidragsanslaget i nuvarande statsfinansiella läge och med hänsyn till den situation, som kan inträda längre fram, kan man naturligtvis göra det. Det är väl ändå inte, som herr Arrhén sade, så, att underskottet på driftbudgeten kan beräknas till 2 000 miljoner kronor; jag förmodar att herr Arrhén menade totalbudgeten, och det är ju en annan sak.

När högern nu vill pruta på barnbidragsposten för att minska statens utgifter, så lägges denna besparing i första

Ang. vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag

hand på de minsta inkomsttagarna. Det är just detta som har förvånat mig och som har föranlett mig att begära ordet. Högern erkänner principiellt att man bör ta en viss hänsyn till försörjningsbördan. Högern har inte sagt att man skall behandla de barnlösa familjerna och barnfamiljerna lika, utan högern erkänner principen att beskattningen bör vara mildare för familjer med barn. Det är ju denna princip som barnbidraget avser att ge uttryck för, när man inte har några barnavdrag. Om man vill ta bort barnbidraget för det första barnet och i stället införa ett extra skatteavdrag för barnfamiljer, så innebär detta att högern är ense med oss andra om att man principiellt skall tillämpa en mildare beskattning för barnfamiljerna. Skillnaden ligger bara däri, att högerns yrkande, som herrar Arrhén och Mannerskantz talar så varmt för, innebär ett klart missgynnande av de minsta inkomsttagarna, under det att de mycket stora inkomsttagarna favoriseras. Ett ortsavdrag på 500 kronor kan vara tre gånger mera värt för en mycket stor inkomsttagare än för en mindre, bortsett från att det också finns de, som skulle ha svårigheter att utnyttja avdraget; det är en sak för sig. Det är alltså när det gäller de mindre inkomsttagarna som högern vill göra besparingar. Man spar mest på bidragen till de familjer, som har den sämsta ekonomin, och minst i fråga om de familjer som har de mycket stora inkomsterna.

Om man från högerns sida hade varit inne på tanken på ett fixt avdrag på skatten, hade det varit en annan sak. Det förslag, som högern här har framlagt, betyder helt enkelt att man beviljar ett ortsavdrag vid den progressiva statliga beskattningen för att på det sättet tillgodogöra de större inkomsttagarna ett bättre utbyte än de små. Herrar Mannerskantz och Arrhén får ju ändå lov att förstå att ett förslag med denna innebörd inte kan te sig särskilt smakfullt i det läge vi nu har. Och om det är så, att inflation och penningvärdeförsämring främst drabbar de små inkomsttagarna, bör man inte ytterligare lägga på dem den börda som ett bifall till högerns förslag skulle innebära.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Med anledning av herr Näsströms inlägg här i debatten, vari han beklagade min tillvaro i det parti som jag tillhör, ber jag bara att helt kort få säga, att jag skulle finna min situation än mera beklagansvärd, om jag tillhörde ett parti, vars befolkningspolitiska resultat speglar sig på det sätt, som jag har försökt ge en bild av i motion nr 157 och vars ekonomiska politik skulle kunna illustreras med bilden av ett skogsrå, en varelse den där enligt folksagan är slät på framsidan och fager under ögonen men har en rygg, som består av ett urholkat tråg.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Mannerskantz begärde emellertid votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra iagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Svensson, Axel, begärde rösträkning, verkställdes nu vo-

Om upphävande av lagen om utfyllnad av vissa underhållsbidrag
 tering medelst omröstningsapparat; och till lagutskott hänvisade motioner, nr befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 125;

Nej — 14.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr *Kaijser* anmälde, att han vid den nu företagna voteringen avsett att rösta nej men av misstag nedtryckt båda voteringsknapparna.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta upphäva lagen den 31 maj 1957 (nr 284) om utfyllnad av vissa underhållsbidrag.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner I: 128 och II: 152 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Om upphävande av lagen om utfyllnad av vissa underhållsbidrag

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner angående upphävande av lagen om utfyllnad av vissa underhållsbidrag.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta,

Reservation hade anförts av herr *Mannerskantz* och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 128 och II: 152 måtte antaga följande förslag till

Lag

om upphävande av lagen den 31 maj 1957 (nr 284) om utfyllnad av vissa underhållsbidrag

Härigenom förordnas att lagen den 31 maj 1957 (nr 284) om utfyllnad av vissa underhållsbidrag skall upphöra att gälla med utgången av juni månad 1958.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1958.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag skall inte tala länge i denna fråga som är av mindre storleksordning än både närmast föregående ärende och det som kommer omedelbart efter på föredragningslistan.

Vi vill här avskaffa den lag, som tillkom i fjol om utfyllnad av vissa underhållsbidrag från sådana personer, som inte betalar vad de blivit dömda att erlagga som underhållsbidrag för barn, eller i sådana fall där underhållsbidrag till barn utgår med orimligt låga belopp. Andra lagutskottet var i fjol, när denna lag antogs, mycket kritisk mot hela förslaget. Mot bakgrunden av att lagen väl kommer att få den effekten, att det blir allt svårare att driva in dessa bidrag från

dem som ådömts att erlagga dem, beroende på att de är medvetna om att lagen existerar och barnet ändå får sitt bidrag, anser vi att man borde avskaffa hela lagen. Jag är visserligen medveten om att en lag i regel bör få vara i kraft en tid, innan man gör några ändringar. Det är emellertid närmast av principiella skäl som jag och min medmotionär — vi är också reseranter — för fram samma förslag i år som i fjol, nämligen att förslaget måtte avslås och lagen således upphävas. Denna lag är faktiskt ett monstrum. Vi måste därför reagera, när man här vill förlänga en lag som vi icke anser vara acceptabel. Därtill kommer, som sagt, att lagens verkningar blir ogynnsamma på så sätt, att de, som rätts-

Om begränsning av utgifterna för den allmänna sjukförsäkringen

ligt blivit ålagda att betala ett visst belopp, genom lagens existens smiter ifrån sina skyldigheter under den förevändningen, att staten ju i alla fall träder in och betalar bidraget i stället för dem. Detta tycker jag är ett starkt skäl för att omedelbart avskaffa lagen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Jag delar herr Manner-skantz' uppfattning, att den här frågan är av betydligt mindre vikt än den vi tidigare diskuterat.

På sätt och vis kan jag också hålla med honom om att det rådde delade meningar i andra lagutskottet i fjol när vi behandlade frågan. Det var något nytt som då föreslogs, och vi hade svårt att liksom finna motiveringen för den nya ordningen. Vi har väl för övrigt ännu knappast hunnit se verkningarna av den nya lagen. Inom utskottet har vi emellertid varit på det klara med att lagen om bidragsutfyllnad har en ganska begränsad räckvidd. Utfyllnadsbidrag utgår endast för understöd som fastställts genom domstolsutslag eller frivillig överenskommelse, i båda fallen före den 1 april 1957. Det tillkommer alltså inga nya fall, utan hela frågan avvecklas automatiskt i och med att de barn som berörs av lagen uppnår 16 års ålder.

Det finns emellertid en särskild motivering för dessa utfyllnadsbidrag, nämligen den ståndpunkt som riksdagen i övrigt har intagit i fråga om stöd åt barn med försumliga försörjare eller inga försörjare alls. I båda fallen ger staten genom bidragsförskott eller särskilt barnbidrag ett stöd av 720 kronor om året. Genom den här berörda lagen berättigas vissa kategorier barn, beträffande vilka familjerättsligt underhållsbidrag å belopp understigande 720 kronor för år fastställts före den 1 april 1957, att av allmänna medel utfå vad som brister i nämnda belopp, s. k. utfyllnadsbidrag.

Eftersom riksdagen alltså funnit det naturligt att ge ett stöd av upp till 720 kronor åt de nyssnämnda grupperna

barn, ansåg sig andra lagutskottet i fjol kunna tillstyrka att också dessa andra grupper barn ges ett stöd i form av utfyllnadsbidrag upp till 720 kronor. Vi har inte kunnat finna att något inträffat efter riksdagens beslut i fjol som skulle motivera en ändring av det då fattade beslutet. Utskottet hemställer därför, att de i år väckta motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om begränsning av utgifterna för den allmänna sjukförsäkringen

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder för begränsning av statens utgifter för den allmänna sjukförsäkringen.

Andra lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 269 i första kammaren av herr *Ewerlöf* m. fl. samt nr 340 i andra kammaren av herr *Hjalmarson* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta

1) sådan ändring av lagen om allmän sjukförsäkring den 3 januari 1947 att karenstiden fr. o. m. den 1 juli 1958 skulle utgöra sju dagar, dock att vid yrkesskada skulle tillämpas en s. k. relativ karenstid om tre dagar.

2) sådan ändring av förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel att karenseloppet fr. o. m. den 1 juli 1958 skulle utgöra 5 kronor i stället för 3 kronor.

Om begränsning av utgifterna för den allmänna sjukförsäkringen

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 269 och II: 340, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade fogats en reservation av herr *Mannerskantz* och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motioner, I: 269 och II: 340, för sin del antaga i reservationen införda förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring;

2) lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring; och

3) förordning angående ändrad lydelse av 3 § Kungl. Maj:ts förordning den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! I reservationen vid detta utlåtande och i de motioner, som ligga bakom reservationen, föreslås ändringar i tre olika avseenden. Det är väl egentligen den första punkten, som kan väcka någon större opposition och debatt. Där föreslås att karenstiden vid vanliga sjukdomsfall skall förlängas till en vecka — sju dagar. Det andra förslaget är att man skall återföra karenstiden vid olycksfallen inte bara till vad den var före sjukförsäkringens genomförande utan ett steg längre, så att olycksfallsersättning skall utgå redan från första dagen. Tidigare var det från andra dagen, och nu har det varit en karenstid på tre dagar. Det tredje förslaget är att höja karensbeloppet för statsbidragsberättigade läkemedel från tre till fem kronor. Det sista har föreslagits även i fjol.

Som motivering för dessa förslag skulle jag vilja framföra dels det argument som anfördes vid ärendet angående barnbidragen, nämligen att de sociala bidragens behövlighet måste komma att mins-

kas, ju mera välståndet bland befolkningen på ett naturligt sätt stiger, och att det därför inte är så svårt nu som när sjukförsäkringen för tio år sedan först beslöts utgå även vid en mindre sjukdom på fyra eller fem dagar — en vanlig influensa eller svårare förkylning — utan att det numera måste anses naturligt, att var och en har en sådan stabilitet i sin ekonomi, att han inte behöver få ersättning, förrän han har kommit över den tid, då en sådan är vanlig, kanske rätt ofta eller årligen återkommande sjukdom varar. Det spelar en synnerligen stor roll för kostnaderna, om man ökar ut karenstiden till en vecka. Utom att staten inte behöver utge medlemsbidrag till sjukförsäkringen blir det då också möjligt att sänka sjukasseavgifterna.

Dessutom förhåller det sig ju faktiskt så, att sjukförsäkringsverkens verksamhet givit ett bättre utfall än man i början trodde, och denna tendens har väl icke i större grad rubbats av den där asiatiska influensen under hösten och vintern. I övrigt har det ju visat sig att sjukförsäkringen fått ganska stora behållningar och att det alltså varit för stora avgifter eller för stora statsbidrag eller bägge delarna. Det kan väl nämligen inte vara nödvändigt att sjukförsäkringen skall magasinera pengar, särskilt när staten har så dålig råd som den har och mer och mer har fått under de senaste åren.

Jag tycker därför inte att dessa förändringar kan vara ogynnsamma, särskilt med tanke på att vi står inför reformer, där det kräves mycket stora obligatoriska avgifter, såsom när det gäller folkpensioneringen, och även stora belopp av vanliga skattemedel. Kan man då uppnå, att man för en annan sak, i detta fall sjukförsäkringen, kan komma ifrån med lägre premier, så neutraliserar detta åtminstone i någon mån den höjning av de andra obligatoriska avgifterna som kommer att inträda. Därigenom kan också staten frigöra penningar, och man har ändå inte gjort något större ohägn, ty det bör inte vara svårare för en människa i dagens Sverige att svara för de dagar, då han är sjuk

Om begränsning av utgifterna för den allmänna sjukförsäkringen

upp till sju dagar, än det tidigare var att svara för tre dagar.

Däremot medger jag att det finns ett kruz i detta, och det är att man bryter samordningen mellan sjukförsäkringen och olycksfallsförsäkringen. Detta har andra lagutskottet ansett vara en så viktig faktor, att redan den skulle avhålla oss från att göra sådana ändringar. Det var också detta som var orsaken till att andra lagutskottet i fjol avstod från att göra förbättringar som man annars velat göra, och jag förmodar att det var samma förhållande tidigare. Man har inte vela bryta denna samordning. Nu har emellertid motionärerna påvisat, att man inte behöver ordna detta så, att det förorsaker några stora olägenheter i fråga om denna samordning, om man nämligen förfar på det sättet, att sjukförsäkringen får betala ut för olycksfall, då man tycker att karaktären av olycksfall är ganska klar, precis som om det hade varit vanliga sjukdomsfall, och göra det redan från första dagen. Sedan skulle man inte vara så noga med att kräva tillbaka vad som eventuellt hade betalats för mycket, om det visade sig att det inte var ett olycksfall. Om man förfar på sådant sätt och kan få till stånd en god pravis på området, så tycker jag inte att det skulle behöva vara så stora olägenheter förenade med ett sådant formellt brytande av samordningen som jag ändå måste erkannta att förslaget innebär.

Det finns en annan sak, som också borde ändras, och det är att dessa 90 dagar, under vilka nu full sjukpenning utgår, skulle kunna avsevärt utökas, eventuellt så, att tiden bleve helt och hållet obegränsad, men det kommer väl en särskild proposition som berör detta, och därför har vi icke tagit upp den frågan.

Vi har menat att olycksfallen medför ett civilrättsligt förhållande mellan arbetsgivare och anställda. Därför anser vi att ersättning bör utgå från första dagen och att det faktiskt har varit oriktigt att man med sjukkasareformens genomförande ökade karenstiden. Om en ändring nu skall ske, vill vi gärna återföra det till det gamla, så att all olycksfallsersättning skall utgå från första da-

gen. Det blir arbetsgivarna som får klara det hela, och vi finner inte något oriktigt däri.

Genom den förlängda karenstiden för de vanliga sjukdomsfallen minskas ju arbetsgivarnas del i kostnaderna för sjukförsäkringen, men den kommer samtidigt att ökas genom att man tar bort karenstiden för olycksfallen. Hur detta kommer att verka rent matematiskt, är svårt att säga, men troligen blir det väl varken plus eller minus för arbetsgivarna.

Däremot måste kostnaden minskas i fråga om avgifter för de sjukförsäkrade, och även statens utgifter kommer att minskas. Detsamma gäller för statens del beträffande läkemedel. I fråga om dessa har man ökat karensbeloppet till 5 kronor. Därigenom inbesparas tiotusentals expeditioner på apoteken. Även läkarnas besvär minskas. Jag föreställer mig att denna vinst i sig själv är tillräcklig för att motivera en sådan utökning. Det var inte långt ifrån att riksdagen i fjol hade fattat beslut om höjning av karensbeloppet för läkemedel. Jag tycker att det ligger än mer naturligt till i år, när statsfinanserna är så mycket sämre. Dessutom kanske de här tre kronorna spelar ännu mindre roll för de enskilda människorna i år än för något år sedan.

Det är i huvudsak de synpunkter jag har att framföra på denna sak, och jag ber alltså få yrka bifall till reservationen i dess helhet.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! När samordningen mellan sjukförsäkringen samt olycksfalls- och yrkesskadeförsäkringarna genomfördes, föranledde detta missnöje på arbetsplatserna, ty samordningen innebar att den inom sjukkasvärlden tillämpade tre-dagars-karenstiden också skulle tillämpas vid yrkesskada och olycksfall.

Inom såväl utskottet som den utredning, som hade sysslat med sjukförsäkringen, hade man funnit så starka skäl tala för en sådan samordning, att man hade tagit den olägenhet, som man var

Om begränsning av utgifterna för den allmänna sjukförsäkringen

på det klara med skulle följa med både den karenstid, som skulle tillämpas vid olycksfall och yrkesskada, och den del av läkarvårdskostnaden, som den skadade själv skulle få betala enligt de regler som gäller inom sjukförsäkringen. Det har ju alltid varit ett starkt intresse hos dem, som drabbas av arbetsoförmåga på grund av sjukdom, att få den rubricerad som olycksfall eller yrkesskada, eftersom ersättningarna här var betydligt bättre än enligt den tidigare gällande frivilliga sjukförsäkringen. Det är alltså i och för sig inte så märkvärdigt att man, trots de förbättringar som skett inom sjukförsäkringen, ändå tycker att det blivit en avsevärd försämring i fråga om ersättning vid yrkesskada eller olycksfall, eftersom man dels hade skyldighet att betala en del av läkarvården, dels också måste avstå från ersättning under tre eller kanske riktigare två dagar.

Missnöjet har tagit sig uttryck dels i uppvaktningar i kanslihuset, dels i motioner till respektive förbunds kongresser, med yrkande att de fackliga organisationerna skulle medverka till en sådan ändring i nu gällande regler, att man återfick de gamla bestämmelserna i fråga om ersättning vid olycksfall och yrkesskada.

Det har också väckts motioner i riksdagen, och dessa behandlades senast under hösten 1956. Utskottet tillstyrkte en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida det var möjligt att utan alltför stora olägenheter för samordningen tillämpa sådana regler för olycksfall och yrkesskada, att man slopade kravet på karenstid. Utskottets utlåtande i den delen bifölls, och däri ligger följaktligen en sådan hemställan från riksdagen till Kungl. Maj:t.

Vid den tidpunkten var herr Mannerskantz av skiljaktig mening. Han reserverade sig mot den delen i utskottets utlåtande och säger beträffande dessa delar: »Även i övrigt är samordningen ur skilda synpunkter förenad med så stora fördelar, att det icke bör ifrågakomma att göra något avsteg från denna för sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna grundläggande princip. Då ett införande

i sjukförsäkringen av olika karensregler för yrkesskador och andra sjukdomar ofrånkomligen skulle medföra att grundvalen för samordningen rycktes undan, bör det enligt utskottets mening icke komma i fråga att differentiera karenstiden.»

På grund av vad sålunda anförts hemställde reservanten, som var herr Mannerskantz, att motionerna i det avseendet skulle avslås.

Nu vill jag fråga, om herr Mannerskantz tror att dessa olägenheter i fråga om samordningen försvinner genom att man utökar karenstiden för dem, som drabbas av vanlig sjukdom, från nuvarande tre dagar till sju dagar och ger de olycksfallsskadade ersättning från och med första dagen. Om det skulle ske någon förändring i bedömningen, måste det otvivelaktigt bli på det sättet, att olägenheterna skulle bli större. Det blir ju ändå sju dagar att vinna mot tidigare tre, om man kunde få arbetsoförmågan godkänd såsom föranledd av yrkesskada; olycksfallen är väl i regel inte föremål för några större tvister. Då slapp man ju sju dagars karenstid.

Det är klart att man här sparar pengar för staten, som lämnar statsbidrag till grundsjukpenningen, som är 3 kronor. Staten betalar 50 procent av det beloppet, alltså 1 krona 50 öre om dagen. Tilläggs-sjukpenningen betalar emellertid staten ingenting till. De fyra dagarnas karenstid skulle väl drabba flertalet av dem som har sjukdom av den beskaffenheten att de lyfter sjukhjälp. Därför tror jag alldeles säkert att man vinner det belopp, som herr Mannerskantz talar om och som finns nämnt i motionen; jag tror att det är 48 miljoner kronor, av vilka en stor del skulle falla på de sjukförsäkrade själva i form av minskade kostnader och lägre avgifter.

I och för sig kan man alltid diskutera, huruvida standardhöjningen för de löneanställda— det är ju dem det i huvudsak gäller — har fått en sådan omfattning att man utan olägenhet kan utöka karenstiden vid sjukdom från tre till sju dagar. Detta är emellertid ingen synpunkt på frågan som vunnit allmänt in-

Om begränsning av utgifterna för den allmänna sjukförsäkringen

steg, ty alla som har mera fasta löner — tjänstemännen i stat och kommun och på den enskilda arbetsmarknaden — har full lön under de karensdagar som tillämpas i sjukkassan. De lyfter visserligen sin ersättning i sjukkassan från och med fjärde dagen, men under de tre dagarna dessförinnan har de full lön från sin arbetsgivare. Vid olycksfall i arbetet är det inte alls ovanligt med sådana bestämmelser för dylika kategorier av löneanställda, att de har full lön så länge olycksfallsskadan består.

Jag kan, herr talman, inte dela herr *Mannerskantz'* uppfattning att man skulle vinna så mycket genom att försämla ersättningen från sjukförsäkringen att det skulle motsvara olägenheten av en utsträckning av karenstiden till sju dagar.

Inte heller i de övriga avseenden, som motionen avhandlar, tror jag att besparingarna är av den beskaffenheten, att de ger anledning till yrkade ändringar. Redan under föregående år behandlade riksdagen motioner om en höjning av karensbeloppet för läkemedelsersättning från 3 till 5 kronor. Då var motiveringen att statsverket skulle spara vissa belopp i statsbidrag, men motionärernas beräkning var felaktig, eftersom statsbidraget inte påverkas av en sådan förändring i karensbeloppet; statsbidraget för denna del av ersättningen från sjukkassa utgår nämligen i form av fast bidrag med kr. 1:15 per medlem. Visserligen bleve det billigare för sjukkassorna, och ändringen skulle kanske även ta sig uttryck i lägre totalkostnader, vilket kunde påverka medlemmarnas avgifter; men statsbidraget skulle inte påverkas.

Nu har man inte i reservationens yrkanden, och heller inte i motionerna, tagit upp frågan om att slopa statsbidraget. Följaktligen är situationen i år precis densamma, när vi behandlar frågan om en höjning av karensbeloppet, som då vi under föregående år behandlade läkemedelsersättningarna; statsbidraget påverkas inte. Visserligen finns frågan med i motiven till motionerna men är inte upptagen i motionernas yrkande, och såvitt jag kan se finns den heller inte i re-

servationen. Vid sådant förhållande, och framför allt då hela frågan om läkemedelsersättningen är föremål för en utredning, som snart torde bli färdig, finner jag att det saknas anledning för riksdagen att i berörda avseende bifalla reservationen.

Jag hemställer alltså även i denna del om bifall till utskottets förslag.

Utskottets hemställan bifölls med 122 röster mot 13 för reservationen.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Karlsson, Göran*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 122;

Nej — 13.

Om prisnedsättning å statens järnvägar för folkpensionärer

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets memorial nr 13, angående överlämnande till särskilda utskottet av väckta motioner angående vissa ändrade bestämmelser rörande kommunernas andel av folkpensioneringskostnaderna, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner om höjning av den s. k. försvarsavgiften enligt gruvlagen m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till fria resor för värnpliktiga; samt

nr 2, i anledning av väckt motion angående normgivande bestämmelser om nytryckning av lagar och förordningar, som blivit föremål för väsentliga eller upprepade ändringar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om prisnedsättning å statens järnvägar för folkpensionärer

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt för folkpensionärer att företaga resor å statens järnvägar till nedsatt pris.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 76 av herr *Karlsson, Göran*, och II: 123 av herr *Almgren* hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga järnvägsstyrelsen att medgiva ålderspensionärer och förtidspensionärer rätt att företaga resor å statens järnvägar till halva priset av tur och retur-

biljett även under vårmånaderna, förslagsvis 15 maj—15 juni med undantag av pingsthelgen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 76 och II: 123 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **KARLSSON, GÖRAN**, (s):

Herr talman! Denna motion, som jag har undertecknat, med begäran att folkpensionärerna skulle få rätt att till nedsatt pris göra tågresor på statens järnvägar, tillhör naturligtvis inte de stora frågorna och behöver inte föranleda några längre utläggningar.

Redan tidigare har ju järnvägsstyrelsen beviljat folkpensionärerna rätt att vid nyår göra en tågresa till nedsatt pris. I princip är det alltså inte fråga om någon nyhet, utan motionen gäller bara att man skall till en mera lämpad tidpunkt på året flytta över möjligheten att göra sådana resor. Utskottet har inte velat gå med på motionen, utan anser att man bör avvakta pensionsfrågans lösning innan denna fråga tas upp till förnyad prövning, men jag tycker för min del, att det just så länge som pensionsfrågan inte blivit löst är viktigt att man tillmötesgår det i motionen framställda önskemålet.

Utskottets avslagsyrkande ter sig så mycket mer anmärkningsvärt som man ungefär samtidigt med att utskottet tog ställning till denna fråga kunde läsa i tidningspressen, att de, som vill åka tåg till en VM-match i fotboll, får göra det just till nedsatt pris på statens järnvägar. Följaktligen har en folkpensionär förmånen av nedsatt pris hos SJ, om han reser till en sådan fotbollsmatch, men inte om han vill resa och hälsa på en anhörig under samma tid.

För övrigt tycker jag nog, att SJ skulle kunna passa på att göra litet reklam för sig i detta sammanhang. Bilismen tar ju resenärer från SJ i allt större utsträckning, och därför kunde det kanske ha varit lämpligt att popularisera hela folkets järnväg genom en sådan åtgärd.

Om prisnedsättning å statens järnvägar för folkpensionärer

Folkpensionärerna har i regel inga bilar och kan alltså inte använda det fort-skaffningsmedlet, men om det är riktigt som det brukar påstås att SJ för en stelbent taxepolitik, så skulle man ju ha kunnat mjukat upp den vid ett sådant här tillfälle och därigenom vunnit en hel del goodwill.

Ja, herr talman, jag inser ju, att det är tämligen lönlöst att göra ett försök att förmå kammarens ledamöter till ett annat ställningstagande än utskottet gjort. Men jag tycker att det ändå är i sin ordning att yrka bifall till motionen nr 76 i denna kammare.

Häri instämde fru *Sjöström-Bengtsson* (s).

Herr WOLGAST (cp):

Herr talman! Det är inte så, att allmänna beredningsutskottet har velat vara särskilt missunnansamt mot pensionärerna. Kritiken har också kommit att riktas mot kungl. järnvägsstyrelsen, men dess handlande kan vi ju inte på något sätt kommendera. Styrelsen har t. o. m. gått ett steg längre än förut, ty jämfört med vad styrelsen yttrade över en likartad motion vid föregående års riksdag, har styrelsen nu tillfogat, att styrelsen ifrågasätter, om inte t. o. m. den förman, som nu tillkommer folkpensionärerna, nämligen nedsättning i avgifterna vid vissa speciella tidpunkter, i fortsättningen hör tas ifrån dem. Det tyckte vi inom utskottet var synnerligen hårt.

Som saken ligger till ankommer det, såsom vi säger i utskottsutlåtandet, på kungl. järnvägsstyrelsen att ta ställning till frågan. Nu säger styrelsen att skall förmanerna utvidgas, så bör också svenska staten i fortsättningen betala resorna. Och jag håller gärna med motionären om att om man jämför detta med resor till fotbollsmatcher, så låter det litet underligt — men det skall väl gå i en särskild klass, det där med fotbollsspelandet, kan jag förstå!

Utskottet sade redan i fjol, att den förman det här gäller skulle få bli beroende av de folkpensionsförmaner, som kunde komma att beslutas. Om vi läser

åldringsvårdsutredningens betänkande, framgår därav, att pensionen skulle så avvägas, att pensionärerna själva kunde bestrida dessa utgifter. Detta argument har ju nu ännu större betydelse än i fjol, eftersom vi kommit ytterligare ett steg framåt när det gäller att lösa frågan, om folkpensionärerna skall få tillfredsställande inkomster.

Utskottet ställer sig sålunda mycket välvilligt till vad motionärerna anför, men på de grunder, som åberopades av utskottet år 1957, yrkar vi avslag på motionerna även i år.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s):

Herr talman! Jag vill tacka för den välvilliga behandling, som herr Wolgast i sitt anförande givit åt min motion. Vi tycks vara ense i sak, det är bara det att han inte velat dra samma konsekvenser som jag velat göra när det gäller behandlingen av min motion.

Herr WOLGAST (cp):

Herr talman! Det är inte jag som drar oriktiga konsekvenser, utan det är kungl. järnvägsstyrelsen, som inte drar konsekvenser som är överensstämmande med motionärernas åsikter.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen I: 76; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Anmälades och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 105, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Japan angående reglering av vissa svenska fordringsanspråk.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Andersson, Torsten*, för tiden den 7—den 12 i denna månad för bevistande av sammanträde i Turin med Europarådets kommitté för kommunala frågor.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.20.

In fidem

G. H. Berggren